q.v.c.i.xij.q.ij.fraternitas.⁊.ff.d'i ius vo.l.vl.
s.xxiij.q.v.de liguribus.
dicunt ignobiles q₂ vile exercēt officiū.vt.C.d
de penis iſtis habemus.C.de ſum.tri.l.iij.ff.de
mōi aūt pena nota.q₂ ſi eſt pecuniaria vel ſpūa
uit nobili q̄₃ ignobili.vt.xl.di.c.hō xpianus.⁊.v.

de iure cōmuni a ſuis ſuffraganeis cū
pa contrariū facit.
c ¶ Mediolan.s.xi.q.i.iſtud Jo.
d Jn qua.id eſt ad quam.
e ¶ Uniuerſalis.id eſt vniuerſorum.
f Melius.ar.iudicē in eo loco debere i

Uidēda[a] vt ita[s] dicaz rapina
diuiſione eſt nō cōſecratus ſ₃
execratus epūs.ſi enī ipm[t] no-
mē cōſecratōis rōnabili ac viuaci i
tellectu diſcutimus.Js q̄ cū vni-
uerſali[u] detractat cōſecrari eccl'ia cō
ſecratus dici vel eſſe nulla rōne po
terit.cōſecrare enī ē ſimul ſacrare.
ſed ab eccl'e viſceribus diuiſus et
ab aplicis ſedibus ſeparatus exe-
crat ipe potius ⁊ n̄ cōſecrat.iure er-
go[x] execratus tātū nō cōſecratus po
terit dici.quē ſil' ſacrare in vnitate
cōiūctis mēbris nō agnoſcit eccl'ia
[y] Uideamus tn̄ vtrū vel ipariū[z] cō
ſuetudinē p̄rium ī ſua exordinati
one cōſeruauerit.nēpe hic mos an
tiquus fuit vt q₂ p lōginq̄tate[a] vel
difficultate itineris[b] ab aplico one
roſū illis fuerat ordinari ipi ſeinui
cē[c] mediolanēſis ⁊ aquilegēſis or
dinari epi debuiſſent.ita tamē vt
in ea ciuitate[d] ī qua erat ordinādus
epūs alterius ciuitatis pōtifex oc-
currere debuiſſ₃ vt ordinādi electō
a p̄ñti ordinatore ex cōſenſu[e] vniuer
ſalis cui n̄ficiēdus erat eccl'ie[f] ne

dubitari.qd vt nobis licet[k] notiſ
mum oīno ſit.beati tn̄ aug.teſtio
nio cōprobemus.Audite quid i
quodam ope ſuo p̄clariſſimus d
ctor dicat eccleſie ait.ei q̄ ſi null
modo recte dici poteſt eccleſia in
ſciſma eſt reſtat vt quoniā eccle
nulla eſſe nō poteſt ea ſit quā ſed
apoſtolice[l] p ſucceſſiones epiſcop
tum radice cōſtitutā nullorū hoīn
[m] malicia etiā ſi nota excludi n̄ po
ſit ſed p tpis ratione tolerāda iu
dicetur nullo mō valeat extingue
re. ¶ Jdem.

Unitati non communicat ſciſm
ticis conſentiens

Sciſma[a] ſiquidem ipm quod
grecum nomē eſt ſciſſurā ſo
nat ſed in vnitate ſciſſura[b] eſſ
non poteſt.Non ergo vnitati com
municat qui ſciſmaticis commica
pteſ ipi ſibi fecerūt et ab eo qd vn
eſt vt[c] apli iude iaz verbis loqua
ſemetipos ſegregantes ſpiritū n
habent quibus omnibus illud e
ficitur.vt quia in vnitate vnū n
ſunt vt quia in partem

John Carter Brown
Library
Brown University

DE OPTI
MO REIP. STATV, DEQVE
noua inſula Vtopia, libellus ue-
re aureus, nec minus ſalutaris
quàm feſtiuus, clariſſimi diſertiſ-
ſimiq́ue uiri THOMAE MORI in
clytæ ciuitatis Londinenſis ciuis
& Vicecomitis.

EPIGRAMMATA clariſſimi
diſertiſſimiq́ue uiri THOMAE
MORI, pleraque è Græcis uerſa.

EPIGRAMMATA. Des. ERA-
SMI Roterodami.

Apud inclytam Baſileam.

Epigrammata [illegible] 23

ERASMVS R[illegible]ODAMVS IOANNI FROBENIO COMPATRI SVO CHARISSIMO S. D.

CVM antehac omnia Mori mei mihi ſupra modũ ſemper placuerint, tamẽ ipſe meo iudicio nõnihil diffidebam, ob arctiſſimã inter nos amicitiã. Cæterũ ubi uideo doctos uno ore om̃eis meo ſubſcribere ſuffragio, ac uehemẽtius etiã diuinum hominis ingeniũ ſuſpicere, nõ quod plus amẽt, ſed qđ plus cernãt, ſerio plaudo meæ ſentẽtiæ, nec uerebor poſt hac quod ſentio, palàm eloqui. Quid tãdẽ nõ præſtitiſſet admirabilis iſta naturæ felicitas, ſi hoc ingeniũ inſtituiſſet Italia? ſi totũ Muſarũ ſacris uacaret, ſi ad iuſtam frugem ac uelut autumnũ ſuũ maturuiſſet? Epigrãmata luſit adoleſcens admodũ, ac pleraq; puer. Britãniam ſuã nunq̃ egreſſus eſt, niſi ſemel atq; iterũ, principis ſui nomine legatione fungens apud Flandros. Præter rem uxoriam, præter curas domeſticas, præter publici muneris functionẽ, & cauſarũ undas, tot tantiſq; regni negocijs diſtrahit᷑, ut mireris eſſe ociũ uel cogitandi de libris. Proinde miſimꝰ ad te ꝓgymnaſmata illius, & Vtopiam, ut ſi uidet᷑, tuis excuſa typis orbi poſteritatiq̃ cõmendẽtur, Quãdo ea eſt tuæ officinæ autoritas, ut liber uel hoc noĩe placeat eruditis, ſi cognitũ ſit è Frobenianis ædibus ꝓdiſſe. Bene uale cũ optimo ſocero, cõiuge ſuauiſſima, ac mellitiſſimis liberis. Eraſmũ filiolũ mihi tecũ cõmunẽ, inter literas natũ, fac optimis literis inſtituẽdũ cures. Louanij. VIII. Cal. Septem. AN. M. D. XVII.

GVILIELMVS BVDAEVS THOMAE LVPSETO ANGLO S.

GRATIAM SANÈ INGENTEM À nobis inijſti Lupſete adoleſcẽtum doctiſſime, qui me porrecta mihi VTOPIA THOMAE MORI, ad iucundiſſimæ ſimul & uſui futuræ lectionis intentionem auertiſti. Nam cum à me dudum precibus id contendiſſes, id quod meapte ipſe ſponte magnopere exoptaturus eram, ut THOMAE LINACRI medici utraq; lingua præſtãtiſſimi libros ſex de ſanitate tuẽda legerem, quos ille ex Galeni monumentis latinitate nuper ita donauit, uel quibus ipſe potius latinitatem, ut ſi omnia eius autoris opera (quæ ego inſtar omnis medicinæ eſſe puto) latina tandem fiant, non magnopere tum medicorum ſchola Græcæ linguæ cognitionem deſyderatura uideatur. eum librum ex ſchedis LINACRI tumultuaria lectione ita percurri (quarũ mihi uſum tantiſper à te indultum ſummi loco beneficij duco) ut ea lectione multum me profeciſſe exiſtimem, ſed ex libri æditione, quæ nunc à te ſedulo procuratur in officinis huius urbis, ego maiorem etiam profectum mihi ſpondeam. Hoc nomine cum me tibi obſtri-

 ctum eſſe

ctum eſſe ſatis crederem,ecce tu mihi uelut prioris be-
neficij uel appendicem uel auctarium VTOPIAM illã
MORI donaſti, hominis in primis acris, ingenióq; a-
mœno,& in rerum humanarum æſtimatione ueterato
ris.Eum librum cum ruri in manibus curſitando, ſata-
gendo,operis imperitando haberem(partim enim no-
ſti, partim audiſti,uillaticis me negocijs alterũ iam hũc
annum multum operæ impendiſſe)uſq; adeo eius le-
ctione affectus ſum,cognitis & perpenſis Vtopinorũ
moribus & inſtitutis,ut penè rei familiaris procuratio-
nem intermiſerim,atq; etiam abiecerim,cum nugas eſſe
uiderem artẽ omnẽ induſtriámq; œconomicam,omni-
no curam cenſus ampliatricem. qua tamen ipſa omne
genus mortalium uelut œſtro quodam inteſtino & con
genito exagitari nemo eſt,qui non uideat & intelligat.
ut legitimarum,propè dixerim & ciuilium artium ac di
ſciplinarum eum eſſe ſcopum,fateri neceſſe ſit,ut tam li
uida quàm accurata ſolertia alter ab altero,qui cum ci-
uilitatis ius ei & interdum gentilitatis intercedit, quip-
piam ſemper abducat,abſtrahat,abradat, abiuret, ex-
primat,extundat,exculpat, extorqueat, excutiat, excu-
dat,ſubducat,ſuffuret,ſuppilet,inuolet, legibúſq; par-
tim conniuentibus, partim autoribus auferat & inter
uertat.Id adeo magis in ijs gentibus apud quas iura
quæ ciuilia & pontificia uocantur,amplius in utroq; fo-
ro ualent.Quorum moribus & inſtitutis eam inualuiſ-

ſe opinionẽ

ſe opinionem nemo non uidet, ut homines cautionum prudentes uel captionum potius, & inconſultorum ciuium aucupes, & formularũ, id eſt excipularũ opifices, ac pactilis iuris callentiſſimi, & litium cõcinnatores iuriſq́ꝫ cõtrauerſi, peruerſi, inuerſi, cõſulti, antiſtites eſſe iuſtitiæ æquitatiſq́ꝫ exiſtimentur, ſoliq́ꝫ digni qui de æquo bonoq́ꝫ reſponſitent, atqꝫ etiam (quod maius eſt multo) qui cum imperio ac poteſtate ſtatuant, quid unũ quẽqꝫ habere, quid non habere, quatenus ꝗdiúqꝫ liceat. halucinantis id utiqꝫ ſenſus communis iudicio. quippe cum pleriqꝫ hominum craſſis ignorantiæ lemis cæcutientes, tam æquiſſimam ferè cauſam unũ quẽqꝫ putemus habere quàm maxime ius poſtulat, aut iure ſubnixus eſt. Cũ ſi ad ueritatis normam, & ad ſimplicitatis Euangelicæ præſcriptum exigere iura uelimus, nemo ſit tam ſtupidus quin intelligat, nemo tam uæcors quin fateatur ſi urgeas, tam ius & fas hodie ac iãdiu in ſanctionibus pontificijs, & ius atqꝫ æquũ in legibus ciuilibus & principum placitis diſſidere, quàm CHRISTI rerum humanarum conditoris inſtituta, eiuſqꝫ diſcipulorum ritus, ab eorũ decretis & placitis qui Crœſi & Midæ aceruos bonorum finem eſſe putant, & felicitatis cumulũ. adeo ſi iuſtitiam finire nũc uelis quomodo priſcis autoribus placuit, quæ ius ſuum unicuiqꝫ tribuat, uel nullibi eam in publico inuenias, uel (ſi dicere id mihi permittam) culinariam quandam diſpenſatricem eſſe ut fateamur ne

ceſſe ſit.ſiue nunc imperitantium mores ſpectes,ſiue ciuium inter ſe & popularium affectus.Niſi uero à germana mundiq́; æquali iuſtitia(quod ius naturale uocant)manaſſe ius id cõtenderint,ut quo quiſq; plus polleat,eo etiã plus habeat.quo autẽ plus habeat , eo plus eminere inter ciues debeat.quo fit ut iam iure gentiũ receptũ eſſe uideamus,ut qui nec arte nec induſtria memorabili iuuare ciues ſuos & populares poſſunt, ſi modo pactiles illos nexus & contractiles nodos teneant. queis hominũ patrimonia obſtringuntur, quoſq; uulgus ignarũ,hominesq́; literis humanioribus dediti ac ꝓcul foro,animi cauſa aut ueritatis indagãdæ ergò agẽtes,partim Gordij uincula eſſe ducunt.partim circulatoria,nec magnopere miranda,ij millenorum ciuium cenſum,& ſæpe ſingularum ciuitatum , aut etiam ampliorem habeant.ij deniq; tum locupletes,tum frugi homines,tum magnifici conquiſitores honorifice uocitẽtur. Quippe ijs ſeculis,ijs inſtitutis,ijs moribus,in ijs gentibus quæ id ius eſſe ſtatuerunt,ut tam ſumma fide atq; autoritate quiſque ſit , quàm maximis opibus penates ſuos architectatus eſt,ipſe hæredesque eius . idque eo magis atq; magis , quo eorum ad nepotes horumque rurſus abnepotes patrimonia à maioribus parta ,luculentis certatim acceſſionibus cumulauerint, id eſt,quo longius latiusq; confines.affines,cognatos, conſanguineosq; ſummouerint.At uero CHRISTVS poſſeſſionum condi-

num conditor & moderator, Pythagoricam cõmunio-nem & charitatem inter aſſeclas ſuos relictam, luculen-to ſanxit exemplo, damnato capitis Anania ob teme-ratam cõmunionis legem. Quo certe inſtituto CHRI-STVS omne iuris, iſtius ciuilis pontificijq; adeo recen-tioris argumentoſa uolumina, inter ſuos quidem abro-gaſſe mihi uidetur. quod ipſum ius hodie arcem tene-re prudentiæ uidemus, ac fata noſtra regere. VTOPIA uero inſula, quam etiam VDEPOTIAM appellari au-dio, mirifica utiq; ſorte (ſi credimus) Chriſtianos uero ri-tus ac germanam ipſam ſapiẽtiam publice priuatimq; hauſiſſe perhibetur, intemeratamq; ad hunc uſq; diem ſeruaſſe, utpote quæ tria diuina inſtituta, hoc eſt bono-rum malorumq; inter ciues æqualitatem, ſeu malis ciui-litatem numeris omnibus ſuis abſolutam, & pacis ac tranquillitatis amorem conſtantem ac pertinacem, & auri argentiq; contemptũ conſertis (ut aiunt) manibus retinet, tria (ut ita loquar) euerticula omnium fraudum, impoſturarum, circũſcriptionum, uerſutiarum, & plani-carum improbitatum. Superi ſuo nomine facerent, ut hæc tria VTOPIANAE legis capita trabalibus clauis firmæ ac ſtatæ perſuaſionis in ſenſibus omniũ morta-lium figerentur, protinus ſuperbiam, cupiditatem, con-tentionẽ uæſanam, atq; alia penè omnia uulnifica Sty-gij aduerſarij tela concidere languereq; uideres, iuriſq; illam uoluminum uim immenſam, tot eximia ſolidáq;

ingenia

ingenia ad libitinam uſq; detinentia, ut caſſa & uacantia teredinibus permitti, aut inuolucris officinarum dicari. Proh diui immortales quæ nam Vtopianorũ ſanctitas eam diuinitus beatitudinem emereri potuit, ut auaritia & cupiditas in eam unam inſulam irrumpere, aut irrepere tot ſeculis non potuerint, nec inde iuſtitiã cum pudore proteruitate ſua impudentiáq; explodere & exigere. Deus nunc optimus maximus tam benigne cum ijs prouincijs egiſſet, quæ ab eius ſacratiſſimo nomine cognomentum retinent & amplectuntur: certe auaritia tot mentes alioquin egregias arduaſq; deprauans & peſſundans, ſemel hinc faceſſeret, & aureum ſeculum Saturniumq; rediret. Hic enimuero periculum eſſe quiſpiam autumarit, ne forte Aratus & poëtæ priſci opinione falſi fuerint, qui Iuſtitiam è terris decedentem in ſignifero circulo collocauerunt. reſtitiſſe enim eam in Vtopia inſula neceſſe eſt, ſi Hythlodæo credimus, nec dum in cœlum perueniſſe, uerum ego Vtopiã extra mundi cogniti fines ſitam eſſe percunctando cõperi, inſulam nimirum fortunatam, Elyſijs fortaſſe campis proximam, nam Hythlodæus nondum ſitum eius finibus certis tradidit, ut Morus ipſe teſtatur) multas quidem ipſam in urbes diſtractam, ſed unam in ciuitatem coëuntes aut conſpiranteis, nomine Hagnopolin, ſuis utiq; ritibus boniſq; acquieſcentẽ innocentia beatam, cœleſtem quodam modo uitam agentem, ut infra

cœlum

cœlum,ſic ſupra mundi huius cogniti colluuionē. Quæ in tot mortalium ſtudijs ut acribus & incitatis,ſic inanibus & irritis turbide & æſtuoſe in præcipitiū rapitur. Eius igitur inſulæ cognitionē THOMAE MORO debemus,qui beatæ uitæ exemplar,ac uiuendi præſcriptū ætate noſtra promulgauit,ab Hythlodæo, ut ipſe tradit,inuentum,cui omnia fert accepta. qui ut Vtopianis ciuitatem architectatus ſit,ritúſq; illis & inſtituta condiderit,id eſt beatæ uitæ argumētū nobis inde mutuatus ſit,& importarit,MORVS certe inſulam & ſancta inſtituta ſtilo orationéq; illuſtrauit,ac ciuitatem ipſam Hagnopolitanorū ad normā regulāq; expoliuit,omniáq; ea addidit,unde operi magnifico decor uenuſtáſq; accedit,& autoritas.etiā ſi in ea opera nauanda ſibi tantū partes ſtructoris uendicauit.uidelicet religio fuit maiores ſibi partes in eo opere ſumere, ne Hythlodæus iure queri poſſet gloriam ſibi à MORO præcerptam,præfloratamq; relinqui,ſi quādo ſuos ipſe labores literis mandare conſtituiſſet. ἐυλαβουμένου δῆθεν αὐτοῦ, μὴ ὑθλόδαιος αὐτὸς ὁ τῆς οὐδεποτίας γε νήσου ἐμφιλοχωρῶν ἐπιφανείς ποτε δυσχεράνειε καὶ βαρύνοιτο ταύτην ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῦ γε ἐγκαταλιπόντος αὐτῷ προαπηνθισμένον τὸ κλέος τοῦ εὑρέματος τούτου. οὕτω γὰρ πεπεῖσθαι, πρὸς ἀνδρῶν ὄντων ἀγαθῶντε καὶ σοφῶν. MORO autem homini per ſe graui, & autoritate magna ſubnixo, fidem planè ut habeam, efficit Petri Aegidij Hantuerpienſis teſtimonium,quem uirū nūq;

coram à me cognitum (mitto nunc doctrinæ morumq́ꝫ commendationem) eo nomine amo quod ERASMI clariſſimi uiri ac de literis ſacris, profanis, omneq́ꝫ genus meritiſſimi, amicus eſt iuratiſſimus, qui cum etiam ipſo iamdiu ſocietatem amicorum contraxi literis ultro citróqꝫ obſignatis. Vale Lupſete mi dilectiſſime, & LINACRVM Britannici nominis columē (quod quidem ad literas bonas attinet) non magis iam ueſtrū (ut ſpero) q̄ꝫ noſtrum, uerbis meis ſaluta uel coram uel epiſtola internuncia, idq́ꝫ primo quoqꝫ tempore. is em̄ unus eſt paucorum, quibus me perlubens approbarim ſi poſſim, cum & ipſe coram hic agens mihi ſe ſumme, Ioaniq́ꝫ Ruellio amico meo, ſtudiorumq́ꝫ conſcio probauerit, & eius excellentem doctrinam, exactamq́ꝫ diligentiam in primis ſuſpiciam, æmulariq́ꝫ contendam. Velim etiam ut MORO ſalutem unam & alteram mandato meo, uel mittas ut dixi, uel dicas. quem uirum in Mineruæ ſacratius albū iamdiu opinione mea, ſermoneq́ꝫ meo relatū, de Vtopia noui orbis inſula ſūme & amo, & ueneror. Eius em̄ hiſtoriā ætas noſtra, poſteræq́ꝫ ætates habebūt uelut elegantium utiliumq́ꝫ inſtitutorum ſeminarium, unde tranſlatitios mores in ſuam quiſqꝫ ciuitatem importent & accommodent. Vale, Pariſijs pridie Cal. Auguſt.

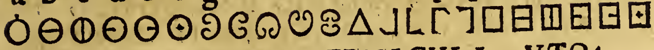
Hexaſtichon

HEXASTICHON ANEMOLII POETAE LAVREATI, HYTHLODAEI EX SORORE NEPOTIS IN VTOPIAM INSVLAM.

Vtopia priſcis dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonicæ,
Fortaſſe uictrix (nam quod illa literis
Deliniauit, hoc ego una præſtiti,
Viris & opibus, optimiſq; legibus)
Eutopia merito ſum uocanda nomine.

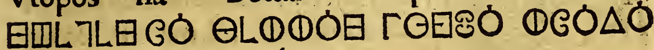

Amaurotũ vrbs.
Fons Anydri.
Oſtium anydri
hythlodaeus.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t u x y

TETRASTICHON VERNACVLA VTO-
PIENSIVM LINGVA.

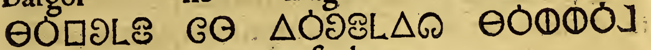
Vtopos ha Boccas peula chama.

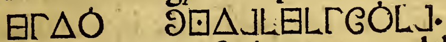
polta chamaan

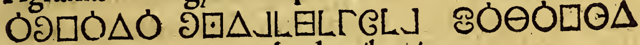
Bargol he maglomi baccan

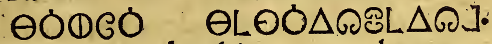
ſoma gymnoſophaon

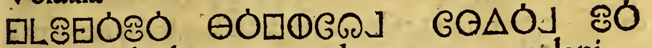
Agrama gymnoſophon labarem

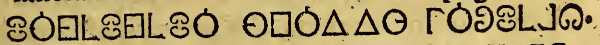
bacha bodamilomin

Voluala barchin heman la

lauoluola dramme pagloni.

HORVM VERSVVM AD VERBVM HAEC
EST SENTENTIA.

Vtopus me dux ex non inſula fecit inſulam.
Vna ego terrarum omnium abſq; philoſophia.
Ciuitatem philoſophicam expreſſi mortalibus.
Libenter impartio mea, non grauatim accipio meliora.

CLARISSIMO D. HIERONYMO BVSLIDIO PRAEPOSITO ARIENSI, CATHOLICI REGIS CAROLI A CONSILIIS, PETRVS AEGIDIVS ANTVERPIENSIS S. D.

SVPERIORIBVS hiſce diebus ornatiſſime Buſlidi, miſit ad me THOMAS ille MORVS, te quoq; teſte, cui notiſſimus eſt, eximium huius ætatis noſtræ decus, Vtopiam inſulã, paucis adhuc mortalibus cognitã, ſed dignã in primis, quam ut pluſꝗ Platonicam omneis uelint cognoſcere, præſertim ab homine facundiſſimo ſic expreſſam, ſic depictã, ſic oculis ſubiectam, ut quoties lego, aliquanto plus mihi uidere uidear, ꝗ cũ ipſum Raphaëlem Hythlodæũ (nam ei ſermoni æque interfui ac MORVS ipſe) ſua uerba ſonãtem audirem. Etiã ſi uir ille haud uulgari præditus eloquentia ſic rem exponeret, ut facile appareret eum non ea referre, quæ narrantibus alijs didiciſſet, ſed quæ cominus hauſiſſet oculis, & in quibus non exiguum tempus eſſet uerſatus, homo mea quidẽ ſententia, regionũ, hominũ, & rerũ experiẽtia uel ipſo Vlyſſe ſuperior, & qualem octingentis hiſce annis nuſꝗ arbitrer natũ, ad quẽ collatus Veſpucius nihil uidiſſe putetur. Iam præterꝗ quod uiſa ꝗ audita narramus efficacius. aderat homini peculiaris quædam ad explicandas res dexteritas. At tamen eadem hæc quoties MORI penicillo depicta cõ-

templor

templor, ſic afficior, ut mihi uidear nõnunq̃ in ipſa uerſari Vtopia. Et hercule crediderim Raphaëlem ipſum minus in ea inſula uidiſſe per omẽ quinquenniũ quod illic egit, q̃ in MORI deſcriptione uideri liceat. Tantum hic occurrit undiq; miraculorũ, ut ambigam quid primum aut potiſſimũ admirer, feliciſſimæ memoriæ fidẽ, quæ tot res auditas duntaxat penè ad uerbum reddere potuerit. an prudentiã, qua uulgo ignotiſſimos fontes, unde omnia reipublicæ uel oriuntur mala, uel oriri poſſent bona, ſic animaduertit. an orationis uim ac facultatem, qua tanta ſermonis latini puritate, tantis dicendi neruis, tot res cõplexus eſt, præſertim unus in tot publica ſimul & domeſtica negotia diſtractus. Verũ hæc oia tu minus admiraris doctiſſime Buſlidi, q familiari etiã cõſuetudine penitus habes cognitũ, homine maius ac ꝑpè diuinũ hominis ingenium. In cæteris igitur nihil eſt, quod illius ſcriptis queã adijcere. Tantũ tetraſtichũ uernacula Vtopienſiũ lingua ſcriptũ, quod à MORI diſceſſu, forte mihi oſtẽdit Hythlodæus apponendũ curaui, præfixo eiuſdẽ gentis alphabeto, tũ adiectis ad margines aliquot ãnotatiũculis. Nã quod de inſulæ ſitu laborat MORVS, ne id qdẽ omnino tacuit Raphaël, quãq̃ paucis admodũ, ac uelut obiter attigit, uelut hoc alij ſeruans loco. Atq; id ſanè neſcio quo modo caſus quidã malus utriq; noſtrum inuidit. ſiquidem cum ea loqueretur Raphaël, adierat MORVM è famulis quiſpiam,

qui illi neſcio quid diceret in aurē,ac mihi quidē tāto at tentius auſcultanti,comitū quiſpiā,clarius,ob frigus opi nor nauigatione collectū,tuſſiens,dicētis uoces aliquot intercepit. Verū nō conquieſcā donec hāc quoq; partē ad plenū cognonero,adeo ut non ſolum ſitū inſulæ,ſed ipſam etiā poli ſublationē ſim tibi ad unguē redditur⁹, ſi modo incolumis eſt noſter Hythlodæus. Nā uarius de homine rumor adfert̃,alij affirmāt periſſe in itinere. rurſum alij reuerſum in patriā, ſed partim ſuorum mo res nō ferentē,partim Vtopiæ deſyderio ſollicitatū, eò remigraſſe. Nā qđ huius inſulæ nomē nuſq̃ apud Coſmographos reperiatur, pulchre diſſoluit Hythlodæus ipſe. Siquidē fieri potuit,inqt,ut nomē quo ueteres ſint uſi,poſtea ſit cōmutatū. aut etiā illos hæc fugerit inſula, quādo & hodie cōplures oriuntur terræ,priſcis illis Geo graphis intactæ. Quq̃ quorſum attinet hic argumētis aſtruere fidē,cū MORVS ille ſit autor? Cæterū quod is ambigit de æditione,equidē laudo & agnoſco uiri modeſtiā. At mihi uiſum eſt opus modis omnib⁹ indignū quod diu premeret̃,& cū primis dignū, quod exeat in manus hominū,idq̃; tuo potiſſimū noīe cōmendatum orbi. uel qđ MORI dotes tibi præcipue ſint pſpectæ,uel qđ nemo magis idone⁹,q̃ rectis cōſilijs iuuet rēpublicā, in qua iā annis cōplurib⁹ ſūma cū laude uerſaris,tū pru dētiæ, tū integritatis. Bene Vale ſtudiorū Mecœnas & hui⁹ ſeculi dec⁹. Antuerpiæ. An. M.D.XVI. Cal. Nouēb.

Thomas

THOMAS
MORVS PETRO AEGIDIO S. D.

PVdet me propemodum chariſſime Petre Aegidi, libellum hūc de Vtopiana republica, poſt annum fermè ad te mittere, quē te nō dubito intra ſeſquimēſem expectaſſe. quippe quum ſcires mihi demptum in hoc opere inueni

endi laborem, neque de diſpoſitione quicquam fuiſſe cogitandum, cui tantum erant ea recitanda, quæ tecum unà pariter audiui narrantem Raphaëlem. quare nec erat quod in eloquendo laboraretur, quando nec illius ſermo potuit exquiſitus eſſe, quum eſſet primum ſubitarius, atque extemporalis, deinde hominis, ut ſcis, non perinde Latine docti quàm Græce, & mea oratio quanto accederet propius ad illius neglectam ſimplicitatem, tanto futura ſit propior ueritati, cui hac in re ſoli curam & debeo & habeo. Fateor mi Petre, mihi adeo multum laboris hijs rebus paratis detractum, ut penè nihil fuerit relictum. alioquin huius rei uel excogitatio, uel œconomia potuiſſet ab ingenio neque infimo, neque prorſus indocto poſtulare, tum temporis nonnihil, tum ſtudij. Quod ſi exigeretur, ut diſerte etiam res, non tantum uere, ſcriberetur, id uero à me præſtari, nullo tempore, nullo ſtudio potuiſſet. Nunc uero quum ablatis curis hijs, in quibus tantum fuit ſudoris exhauriendum, reſtiterit tantum hoc, uti ſic ſimpliciter ſcriberentur audita, nihil erat negocij. Sed huic tamen tam nihilo negocij peragendo, cætera negocia mea minus ferè quàm nihil tempo-

tis

tis reliquerunt. Dum cauſas forenſeis aſſidue alias ago, alias audio, alias arbiter finio, alias iudex dirimo, dum hic officij cauſa uiſitur, ille negocij. Dum foris totum fermè diem aliјs impartior, reliquum meis, relinquo mihi, hoc eſt literis, nihil. Nempe reuerſo domum, cum uxore fabulandum eſt, garriendum cum liberis, colloquendum cum miniſtris. Quæ ego omnia inter negocia numero, quando fieri neceſſe eſt (neceſſe eſt autem, niſi uelis eſſe domi tuæ peregrinus) Et danda omnino opera eſt, ut quos uitæ tuæ comites, aut natura prouidit, aut fecit caſus, aut ipſe delegiſti, hijs ut te quàm iucundiſſimum compares, modo ut ne comitate corrumpas, aut indulgentia ex miniſtris dominos reddas. Inter hæc, quæ dixi, elabitur dies, menſis, annus. Quando ergo ſcribimus? Nec interim de ſomno quicquam ſum loquutus, ut nec de cibo quidem, qui multis non minus abſumit temporis, quàm ſomnus ipſe, qui uitæ abſumit fermè dimidium. At mihi hoc ſolum temporis adquiro, quod ſomno cibóque ſuffuror, quod quoniam parcum eſt, lente, quia tamen aliquid, aliquando perfeci, atque ad te mi Petre tranſmiſi Vtopiam, ut legeres, & ſi quid ef-

fugiſſet nos, uti tu admoneres. Quanquam enim non hac parte penitus diffido mihi (qui utinam ſic ingenio atque doctrina aliquid eſſem, ut memoria non uſquequaque deſtituor) non uſqueadeo tamen confido, ut credam nihil mihi potuiſſe excidere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui adfuit, ut ſcis, unà, ut quem à nullo patior ſermone abeſſe, in quo aliquid eſſe fructus poteſt, quoniam ab hac herba, qua & Latinis literis & Græcis cœpit euireſcere, egregiam aliquando frugem ſpero, in magnam me coniecit dubitationem. Siquidem quum, quãtum ego recordor, Hythlodæus narrauerit Amauroticum illum pontem, quo fluuius Anydrus inſternitur, quingentos habere paſſus in longum, Ioannes meus ait detrahendos eſſe ducentos, latitudinem fluminis haud ſupra trecentos ibi continere. Ego te rogo, rem ut reuoces in memoriam. Nam ſi tu cum illo ſentis, ego quoque adſentiar, & me lapſum credam. ſin ipſe non recolis, ſcribam, ut feci, quod ipſe recordari uideor mihi. nam ut maxime curabo, ne quid ſit in libro falſi, ita ſi quid ſit in ambiguo, potius mendacium dicam, quàm mentiar, quod malim bonus eſſe quàm prudens. Quanquam

Nota Theologicã differentiã inter mentiri & mendaciũ dicere.

facile

facile fuerit huic mederi morbo, ſi ex Raphaële ipſo, aut præſens ſciſciteris, aut per literas. quod neceſſe eſt facias, uel ob alium ſcrupulum, qui nobis incidit, neſcio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaëlis ipſius. Nam neque nobis in mentem uenit quærere, neque illi dicere, qua in parte noui illius orbis Vtopia ſita ſit. Quod non fuiſſe prætermiſſum ſic, uellem profecto mediocri pecunia mea redemptum. uel quod ſubpudet me neſcire, quo in mari ſit inſula, de qua tam multa recenſeam. uel quod ſunt apud nos unus & alter, ſed unus maxime, uir pius & profeſſione Theologus, qui miro flagrat deſyderio adeundæ Vtopiæ, non inani & curioſa libidine colluſtrandi noua, ſed uti religionem noſtram, feliciter ibi cœptam, foueat atque adaugeat. Quod quo faciat rite, decreuit ante curare, ut mittatur à Pontifice, atque adeo ut creetur Vtopienſibus Epiſcopus, nihil eo ſcrupulo retardatus, quod hoc antiſtitium ſit illi precibus impetrandum. Quippe ſanctum ducit ambitum, quem non honoris aut quæſtus ratio, ſed pietatis reſpectus pepererit. Quamobrem te oro mi Petre, uti aut præſens, ſi potes commode, aut abſens per epiſtolam, compelles Hythlo-

Sanctus ambitus.

 dæum

dæum,atque efficias,ne quicquam huic operi meo aut inſit falſi, aut ueri deſyderetur. Atque haud ſcio an præſtet ipſum ei librum oſtendi. Nam neque alius æque ſufficit, ſi quid eſt erratum, corrigere, neque is ipſe aliter hoc præſtare poteſt,quàm ſi quæ ſunt à me ſcripta,perlegerit. Ad hæc: fiet ut hoc pacto intelligas, accipiat ne libenter, an grauatim ferat, hoc operis à me conſcribi. Nempe ſi ſuos labores decreuit ipſe mandare literis, nolit fortaſſe me: neque ego certe uelim, Vtopienſium per me uulgata republica, florem illi gratiamque nouitatis hiſtoriæ ſuæ præripere. Quanquam, ut uere dicam, nec ipſe mecum ſatis adhuc conſtitui, an ſim omnino æditurus. Etenim tam uaria ſunt palata mortalium, tam moroſa quorundam ingenia, tam ingrati animi, tam abſurda iudicia, ut cum hijs haud paulo felicius agi uideatur, qui iucundi atque hilares, genio indulgent ſuo, quàm qui ſemet macerant curis, ut ædant aliquid, quod alijs aut faſtidientibus, aut ingratis, uel utilitati poſſit eſſe, uel uoluptati. Plurimi literas neſciunt, multi contemnunt. Barbarus ut durum reijcit, quicquid non eſt planè barbarum. Scioli aſpernantur ut triuiale, quicquid obſoletis

Ingrata hominum iudicia.

letis uerbis non ſcatet. Quibuſdam ſolum placent uetera, pleriſque tantum ſua. Hic tam tetricus eſt, ut non admittat iocos, hic tam inſulſus, ut non ferat ſales: tam ſimi quidam ſunt, ut naſum omnem, uelut aquam ab rabido morſus cane, reformident. adeo mobiles alij ſunt, ut aliud ſedentes probent, aliud ſtantes. Hi ſedent in tabernis, & inter pocula de ſcriptorum iudicant ingenijs, magnáque cum autoritate condemnant utcunque lubitum eſt, ſuis quenque ſcriptis, ueluti capillicio uellicantes, ipſi interim tuti, & quod dici ſolet, ἔξω βέλους. quippe tam leues & abraſi undique, ut ne pilum quidem habeant boni uiri, quo poſſint apprehendi. Sunt præterea quidam tam ingrati, ut quum impenſe delectentur opere: nihilo tamen magis ament autorem. non abſimiles inhumanis hoſpitibus, qui quum opiparo conuiuio prolixe ſint excepti, ſaturi demum diſcedunt domum, nullis habitis gratijs ei, à quo ſunt inuitati. I nunc & hominibus tam delicati palati: tam uarij guſtns: animi præterea tam memoris & grati, tuis impenſis epulum inſtrue. Sed tamen mi Petre, tu illud age, quod dixi, cum Hythlodæo. poſtea tamen integrum erit hac de re conſultare denuo. Quanquam

Simos, uocat homines nullo naſo.

Prouerbiũ

Mira collatio.

quàm ſi id ipſius uoluntate fiat. quandoquidem
ſcribendi labore defunctus, nunc ſero ſapio.
quod reliquum eſt de ædendo, ſe-
quar amicorum conſilium, at-
que in primis tuum. Va-
le dulciſſime Petre
Aegidi cum
optima
con-
iuge. ac
me ut ſoles a-
ma, quando ego te
amo etiam plus quàm ſoleo.

Io. Clemens. Hythlodæus. Tho. Morus. Pet. Aegid.

SERMONIS QVEM RAPHAEL HYTHLODAEVS VIR EXIMIVS, de optimo reipublicæ ſtatu habuit, liber primus, per illuſtrem uirũ Thomam Morum inclytæ Britanniarũ urbis Londini & ciuem, & uicecomitem.

QVVM NON EXIGVI MOmenti negocia quædam inuictiſſimꝰ Angliæ rex HENRICVS eius nominis octauus, omnibus egregij principis artibus ornatiſſimus, cũ ſereniſſimo Caſtellæ principe CAROLO controuerſa

nuper habuiſſet, ad ea tractanda, componendáq; oratorem me legauit in Flandriam, comitem & collegã uiri incomparabilis Cuthberti Tunſtalli, quem ſacris ſcrinijs nuper ingenti omnium gratulatione præfecit, de cuius ſanè laudibus nihil à me dicetur, non quod uerear ne parum ſynceræ fidei teſtis habenda ſit amicitia, ſed quod uirtus eius, ac doctrina maior eſt, q̃ ut à me prædicari poſſit, tum notior ubiq;, atq; illuſtrior, quàm ut debeat, niſi uideri uelim ſolem lucerna, quod aiunt, oſtẽdere. Occurrerunt nobis Brugis (ſic enim cõuenerat) hi quibus à principe negocium demandabatur, egregij uiri omnes, in his præfectus Brugenſis uir magnificus, princeps & caput erat, cæterum os & pectus Georgius Temſicius Caſſiletanus Præpoſitus, non arte ſolum uerum etiam natura facundus, ad hæc iureconſultiſſimus, tractandi uero negocij cum ingenio, tum aſſiduo rerũ uſu eximius artifex. ubi ſemel atq; iterum cõgreſſi, quibuſdam de rebus non ſatis cõſentiremus, illi, in aliquot dies uale nobis dicto, Bruxellas profecti ſunt, principis oraculum ſciſcitaturi. Ego me interim (ſic enim res ferebat) Antuerpiam confero. Ibi dum uerſor, ſæpe me inter alios, ſed quo non alius gratior, inuiſit Petrus Aegidius Antuerpiæ natus, magna fide, & loco apud ſuos honeſto, dignus honeſtiſſimo, quippe iuuenis haud ſcio doctior ne, an moratior, eſt enim & optimus & literatiſſimus, ad hæc animo in omnes candido, in amicos

Cuthbert⁹ Tunſtall⁹.

Parœmia.

Petrus Aegidius.

uero tam propenſo pectore,amore,fide,adfectu tã ſyn cero,ut uix unum aut alterum uſquam inuenias, quem illi ſentias omnibus amicitiæ numeris eſſe conferendum. Rara illi modeſtia,nemini longius abeſt fucus,nulli ſim plicitas ineſt prudentior. Porrò ſermone tam lepidus, & tam innoxie facetus,ut patriæ deſyderiũ, ac laris do meſtici,uxoris,& liberorum,quorum ſtudio reuiſendo rum nimis quam anxie tenebar (iam tum enim plus qua tuor menſibus abfueram domo) magna ex parte mihi dulciſſima conſuetudine ſua,& mellitiſſima confabula tione leuauerit.Hunc quum die quadam in templo di uæ Mariæ,quod & opere pulcherrimum,& populo ce lebertimum eſt,rei diuinæ interfuiſſem, atque peracto ſa cro,pararem inde in hoſpitium redire,forte colloquen tem uideo cum hoſpite quodam, uergentis ad ſenium ætatis,uultu aduſto,promiſſa barba,penula neglectim ab humero dependente, qui mihi ex uultu atque habitu nauclerus eſſe uidebatur.At Petrus ubi me conſpexit, adit ac ſalutat,reſpondere conantem ſeducit paululum, & uides inquit hunc?(ſimul deſignabat eum cum quo loquentem uideram) eum inquit,iam hinc ad te recta parabam ducere. Veniſſet,inquam,pergratus mihi tua cauſa. Imò inquit ille, ſi noſſes hominem, ſua. Nam nemo uiuit hodie mortalium omnium,qui tantam tibi hominum,terrarumque incognitarum narrare poſſit hi ſtoriam, quarum rerum audiendarum ſcio auidiſſimũ

 eſſe te.

eſſe te. Ergo,inquam,non peſſime coniectaui. Nam pri
mo aſpectu protinus ſenſi hominem eſſe nauclerum.
Atqui, inquit,aberraſti longiſſime,nauigauit quidem
non ut Palinurus,ſed ut Vlyſſes:imò uelut Plato. Nem
pe Raphaël iſte,ſic enim uocatur gentilicio nomine Hy
thlodæus,& latinæ linguæ non indoctus, & græcæ do-
ctiſſimus(cuius ideo ſtudioſior quàm Rhomanæ fuit,
quoniam totum ſe addixerat philoſophiæ: qua in re ni
hil quod alicuius momenti ſit,præter Senecæ quædam
ac Ciceronis extare latine cognouit)relicto fratribus pa
trimonio,quod ei domi fuerat(eſt enim Luſitanus)or-
bis terrarum contemplandi ſtudio,Americo Veſpucio
ſe adiunxit, atq; in tribus poſterioribus illarũ quatuor
nauigationũ,quæ paſſim iam leguntur,perpetuus eius
comes fuit,niſi quod in ultima cum eo non redĳt. Cura
uit enim atq; adeo extorſit ab Americo, ut ipſe in his
XXIIII. eſſet,q̃ ad fines poſtremæ nauigationis in Ca-
ſtello relinquebãtur. Itaq; relictus eſt,uti obtẽperaretur
animo eius,peregrinationis magis q̃ ſepulchri curio-
ſo,quippe cui hæc aſſidue ſunt in ore, Cœlo tegitur qui
nõ habet urnam, & Vndiq; ad ſuperos tantundẽ eſſe
Apophthegma. uiæ. Quæ mens eius,niſi deus ei propitius adfuiſſet, ni
mio fuerat illi cõſtatura. Cæterum poſtq̃ digreſſo Ve
ſpucio multas regiones cũ quinq; Caſtellanorũ comiti
bus emenſus eſt,mirabili tandẽ fortuna Taprobanen
delatus,inde peruenit in Caliquit,ubi repertis cõmode

Luſitanorũ

Luſitanorũ nauibus,in patriam deniq; præter ſpem re uehitur. Hæc ubi narrauit Petrus,actis ei gratijs,quod tam officioſus in me fuiſſet,ut cuius uiri colloquiũ mihi gratum ſperaret,eius uti ſermone fruerer,tantã ratio nem habuiſſet, ad Raphaëlem me cõuerto,tũ ubi nos mutuo ſalutaſſemus,atq; illa cõmunia dixiſſemus,quæ dici in primo hoſpitũ cõgreſſu ſolent, inde domũ meã digredimur,ibiq; in horto conſidentes in ſcamno ceſpi tibus herbeis cõſtrato,cõfabulamur. Narrauit ergo no bis,quo pacto poſteaq̃ Veſpucius abierat,ipſe ſocijq; eius,qui in Caſtello remanſerant, cõueniẽdo atq; blan diendo cœperint ſe paulatim eius terræ gentibus inſi nuare,iamq; non innoxie modo apud eas,ſed etiam fa miliariter uerſari,tum principi cuidam (cuius & patria mihi,& nomen excidit)grati,chariq; eſſe,eius liberalita te narrabat cõmeatum atq; uiaticũ ipſi & quinq; eius comitibus affatim fuiſſe ſuppeditatũ,cũ itineris (quod per aquam ratibus, per terram curru peragebant) fide liſſimo duce,qui eos ad alios principes,quos diligenter cõmendati petebant,adduceret. Nam poſt multorum itinera dierum,oppida atq; urbes aiebat reperiſſe ſe, ac non peſſime inſtitutas,magna populorum frequentia. reſpublicas. Nempe ſub æquatoris linea tum hinc atq; inde ab utroq; latere,quantum ferè ſpatij ſolis orbita complectitur,uaſtas obiacere ſolitudines perpetuo feruore torridas. Squalor undiq; & triſtis rerũ facies horri

da atq; inculta omnia feris habitata ſerpentibuſq;, aut deniq; hominib9 neq; minus efferis quàm ſint beluæ, neq; minus noxijs. Cæterũ ubi lõgius euectus ſis, paulatim omnia manſueſcere, cœlum minus aſperum, ſolũ uirore blandum, mitiora animantium ingenia, tandem aperiri populos, urbes, oppida, in his aſſidua non inter ſe modo, ac finitimos, ſed procul etiam diſſitas gentes, terra mariq; commercia. Inde ſibi natam facultatẽ, multas ultro citróq; terras inuiſendi, quod nulla nauis ad iter quodlibet inſtruebatur, in quam non ille, comiteſq; eius libentiſſime admittebantur. Naues quas primis regionibus conſpexerunt, carina plana fuiſſe narrabat. uela conſutis papyris aut uiminibus intendebantur, alibi coriacea. poſt uero acuminatas carinas canabea uela repererunt. omnia deniq; noſtris ſimilia. nautæ maris ac cœli non imperiti. Sed miram ſe narrabat iniſſe gratiam, tradito magnetis uſu, cuius antea penitus erant ignari. ideóq; timide pelago conſueuiſſe ſeſe, neq; aliâs temere, q̃ æſtate credere. Nunc uero eius fiducia lapidis contemnũt hyemem, ſecuri magis, q̃ tuti, ut periculum ſit, ne quæ res magno eis bono futura putabatur, eadem per imprudentiam magnorum cauſa malorum fiat. Quid quoq; in loco ſe uidiſſe narrauit, & longum fuerit explicare, neq; huius eſt operis inſtitutum, & alio fortaſſe loco dicetur à nobis, præſertim quicquid ex uſu fuerit nõ ignorari, qualia ſũt in primis ea, quæ apud populos

pulos uſq; ciuiliter cõuiuentes animaduertit, recte prudenterq; prouiſa. His enim de rebus & nos auidiſſime rogabamus, & ille libentiſſime diſſerebat, omiſſa interim inquiſitione monſtrorum, quibus nihil eſt minus nouũ. Nam Scyllas & Celenos rapaces, & Leſtrigonas populiuoros, atq; eiuſcemodi immania portẽta, nuſq; ferè nõ inuenias, at ſanè ac ſapiẽter inſtituto ciues haud reperias ubilibet. Cæterum ut multa apud nouos illos populos adnotauit perperã conſulta, ſic haud pauca recenſuit. unde poſſint exempla ſumi corrigendis harum urbium, nationum, gentium, ac regnorũ erroribus idonea, alio, ut dixi, loco à me cõmemoranda. Nunc ea tantum referre animus eſt, quæ de moribus atq; inſtitutis narrabat Vtopienſium, præmiſſo tamen eo ſermone, quo uelut tractu quodam ad eius mentionem reipublicæ deuentum eſt. Nam quum Raphaël prudentiſſime recenſuiſſet, alia hic, alia illic errata, utrobiq; certe plurima, tũ quæ apud nos, quæue item ſunt apud illos cauta ſapientius, quum uniuſcuiuſq; populi mores atq; inſtituta ſic teneret, tanq; in quẽcunq; locũ diuertiſſet, totã ibi uitam uixiſſe uideret, admiratus hominẽ Petrus, Miror profecto mi Raphël, inquit, cur te regi cuipiã nõ adiungas, quorũ neminẽ eſſe, ſatis ſcio, cui tu non ſis futurus uehemẽter gratus, utpote quẽ hac doctrina, atq; hac locorum hominumq; peritia nõ oblectare ſolum, ſed exemplis quoque inſtruere, atq; adiuuare conſilio

ſis idoneus, ſimul hoc pacto & tuis rebus egregiæ cōſu-
lueris, & tuorum omniũ commodis magno eſſe adiu-
mento poſſis. Quod ad meos attinet, inquit ille, nō ual
de cōmoueor, nempe in quos mediocriter opinor me
officij mei partes impleuiſſe. nam quibus rebus alij nō
niſi ſenes & ægri cedunt, imò tum quoq; ægre cedunt,
quum amplius retinere non poſſunt, eas res ego nō ſa-
nus modo ac uegetus, ſed iuuenis quoq; cognatis, ami
cisq; diſpartiui, quos debere puto hac mea eſſe benigni
tate contentos, neq; id exigere atq; expectare præterea,
ut memet eorum cauſa regibus in ſeruitium dedam. Bo
na uerba inquit Petrus, mihi uiſum eſt non ut ſeruias
regibus, ſed ut inſeruias. Hoc eſt, inquit ille, una ſyllaba
plusq̃ ſeruias. At ego ſic cenſeo, inquit Petrus, quoquo
tu nomine rem appelles, eam tamen ipſam eſſe uiam,
qua non alijs modo & priuatim, & publice poſſis cōdu
cere, ſed tuam quoq; ipſius cōditionem reddere felicio-
rem. Feliciorē ne inqt Raphaël, ea uia facerē, à qua ab-
horret animus? Atqui nunc ſic uiuo ut uolo, quod ego
certe ſuſpicor pauciſſimis purpuratorũ cōtingere. Quin
ſatis eſt eorum, qui potentũ amicitias ambiunt, ne ma-
gnã putes iacturam fieri, ſi me atq; uno aut altero mei
ſimilibus ſint carituri. Tum ego, perſpicuum eſt, inquã,
te mi Raphaël, neq; opum eſſe, neq; potētiæ cupidum,
atq; ego profecto huius tuæ mentis hominē nō minus
ueneror ac ſuſpicio, q̃ eorũ quemuis, qui maxime rerũ
ſunt

ſunt potentes. Cæterum uideberis planè rem te atque
iſthoc animo tuo tam generoſo, tam uere philoſopho
dignam facturus, ſi te ita compares, ut uel cum aliquo
priuatim incõmodo ingeniũ tuum atq; induſtriam pu-
blicis rebus accõmodes, quod nunq̃ tanto cum fructu
queas, quanto ſi à conſilijs fueris magno alicui principi,
eiq́; (quod te facturũ certe ſcio) recta atq; honeſta per-
ſuaſeris. Nempe à principe bonorũ malorumq́; omniũ
torrens in totũ populum, uelut à perenni quodã fonte
promânat. In te uero tam abſoluta doctrina eſt, ut uel
citra magnũ rerum uſum, porrò tanta rerum peritia, ut
ſine ulla doctrina, egregium conſiliariũ cuiuis regum ſis
præſtaturus. Bis erras, inquit ille, mi More, primum in
me, deinde in re ipſa. nam neq; mihi ea eſt facultas, quã
tu tribuis, & ſi maxime eſſet, tamen quũ ocio meo nego
cium faceſſerem, publicam rem nihil promoueam. Pri-
mum enim principes ipſi pleriq; omnes militaribus ſtu
dijs (quorum ego neq; peritiam habeo, neq; deſydero)
libentius occupãtur, quàm bonis pacis artibus, maiuſq́;
multo ſtudium eſt, quibus modis per fas ac nefas noua
ſibi regna pariant, q̃ uti parta bene adminiſtrent. Præ-
terea quicunq; regibus à conſilio ſunt, eorum nemo eſt,
qui nõ aut uere tantum ſapit, ut non egeat, aut tantum
ſibi ſapere uidetur, ut non libeat alterius probare conſi-
lium, niſi quod abſurdiſſimis quibuſq; dictis aſſentiun
tur & ſupparaſitantur eorũ, quos ut maxime apud prin

cipem gratiæ, ſtudent aſſentatione demereri ſibi. Et certe ſic eſt natura comparatum, ut ſua cuiq; inuenta blandiantur. Sic & coruo ſuus arridet pullus, & ſuus ſimiæ catulus placet. Quod ſi quis in illo cœtu uel alienis inuidentium, uel præferentium ſua, aliquid afferat, quod aut alijs temporibus factum legit, aut alijs fieri locis uidit, ibi qui audiunt, perinde agunt, ac ſi tota ſapientiæ ſuæ periclitaretur opinio, & poſt illa pro ſtultis planè ſint habendi, niſi aliquid ſufficiant inuenire, quod in aliorũ inuentis uertant uitio. Si cætera deſtituant, tum huc confugiunt, hæc noſtris inquiunt, placuere maioribus, quorum prudentiã utinam nos æquaremus. itaq; hoc dicto ueluti egregie perorata re, conſidunt. Tanq̃ magnũ ſit periculũ, ſi quis ulla in re deprehendatur maioribus ſuis ſapientior. à quibus tamen ut quicq; optime conſultum eſt, ita æquiſſimo animo ualere ſinimus. at ſi qua de re potuit conſuli prudentius, eam protinus anſam cupide arreptam mordicus retinemus. Itaq; in hæc ſuperba, abſurda, ac moroſa iudicia, cum ſæpe alibi, tum ſemel in Anglia quoq; incidi. Obſecro inquam, fuiſti apud nos? Fui inquit, atq; aliquot menſes ibi ſum uerſatus, non multo poſt eam cladem, qua Anglorũ occidentaliũ ciuile aduerſus regem bellum, miſerãda ipſorum ſtrage cõpreſſum eſt. Interea multum debui reuerendiſſimo patri Ioanni Mortono Cantuarienſi Archiepiſcopo & Cardinali, ac tum quoque Angliæ Cancellario.

rio, uiro mi Petre (nam Moro cognita ſum narraturus) nō autoritate magis, q̄ prudentia ac uirtute uenerabili. Etem̄ ſtatura ei mediocris erat, nec ætati quanq̄ ſeræ cedens. uultus quē reuereare, nō horreas. in congreſſu nō difficilis ſerius tamē & grauis. libido erat aſperius interdum compellando ſupplicantes experiri, ſed ſine noxa, quid ingenij, quā animi præſentiā quiſq; præ ſe ferret, qua uelut cognata ſibi uirtute, modo abeſſet impudentia delectabatur, & ut idoneā ad res gerendas amplectebatur, Sermo politus & efficax, Iuris magna peritia, ingeniū incomparabile, memoria ad prodigiū uſq; excellens. Hæc enim natura egregia, diſcendo atq; exercēdo prouexit. Huius cōſilijs rex plurimū fidere, multū reſpniti (cū ego aderā) uidebatur. quippe qui ab prima ferè iuuēta protinus à ſchola cōiectus in aulam, maximis in negocijs per omnē uerſatus ætatē, ac uarijs fortunæ æſtibus aſſidue iactatus, prudentiā rerum (quæ ſic recepta non facile elabitur) multis magniſq; cū periculis didicerat. Forte fortuna quū die quodā in eius menſa eſſem, laicus quidam legum ueſtratiū peritus aderat, is neſcio unde nactus occaſionē, cœpit accurate laudare, rigidam illā iuſtitiā, quæ tū illic exercebatur in fures, quos paſſim narrabat nōnunq̄ ſuſpendi uiginti in una cruce, atq; eo uehementius dicebat ſe mirari, cū tam pauci elaberētur ſupplicio, quo malo fato fieret, uti tā multi tamen ubiq; graſſarētur. Tum ego, auſus em̄ ſum libere apud Cardi-

De legib' parū æqs.

nalem loqui,nihil mireris inquã, Nam hæc punitio fu‑rum & ſupra iuſtum eſt,& non ex uſu publico.Eſt enim ad uindicanda furta nimis atrox,nec tamẽ ad refrenanda ſufficiens. Quippe neq; furtum ſimplex tam ingens facinus eſt,ut capite debeat plecti, neque ulla pœna eſt tanta,ut ab latrociniijs cohibeat eos, qui nullam aliã artem quærendi uictus habent. Itaq; hac in re non uos modo, ſed bona pars huius orbis imitari uidetur malos præceptores,qui diſcipulos uerberãt libentius,quàm docent.Decernũtur enim furanti grauia atq; horrenda ſupplicia,cum potius multo fuerit prouidendum,uti aliquis eſſet prouentus uitæ,ne cuiq; tam dira ſit furandi primum,dehinc pereundi neceſſitas.Eſt inquit ille,ſatis hoc prouiſum, ſunt artes mechanicæ, eſt agricolatio,ex his tueri uitam liceat,ni ſponte mali eſſe mallent. At nõ ſic euades inquam.Nam primũ omittamus eos,qui ſæpe uel ab externis bellis,uel ciuilibus mutili redeunt domum, ut nuper apud uos è Cornubienſi prælio, & non ita pridem è Gallico, qui uel Reip. impendunt mẽbra, uel regi,quos neq; priſtinas artes exercere debilitas patitur,neq; ætas nouam diſcere. hos inquam omittamus, quando bella per intermiſſas uices cõmeant,Ea contemplemur,quæ nullo die nõ accidunt.Tantus eſt ergo nobilium numerus,qui nõ ipſi modo degant ocioſi tanq̃ fuci laboribus aliorũ, quos puta ſuorũ prædiorũ colonos augendis reditibus ad uiuũ uſq; radunt.Nam eam

Qua ratio ne fieri poſſit, ne tam multi ſint fures.

ſolam

ſolam frugalitatem nouere, homines alioquin ad men/ dicitatem uſq; prodigi, uerũ immenſam quoq; ocioſo- rum ſtipatorũ turbam circũferunt, qui nullam unquam quærendi uictus artẽ didicere. Hi ſimulatq; herus obie/ rit, aut ipſi ægrotauerint, eijciuntur illico. nam & ocioſos libentius q̃ ægrotos alunt, & ſæpe morientis hæres nõ protinus alendæ ſufficit paternæ familiæ. interim illi eſu riunt ſtrenue, niſi ſtrenue latrocinentur. Nam quid fa- ciant? Siquidẽ ubi errando paululum ueſtes ac ualetudi nem attriuere, morbo iam ſqualidos, atq; obſitos pan- nis, neq; generoſi dignantur accipere, neq; audent ruſti ci, non ignari eum: qui molliter educatus in ocio ac deli/ cijs, ſolitus ſit accinctus acinace ac cetra, totam uiciniam uultu nebulonico deſpicere, & contemnere omnes præ ſe: haudquaq̃ idoneum fore, qui cum ligone ac marra, maligna mercede ac uictu parco, fideliter inſeruiat pau peri. Ad hæc ille, atqui nobis inquit, hoc hominum ge/ nus in primis fouendũ eſt. in his enim, utpote homni- bus animi magis excelſi ac generoſioris, quàm ſunt opi fices aut agricolæ, conſiſtunt uires ac robur exercitus, ſi quãdo ſit cõfligendũ bello. Profecto inquã ego, eadem opera dicas licet, belli gratia fouendos eſſe fures, quibus haud dubie nunq̃ carebitis, dum habebitis hos. Quin neq; latrones ſunt inſtrenui milites, neq; milites igna/ uiſſimi latronum. adeo inter has artes belle cõuenit. At hoc uitiũ tamẽ frequens eſt uobis, nõ propriũ. eſt enim

omniũ ferè gentiũ cõmune. Nam Gallias infeſtat alia præterea peſtis peſtilentior, Tota patria ſtipendiarijs in pace quoqꝫ (ſi illa pax eſt) oppleta atqꝫ obſeſſa militibus, eadem perſuaſione inductis, qua uos ocioſos hic miniſtros alendos eſſe cenſuiſtis. nempe quod Moroſophis uiſum eſt, in eo ſitam eſſe publicam ſalutem, ſi in promptu ſemper adſit ualidum firmumqꝫ præſidium, maxime ueteranorũ. neqꝫ enim confidunt inexercitatis quicq̃ꝫ. ut uel ideo quærendum eis bellum ſit, ne imperitos habeant milites, & homines iugulandi gratis, ne (ut habet facete Saluſtius) manus aut animus incipiat per ocium torpeſcere. At quàm ſit pernicioſum huiuſmodi beluas alere, & Galliã ſuo malo didicit, & Rhomanorũ, Carthaginenſium, ac Syrorum, tum multarũ gentium exempla declarant, quorũ omniũ non imperiũ modo, ſed agros quoqꝫ, atqꝫ adeo urbes ipſas parati ipſorum exercitus alijs atqꝫ alijs occaſionibus euerterunt. Quàm uero nõ magnopere neceſſariũ, uel hinc eluceſcit, quod ne Galli quidem milites armis ab unguiculis exercitatiſſimi cum euocatis comparati ueſtris, admodum ſæpe glorientur ſuperiores ſeſe diſceſſiſſe, ut ne quid dicam amplius, ne præſentibus uidear adblandiri uobis. Sed nec ueſtri illi uel opifices urbici, uel rudes atque agreſtes agricolæ, ocioſos generoſorum ſtipatores creduntur ualde pertimeſcere, niſi aut hi quibus ad uires atque audaciam corpus contigit ineptius, aut quorum animi uis

Quã perniciẽ adferant perpetua militũ præſidia.

inopia

inopia rei familiaris infringitur, adeo periculũ nullum eſt, ne quorũ ualida & robuſta corpora (neq; enim niſi ſelectos dignantur generoſi corrumpere) nunc uel elanguescũt ocio, uel negocijs propè muliebribus emolliuntur, ijdem bonis artibus inſtructi ad uitam, & uirilibus exercitati laboribus effœminentur. Certe utcunq; ſeſe hæc habet res, illud mihi nequaquã uidetur publicæ rei conducere in euentũ belli, quod nunquam habetis, niſi quum uultis, infinitam eius generis turbam alere, quod infeſtat pacem, cuius tanto maior haberi ratio, quàm belli debeat. Neque hæc tamen ſola eſt furandi neceſſitas, eſt alia magis, quantum credo, peculiaris uobis. Quænam eſt ea? inquit Cardinalis. Oues inquam ueſtræ, quæ tam mites eſſe, tamq; exiguo ſolent ali, nunc (uti fertur) tam edaces atq; indomitæ eſſe cœperunt, ut homines deuorent ipſos, agros, domos, oppida uaſtent ac depopulentur. Nempe quibuſcunq; regni partibus naſcitur lana tenuior, atque ideo precioſior, ibi nobiles & generoſi, atq; adeo Abbates aliquot ſancti uiri, non his contenti reditibus fructibusq; annuis, qui maioribus ſuis ſolebant ex prædijs creſcere, nec habentes ſatis, quod ocioſe ac laute uiuentes, nihil in publicum proſint, niſi etiam obſint, aruo nihil relinquunt, omnia claudunt paſcuis, demoliuntur domos, diruunt oppida, templo duntaxat ſtabulandis ouibus relicto, & tanq; parum ſoli perderent apud uos, ferarũ ſaltus ac uiuaria, illi

boni

boni uiri habitationes omnes,& quicquid uſq; eſt culti, uertunt in ſolitudinem. Ergo ut unus helluo inexplebilis ac dira peſtis patriæ, continuatis agris, aliquot millia iugerum uno circũdet ſepto, eijciuntur coloni quidam, ſuis etiam aut circũſcripti fraude, aut ui oppreſſi exuuntur, aut fatigati iniurijs, adiguntur ad uenditionẽ. Itaq; quoquo pacto emigrant miſeri, uiri, mulieres, mariti, uxores, orbi, uiduæ, parẽtes cum paruis liberis, & numeroſa magis q̃ diuite familia, ut multis opus habet manibus res ruſtica: emigrant inquam, è notis atq; aſſuetis laribus, nec inueniũt quo ſe recipiant, ſupellectilẽ omnẽ haud magno uendibilem, etiã ſi manere poſſit emptorem, quũ extrudi neceſſe eſt, minimo uenũdant. id quũ breui errando inſumpſerint, quid reſtat aliud deniq;, quàm uti furentur, & pendeant iuſte ſcilicet, aut uagẽtur atq; mendicent. quanq̃ tum quoq; uelut errones conijciũtur in carcerem, quod ocioſi obambulent, quorum operam nemo eſt qui cõducat, quũ illi cupidiſſime offerant. Nam ruſticæ rei cui aſſueuerũt, nihil eſt quod agatur, ubi nihil ſeritur. Siquidem unus opilio atq; bubulcus ſufficit ei terræ depaſcendæ pecoribus, in cuius cultum, ut ſementi faciendæ ſufficeret, multæ poſcebantur manus. Atq; hac ratione fit, ut multis in locis annona multo ſit carior. Quin lanarum quoque adeo increuit precium, ut à tenuïoribus, qui pannos inde ſolent apud uos conficere, prorſus emi non poſſint, atq; ea ratione plures

plures ab opere ablegantur in ocium. Nam poſt aucta paſcua infinitam ouium uim abſumpſit tabes, uelut eorum cupiditatē ulciſcente deo, immiſſa in oues lue, quā in ipſorum capita contortam eſſe fuerat iuſtius. Quod ſi maxime increſcat ouium numerus, precio nihil decreſcit tamen. quod earum, ſi monopolium appellari non poteſt quod nō unus uendit, certe oligopolium eſt. Reciderunt enim ferè in manus paucorum, eorūdemq; diuitum, quos nulla neceſſitas urget ante uēdendi quàm libet, nec ante libet quàm liceat quanti libet. Iam cætera quoque pecorum genera, ut æque cara ſint, eadem ratio eſt, atq; hoc etiam amplius, quod dirutis uillis, atq; imminuta re ruſtica, nō ſint qui fœturam curent. Neq; enī diuites illi, ut ouium, ſic etiam armentorum fœtus éducant: ſed aliūde macra empta uili, poſteaq̈ ſuis paſcuis pinguerint, magno reuendunt. Ideóq;, ſicuti reor, nondum ſentitur totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo locis reddunt cara, ubi uendunt. cæterum ubi aliquandiu celerius extulerint illinc, quàm naſci poſſint, tum demum ibi quoq; paulatim decreſcente copia, ubi coëmuntur, neceſſe eſt hic inſigni laboretur inopia. Ita qua re uel maxime felix hæc ueſtra uidebatur inſula, iam ipſam paucorum improba cupiditas uertit in perniciem. Nā hæc annonæ charitas in cauſa eſt, cur quiſq; q̈ poſſit plurimos è familia dimittat, quo quæſo niſi mēdicatum, aut quod generoſis animis per-

f ſuadeas

ſuadeas facilius latrocinatum? Quid quod ad miſeram hanc egeſtatem, atq; inopiam adiungitur importuna luxuries. Nam & miniſtris nobilium, & opificibus, & ipſis propemodum ruſticis, & omnibus deniq; ordinibus, multum eſt inſolentis apparatus in ueſtibus, nimius in uictu luxus. Iam ganea, luſtra, lupanar, & aliud lupanar tabernæ uinariæ, ceruiſiariæ, poſtremo tot improbi ludi, alea, charta, fritill9, pila, ſphæra, diſcus, an nõ hæc celeriter exhauſta pecunia, recta ſuos myſtas mittunt aliquò latrocinatum? Has pernicioſas peſtes eijcite. ſtatuite, ut uillas atq; oppida ruſtica, aut hi reſtituãt, qui diruere, aut ea cedant repoſituris, atq; ædificare uolentibus. Refrenate coëmptiones iſtas diuitum, ac uelut monopolij exercendi licentiam. Pauciores alãtur ocio, reddatur agricolatio, lanificium inſtauretur, ut ſit honeſtum negocium, quo ſe utiliter exerceat ocioſa iſta turba, uel quos hactenus inopia fures fecit, uel qui nunc errones, aut ocioſi ſunt miniſtri, fures nimirum utriq; futuri. Certe niſi his malis medemini, fruſtra iactetis exercitam in uindicanda furta iuſtitiam, nempe ſpecioſam magis, q̃ aut iuſtam aut utilem. Siquidem quum peſſime ſinitis educari, & mores paulatim ab teneris annis corrũpi, puniendos uidelicet, tum demũ quum ea flagitia uiri deſignent, quorum ſpem de ſe perpetuã à pueritia uſq; præbuerãt, quid aliud quæſo q̃ facitis fures, & iidem plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille conſultus int

tus interim ſe ad dicendum compoſuerat, ac ſtatuerat ſecum, modo illo ſolenni diſputantium uti, qui diligentius repetunt quam reſpondent, adeo bonam partem laudis ponunt in memoria. Belle, inquit, dixiſti profecto, quum ſis uidelicet hoſpes, qui magis audire his de rebus aliquid potueris, quàm exacte quicquam cognoſcere, id quod ego paucis efficiam perſpicuum. Nam primum ordine recenſebo quæ tu dixiſti. deinde oſtendam quibus in rebus impoſuit tibi noſtrarum rerum ignoratio. poſtremo rationes tuas omnes diluam atque diſſoluā. Igitur ut à primo quod ſum pollicitus, exordiar, quatuor mihi uiſus es: Tace, inquit Cardinalis, nam haud reſponſurus paucis uideris, qui ſic incipias. Quamobrē leuabimus in præſenti te hac reſpondendi moleſtia, ſeruaturi tamen integrum id munus tibi in proximum congreſſum ueſtrum, quem (niſi quid impediat, aut te, aut Raphaëlem hunc) craſtinus dies uelim referat. Sed interim abs te mi Raphaël, per quam libenter audierim, quare tu furtum putes ultimo ſupplicio non puniendum, quamue aliam pœnam ipſe ſtatuas, quæ magis conducat in publicum. nam tolerandum ne tu quidem ſentis. At ſi nunc per mortem quoque, tamen in furtū ruitur, propoſita ſemel uitæ ſecuritate, quæ uis, quis metus poſſet abſterrere maleficos: qui mitigatione ſupplicij, uelut præmio quodam ad maleficium ſe inuitatos interpretarentur? Omnino mihi uidetur inquam

Expreſſit morem ei Cardinali familiarē interpellandi ſi quis loquacius ageret.

pater benigniſſime, homini uitã eripi propter ereptam pecuniam, prorſus iniquum eſſe. Siquidem cum humana uita ne omnibus quidẽ fortunæ poſſeſſionibus paria fieri poſſe arbitror. Quod ſi læſam iuſtitiam, ſi leges uiolatas, hac rependi pœna dicant, haud pecuniã: quid ni merito ſummum illud ius, ſumma uocetur iniuria? Nam neq; legum probanda ſunt tam Manliana imperia, ut ſicubi in leuiſſimis parum obtẽperetur, illico ſtringant gladium: neq; tam Stoïca ſcita, ut omnia peccata adeo exiſtiment paria, uti nihil iudicent intereſſe, occidat ne aliquis hominem, an nummum ei ſurripiat, inter quæ (ſi quicquàm æquitas ualet) nihil om̃ino ſimile aut affine. Deus uetuit occidi quenq́, & nos tam facile occidimus ob ademptam pecuniolam? Quod ſi quis interpretetur, illo dei iuſſu interdictam necis poteſtatẽ, niſi quatenus humana lex declaret occidendum, quid obſtat quo minus homines eodem modo conſtituant inter ſe, quatenus ſtuprum admittendum ſit, adulterandum, peierandum? Siquidem quum deus non alienæ modo, uerumetiam ſuæ cuique mortis ius ademerit, ſi hominum inter ſe conſenſus, de mutua cede certis placitis conſentientium, adeo debet ualere, ut illius præcepti uinculis eximat ſuos ſatellites, qui ſine ullo exemplo dei eos interemerint, quos humana ſanctio iuſſit occidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iuris eſt habiturum, quantum humana iura permiſerint? ac fiet ni

Manliana imperia ex Liuio.

mirum

mirum,ut ad eũdem modũ omnibus in rebus ſtatuant
homines,quatenus diuina mandata conueniat obſer/
uari.Denique lex Moſaica,quanq̃ inclemens & aſpe/
ra:nempe in ſeruos,& quidem obſtinatos lata,tamẽ pe
cunia furtum haud morte mulctauit.Ne putemus deũ
in noua lege clementiæ:qua pater imperat filijs maio/
rem indulſiſſe nobis inuicem ſæuiendi licentiam. Hæc
ſunt cur non licere putem.Quàm uero ſit abſurdũ, atq;
etiam pernicioſum reipub. furem, atq; homicidam ex
æquo puniri,nemo eſt,opinor,qui neſciat.Nempe quũ
latro conſpiciat non minus imminere diſcriminis dun-
taxat furti damnato,quàm ſi præterea conuincatur ho/
micidij,hac una cogitatione impellitur in cædem eius,
quem aloqui fuerat tantum ſpoliaturus,quippe præter
q̃ quod deprehenſo nihil ſit plus periculi, eſt etiam in
cæde ſecuritas maior,& maior cælandi ſpes ſublato faci
noris indice.Itaq; dum fures nimis atrociter ſtudemus
perterrefacere,in bonorum incitamus perniciem. Iam
quod quæri ſolet:quæ punitio poſſit eſſe commodior:
hoc meo iudicio haud paulo facilius eſt repertu: quàm
quæ poſſit eſſe deterior.Cur enim dubitemus eam uiã
utilem eſſe caſtigandis ſceleribus:quã ſcimus olim tam
diu placuiſſe Rhomanis,adminiſtrandæ reipub.peritiſ
ſimis?Nempe hi magnorum facinorũ conuictos in la-
pidicinas,atq; fodienda metalla damnabant,perpetuis
adſeruandos uinculis.Quanq̃ ego quod ad hanc rem

 attinet

attinet,nullius inſtitutum gentis magis probo, quàm id quod interea dum peregrinabar,in Perſide obſeruatũ apud uulgo dictos Polyleritas, adnotaui, populum neq; exiguum,neq; imprudenter inſtitutũ,& niſi quod tributum quotannis Perſarum pendit regi:cætera liberum ac ſuis permiſſum legibus.Cæterum quoniam longe ab mari,montibus ferè circũdati,& ſuæ terræ nulla in re maligne contenti fructibus, neq; adeunt alios ſæpe, neq; adeuntur.tamen ex uetuſto more gentis, neq; fines prorogare ſtudent,& quos habent ab omni facile iniuria & montes tuentur,& penſio quã rerum potienti perſoluunt,immunes prorſus ab militia, haud perinde ſplendide,atq; cõmode, feliceſq; magis q̃ nobiles, aut clari,degũt.quippe ne nomine quidem opinor,prætercq̃ cõterminis admodũ ſatis noti.Ergo apud hos furti qui peraguntur,quod ſuſtulere domino reddunt,nõ quod alibi fieri ſolet,principi:utpote cui tantũ iuris eſſe cenſent in rem furtiuam quãtum ipſi furi:Sin res perierit,precio ex bonis furum confecto ac perſoluto,tum reliquo uxoribus eorũ atq; liberis integro,ipſi damnant̃ in opera,ac niſi atrociter cõmiſſum furtũ eſt, neq; claudũtur ergaſtulo,neq; geſtant compedes,ſed liberi,ac ſoluti in publicis occupãtur operibus.detrectantes ac languidius gerentes ſeſe,nõ tam uinculis cohercent quàm excitant uerberibus,ſtrẽnuam nauantes operã abſunt à contumelijs,noctu tantũ nominatim cenſiti cubiculis

Respublica Polyleritarũ apud Perſas.

Annotandũ nobis qui ſecus facimus.

includuntu r

includuntur.præter aſſiduum laborem nihil incõmodi eſt in uita. Aluntur enim haud duriter qui publicæ rei ſeruiũt,è publico.alibi aliter.Siquidẽ alicubi quod impenditur in eos ex eleemoſyna colligitur, atq; ea uia q̃ q̃ incerta:tamen ut eſt ille populus miſericors,nulla reperitur uberior.alibi reditus quidam publici ad id deſtinantur.Eſt ubi certum in eos uſus tributum uiritim cõferunt.Quin aliquot in locis nullum publicum opus faciunt,ſed ut priuatus quiſq; eget mercenarijs, ita illorum cuiuſpiam in eum diem operam,ſtata mercede cõducit apud forum,paulo minoris quàm quanti liberam fuerat conducturus:præterea fas eſt ſeruilem ignauiam flagris corripere.Sic fit,uti nunq̃ opere careant:& præter uictum aliquid quoq; die ab ſingulis publico inferatur ærario. Vno quodam colore ueſtiũtur & omnes & ſoli,capillo non abraſo uerum paulo ſupra auriculas attonſo,è quarum altera paululum præſcinditur. Cibum cuiq; ab amicis dari, potumq; ac ſui coloris ueſtem, licet,pecuniam datam eſſe danti pariter atq; accipiẽti capitale,neq; minus periculoſum etiã homini libero quacunq; de cauſa nummum à damnato recepiſſe, & ſeruos item(ſic enim damnatos uocant)arma contingere.

At idẽ hodie famuli nobilium pulchrum ſibi ducũt.

Suos quæque regio propria diſtinguit nota,quam abieciſſe capitale eſt,ut uel extra ſuos conſpici fines, uel cũ alterius regionis ſeruo quicq̃ eſſe collocutum. At neq; tutior fugæ meditatio q̃ ipſa eſt fuga. Quin conſcium

talis fuiſſe

talis fuiſſe conſilij in ſeruo nex eſt:in libero ſeruitus. Cõtra indici præmia decreta ſunt, libero pecunia, ſeruo libertas, utriq; uero uenia atq; impunitas conſcientiæ, ne quando perſequi malum conſilium q̃ pœnitere ſit tutius. Huius rei hæc lex atq; hic ordo eſt, quem dixi, qui quãtum habeat humanitatis & commodi, facile patet. quãdo ſic iraſcit̃, ut uitia perimat ſeruatis hominibus, atq; ita tractatis, ut bonos eſſe neceſſe ſit. & quãtũ ante damni dederunt, tantum reliqua uita reſarciant. Porrò ne ad priſtinos relabantur mores, adeo nullus eſt metus, ut uiatores quoq; quibus iter aliquò inſtitutum eſt, non alijs uiæ ducibus ſeſe tutioreis arbitrentur, quàm ſeruis illis ad quamq; regionem ſubinde commutatis. Nempe ad perpetrandum latrocinium nihil habent uſquàm non importunum: manus inermes: pecunia tantum ſceleris index: deprehenſo parata uindicta, neq; ſpes ulla prorſus fugiendi quoquam. Quo enim pacto falleret ac tegeret fugam: homo nulla ueſtium parte populo ſimilis: niſi abeat nudus? quin ſic quoq; fugientẽ proderet auricula. At ne inito ſaltem conſilio coniurent in rempub. id demum ſcilicet periculum eſt. quaſi in tãtam uenire ſpem ulla poſſit uicinia non tentatis ac ſollicitatis ante multarum regionum ſeruitijs, quæ tantum abſunt à facultate cõſpirandi, ut ne conuenire quidem, & colloqui aut ſalutare ſe mutuo liceat: ut credantur interim id conſilium intrepide credituri ſuis: quod reticentibus pe-

tibus periculoſum, prodentibus maximo eſſe bono ſci/ ant. Quum contra nemo ſit prorſus exſpes, obediendo ac perferendo, bonamq́; de ſe prebendo ſpem, emen/ datioris in poſterum uitæ, poſſe his modis fieri, ut liber tatem aliquando recuperet. quippe nullo non anno re/ ſtitutis aliquot cõmendatione patiẽtiæ. Hæc quũ dixiſ/ ſem, atq; adieciſſem, nihil mihi uideri cauſæ, quare nõ hic modus haberi uel in Anglia poſſit, multo maiore cum fructu, quàm illa iuſtitia, quam iuris ille peritus tantopere laudauerat. Sub hæc ille, nempe iureconſul/ tus, Nunq̃, inquit, iſtud ſic ſtabiliri queat in Anglia, ut nõ in ſummum diſcrimen adducat remp. & ſimul hæc dicens, cõmouit caput, ac diſtorſit labrum, atq; ita conti cuit. Et omnes qui aderant, pedibus in eius ibant ſentẽ/ tiam. Tum Cardinalis, non eſt, inquit, prodiue diuina/ re, commode ne an ſecus res ceſſura ſit, nullo prorſus fa/ cto periculo. Verum ſi pronunciata mortis ſentẽtia, diſ/ ferri executionem iubeat princeps, atq; hunc experiatur morem, cohibitis aſylorum priuilegijs, tum uero ſi res comprobetur euentu eſſe utilis, rectum fuerit eam ſtabi liri, alioqui tũc quoq; afficere ſupplicio eos, qui ſunt an/ te damnati, neq; minus è republica fuerit, neq; magis iniuſtum, quàm ſi nunc idem fieret, nec ullum interea naſci ex ea re poteſt periculum. Quin mihi certe uiden/ tur errones quoq; ad eundem poſſe modum non peſſi me tractari, in quos hactenus tã multis æditis legibus,

nihil promouimus tamen. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me narrante contempſerant omnes, eadem nemo non certatim laudibus eſt proſequutus, maxime tamen illud de erronibus, quoniam hoc ab ipſo adiectum eſt. Neſcio an quæ ſunt ſecuta, ſilere præſtiterit. erant em̄ ridicula: ſed narrabo tamen: nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant. Adſtabat forte paraſitus quidam, qui uideri uolebat imitari morionem, ſed ita ſimulabat, ut propior uero eſſet, tam frigidis dictis captans riſum, ut ipſe ſæpius, q̄ dicta ſua rideretur. Excidebant homini tamen interdum quædam, adeo non abſurda, ut fidem adagio facerent, crebro iactu iaci aliquādo Venerem. Is ergo, dicente quodam è conuiuis: Iam meo ſermone bene prouiſum eſſe furibus, atq; à Cardinale etiam cautum de erronibus, reſtare nunc uti his præterea conſuleretur publicitus, quos ad egeſtatē morbus aut ſenectus impuliſſet, atq; ad labores unde uiui poſſit, reddidiſſet impotes. Sine, inquit, me. nā ego & hoc recte ut fiat, uidero. Etenim hoc genus hominū miſere cupio aliquò è cōſpectu amoliri meo, ita me male uexarūt ſæpe, cū querulis illis oplorationibus flagitarent pecuniam, quas nunq̄ tamen tam cōmode potuerunt occinere, ut nummum à me extorquerēt. Quippe ſemper alterum euenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat quidem, quando nihil eſt quod detur. Itaq; nunc cœperunt ſapere. nam ne perdant operam, ubi me præ-

Feſtiuus dialogus fratris & morionis.

terire

terire uident, prætermittunt taciti, ita nihil à me ſperāt amplius, nō hercule magis quàm ſi eſſem ſacerdos. Sed illos ego mendicos omnes lata legē diſtribui ac diſpartiri iubeo in Benedictinorum cœnobia, & fieri laicos ut uocāt monachos: Mulieres moniales eſſe impero. Subriſit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam ſerio. Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in ſacerdotes ac monachos adeo eſt exhilaratus, ut iā ipſe quoq; cœperit ludere homo alioqui prope ad toruitatem grauis. At ne ſic quidem, inquit, extricaberis à mendicis, niſi nobis quoq; proſpexeris fratribus. Atqui, inquit paraſitus, hoc iam curatum eſt. Nam Cardinalis egregie proſpexit uobis, quum ſtatueret de cohercendis, atque opere exercendis erronibus. nam uos eſtis errones maximi. Hoc quoque dictum, quum coniectis in Cardinalem oculis, eum uiderent non abnuere, cœperunt omnes non illibenter arripere, excepto fratre. Nam is (neque equidem miror) tali perfuſus aceto, ſic indignatus eſt, atque incanduit, ut nec à conuicijs quidem potuerit temperare: hominem uocauit nebulonem, detractorem, ſuſurronem, & filium perditionis, minas interim terribiles citans è ſcriptura ſacra. Iam ſcurra ſerio ſcurrari cœpit. & erat planè in ſua palæſtra. Noli, inquit, iraſci bone frater, ſcriptum eſt, in patientia ueſtra poſſidebitis animas ueſtras. Rurſum frater (referam enim ipſius uerba) non iraſcor,

Prouerbiū uulgo iactatū apud mendicos.

Alluſit ad illud Horatianū, ita lo pfuſus aceto.

Vt ſeruat decorũ in narratiõe.

inquit furcifer, uel ſaltem non pecco. Nam Pſalmiſta dicit, Iraſcimini & nolite peccare. Admonitus deinde frater à Cardinale ſuauiter, ut ſuos affectus compeſceret. Non domine, inquit, ego loquor niſi ex bono zelo ſicut debeo, Nam uiri ſancti habuerunt bonum zelum, unde dicitur, Zelus domus tuæ comedit me. & canitur in eccleſijs, Irriſores Helizei, dũ conſcendit domum dei, zelus calui ſentiunt, ſicut fortaſſe ſentiet iſte deriſor, ſcurra, ribaldus. Facis inquit Cardinalis, bono fortaſſis affectu, ſed mihi uideris facturus, neſcio an ſanctius, certe ſapientius, ſi te ita compares, ne cum homine ſtulto & ridiculo, ridiculum tibi certamen inſtituas. Non domine inquit, non facerem ſapientius. Nam Solomon ipſe ſapientiſſimus dicit: Reſponde ſtulto ſecundum ſtultitiam eius, ſicut ego nunc facio, & demonſtro ei foueam in quam cadet, niſi bene præcaueat. Nam ſi multi irriſores Helizei, qui erat tantum unus caluus, ſenſerunt zelus calui, quanto magis ſentiet unus deriſor multorum fratrum, in quibus ſunt multi calui? & etiam habemus bullam Papalem, per quam omnes qui derident nos, ſunt excommunicati. Cardinalis, ubi uidit nullum fieri finem, nutu ablegato paraſito, ac aliam in rem commodum uerſo ſermone, paulo poſt ſurgit è menſa, atq; audiendis clientum negocijs dedit ſe, noſq; dimiſit. En mi More, quàm longo te ſermone oneraui, quod tam diu facere planè puduiſſet me, niſi tu & cupide flagitaſſes, & ſic ui-

Apparet fratrem ob imperitiã, zelus abuſum neutro genere, ſicut hoc ſcelus.

ſic uidereris audire, tanquàm nolles quicquam eius con fabulationis omitti, quæ quanquàm aliquanto perſtrictius, narranda tamen mihi fuit omnino propter eorum iudicium, qui quæ me dicente ſpreuerant, eadem rurſus eueſtigio non improbante Cardinale, etiam ipſi cõprobarunt, uſq; adeo aſſentantes ei, ut paraſiti quoq; eius inuentis, quæ dominus per iocum non aſpernabatur, adblandirentur & ſerio propemodum admitteret. Vt hinc poſſis æſtimare, quanti me ac mea conſilia, aulici forent æſtimaturi. Profecto mi Raphaël inquam, magna me affeciſti uoluptate, ita ſunt abs te dicta prudenter ſimul & lepide omnia. præterea uiſus mihi interim ſum non ſolum in patria uerſari, uerumetiam repueraſcere quodammodo iucunda recordatione Cardinalis illius, in cuius aula puer ſum educatus. cuius uiri memoriæ quod tu tam impenſe faues, non credas mi Raphaël, quãto mihi ſis effectus hoc nomine charior, cum eſſes alioqui chariſſimus. Cæterum nõ poſſum adhuc ullo pacto meam demutare ſententiã, quin te planè putem, ſi animũ inducas tuum, uti ne ab aulis principum abhorreas, in publicum poſſe te tuis conſilijs plurimũ boni conferre. quare nihil magis incumbit tuo, hoc eſt boni uiri officio. Si quidem cum tuus cenſeat Plato, reſp. ita demum futuras eſſe felices, ſi aut regnent philoſophi, aut reges philoſophentur, q̃ procul aberit felicitas, ſi philoſophi regibus nec dignentur ſaltẽ ſuum im-

partiri conſiliũ? Non ſunt,inquit ille,tam ingrati, quin
id libenter facerent,imò multi libris æditis iam fecerũt,
ſi hĳ qui rerum potiuntur eſſent parati, bene conſultis
parêre. Sed bene haud dubie præuidit Plato,niſi reges
philoſophentur ipſi,nunq̃ futurũ,ut peruerſis opinio-
nibus à pueris imbuti atq; infecti,penitus philoſophã-
tium cõprobent conſilia: quod ipſe quoq; experiebatur
apud Dionyſiũ. An non me putas,ſi apud aliquẽ regũ
decreta ſana proponerem,& pernicioſa malorum ſemi-
na conarer illi euellere,protinus aut eĳciendum aut ha-
bendum ludibrio? Age finge,me apud regem eſſe Gal-
lorum,atq; in eius cõſidere cõſilio, dum in ſecretiſſimo
ſeceſſu præſidente rege ipſo in corona prudentiſſimo-
rum hominũ magnis agitur ſtudĳs, quibus artibus ac
machinamẽtis Mediolanũ retineat,ac fugitiuã illã Nea
polim ad ſe retrahat: poſtea uero euertat Venetos, ac
totã Italiã ſubĳciat ſibi, deinde Flandros, Brabantos,to
tã poſtremo Burgundiã ſuæ faciat ditionis, atq; alias
præterea gentes,quarũ regnũ iam olim animo inuaſit,
Hic dũ alius ſuadet, feriẽdũ cũ Venetis fœdus tãtiſper
duraturũ,dũ ipſis fuerit commodũ, cũ illis cõmunican-
dum conſiliũ,quin deponendam quoq; apud eoſdẽ ali-
quã prædæ partem, quam rebus ex ſententia peractis
repetat, Dũ alius cõſulit cõducendos Germanos, alius
pecunia demulcendos Eluetios, Alius aduerſus numen
imperatoriæ maieſtatis, auro, uelut anathemate, propi
tiandum.

Tecte Gallos dehortat ab Italia parãda.

Eluetĳ conductitĳ.

tiandum, Dum alij uidetur cum Arragonum rege componendas eſſe res, & alieno Nauariæ regno, uelut pacis authoramento cedendum: Alius interim cenſet Caſtelliæ principem aliqua ſpe affinitatis irretiendum, atque aulicos nobiles aliquot in ſuam factionem certa penſione eſſe pertrahendos, Dum maximus omnium nodus occurrit, quid ſtatuendum interim de Anglia ſit, Cæterum de pace tractandum tamen, & conſtringenda firmiſſimis uinculis ſemper infirma ſocietas, amici uocentur, ſuſpiciantur ut inimici, Habendos igitur paratos, uelut in ſtatione Scotos, ad omnem intentos ocaſionem, ſi quid ſe commoueant Angli, protinus immittendos, Ad hæc fouendum exulem nobilem aliquem occulte, namque id aperte ne fiat prohibent fœdera, qui id regnum ſibi deberi contendat, ut ea uelut anſa contineat, ſuſpectum ſibi principem, Hic, inquam, in tanto rerum molimine, tot egregijs uiris ad bellum ſua certatim conſilia conferentibus, ſi ego homuncio ſurgam, ac uerti iubeam uela, omittendam Italiam cenſeam, & domi dicam eſſe manendum, unum Galliæ regnum ferè maius eſſe, quàm ut commode poſſit ab uno adminiſtrari, ne ſibi putet rex de alijs adiiciendis eſſe cogitandum, Tũ ſi illis proponerem decreta Achoriorũ populi, Vtopienſiũ inſulæ ad Euronoton oppoſiti, qui quũ olim bellum geſſiſſent, ut regi ſuo aliud obtinerent regnum, quod affinitatis antiquæ cauſa ſibi contendebat hæreditate deberi,

Exemplũ annotãdũ.

deberi. conſequuti tandē id, ubi uiderunt nihilo ſibi minus eſſe moleſtiæ in retinendo, quàm in quærēdo pertulerunt, uerum aſſidua pullulare ſemina, uel internæ rebellionis, uel externæ incurſionis in deditos, ita ſemper aut pro illis, aut contra pugnandum, nunq̃ dari facultatem dimittendi exercitus, compilari interim ſe, efferri foras pecuniam, alienæ gloriolæ ſuum impendi ſanguinē, pacem nihilo tutiorem, domi corruptos bello mores, imbibitam latrocinandi libidinem, confirmatam cædibus audaciam, leges eſſe contemptui, quod rex in duorum curā regnorum diſtractus, minus in utrumuis animum poſſet intendere. Cum uiderent alioqui tātis malis nullum finem fore, inito tandem conſilio, regi ſuo humaniſſime fecerunt optionem retinēdi utrius regni uellet, nam utriuſq; non fore poteſtatē, ſe plures eſſe, quàm qui à dimidiato poſſint rege gubernari, quum nemo ſit libenter admiſſurus mulionem ſibi cum alio communē. Ita coactus eſt ille bonus princeps, nouo regno cuipiam ex amicis relicto (qui breui etiā poſt eiectus eſt) antiquo eſſe contentus. Præterea ſi oſtenderem omnes hos conatus bellorum, quibus tot nationes eius cauſa tumultuarentur, quum theſauros eius exhauſiſſent, ac deſtruxiſſent populum, aliqua tandem fortuna fruſtra ceſſuros tamen, proinde auitum regnū coleret, ornaret quantū poſſet, & faceret quàm floretiſſimū. Amet ſuos & ametur à ſuis, cum his unà uiuat, imperetq; ſuauiter,
atq;

atq; alia regna ualere ſinat, quando id quod nũc ei con tigiſſet, ſatis amplum ſuperq; eſſet. Hanc orationẽ quibus auribus mi More, putas excipiendam? Profecto nõ ualde pronis, inquam. Pergamus ergo inquit, ſi conſiliarijs cum rege quopiam tractantibus, & cõminiſcen/bus, quibus technis ei queãt coaceruare theſauros, dum unus intendendam conſulit æſtimationem monetæ, quum ipſi ſit eroganda pecunia. deijciendam rurſus infra iuſtum, quum fuerit corroganda. uti & multum æris paruo diſſoluat, & pro paruo multum recipiat: Dum alius ſuadet ut bellum ſimulet, atq; eo prætextu, coacta pecunia, cum uiſum erit, faciat pacẽ ſanctis ceremonijs, quo plebeculæ oculis fiat præſtigium, miſeratus uidelicet humanum ſanguinem princeps pius: Dum alius ei ſuggerit in mentẽ, antiquas quaſdam, & tineis adeſas leges, longa deſuetudine antiquatas, quas quod nemo latas meminiſſet, omnes ſint trãſgreſſi, earũ ergo mulctas iubeat exigi, nullum uberiorem prouentũ eſſe, nullum magis honorificum, utpote qui iuſtitiæ præ ſe perſonã ferat: Dum ab alio admonetur, uti ſub magnis mulctis multa prohibeat, maxime talia, quæ ne fiant, in rem ſit populi, poſt pecunia cum illis diſpenſet, quorum commodis obſtat interdictum, ſic & à populo gratiam iniri, & duplex adferri compendiũ, uel dum hi mulctantur, quos quæſtus cupiditas pellexit in caſſes, uel dum alijs uendit priuilegia tanto pluris, quanto ſcilicet fuerit me-

lior princeps,utpote qui grauatim quicquam cõtra populi cõmodum priuato cuiquam indulgeat,& ob id nõ niſi magno precio. Dum alius ei perſuadet obſtringendos ſibi iudices,qui quauis in re pro regio iure diſceptent, accerſendos præterea in palatium, atq; inuitãdos uti coram ſe de ſuis rebus diſſerant,ita nullã cauſam eius tã aperte iniquam fore,in qua non aliquis eorum uel cõtradicendi ſtudio, uel pudore dicendi eadem, uel quo gratiam ineant,apud eum aliquam reperiant rimam,qua poſſit intendi calumnia. Sic dum iudicibus diuerſa ſentientibus,res per ſe clariſſima diſputať,& ueritas in quæſtionem uenit,anſam cõmodum regi dari,pro ſuo cõmodo ius interpretãdi.cæteros aut pudore acceſſuros, aut metu,ſic intrepide fertur poſtea ꝓ tribunali ſentẽtia. Neq; enim deeſſe prætextus poteſt pronũcianti pro principe. Nempe cui ſatis eſt aut æquitatem à ſua parte eſſe, aut uerba legis,aut contortum ſcripti ſenſum,aut quæ legibus deniq; omnibus præponderat,apud religioſos iudices principis indiſputabilem prærogatiuam. Dum omnes in Craſſiano illo cõſentiunt atq; cõſpirant,Nullam auri uim ſatis eſſe principi,cui ſit alendus exercitus. præterea nihil iniuſte regem facere,ut maxime etiã uelit poſſe. Quippe omnia omnium eius eſſe,ut homines etiam ipſos,tantum uero cuiq; eſſe propriũ,quantũ regis benignitas ei nõ ademerit,quod ipſum ut quàm minimum ſit,principis multum referre, ut cuius tutamen

Craſſi diuitis dictum

tum

tum in eo ſitum ſit,ne populus diuitijs ac libertate laſci-
uiat,quod hæ res minus patienter ferant dura atq; iniu
ſta imperia,quum contra egeſtas atq; inopia retundat
animos,ac patientes reddat, adimatq; preſſis genero-
ſos rebellandi ſpiritus.Hic ſi ego rurſus adſurgens con-
tendam,hæc cõſilia omnia regi & inhoneſta eſſe,& per-
nicioſa,Cuius non honor modo, ſed ſecuritas quoq; in
populi magis opibus ſita ſit q̃ ſuis.quos ſi oſtendam,
regem ſibi deligere ſua cauſa,nõ regis, uidelicet uti eius
labore ac ſtudio ipſi cõmode uiuant, tutiq; ab iniurijs.
eoq; magis ad principẽ eam pertinere curam, ut popu-
lo bene ſit ſuo,quàm ut ſibi,non aliter ac paſtoris offi-
cium eſt,oues potius quàm ſemet paſcere,quatenus opi
lio eſt.Nam quod populi egeſtatẽ cenſeant pacis præſi-
diũ eſſe,longiſſime aberrare eos, ipſa res docet.Nempe
ubi plus rixarum cõperias,quàm inter mendicos? Quis
intentius mutationi rerũ ſtudet,quàm cui minime pla-
cet præſens uitæ ſtatus? Aut cui deniq; audacior impe-
tus ad cõturbanda omnia, ſpe alicunde lucrandi,quàm
cui iam nihil eſt quod poſſit perdere? Quod ſi rex ali-
quis adeo aut cõtemptus eſſet,aut inuiſus ſuis,ut aliter
eos continere in officio non poſſit,niſi contumelijs,com
pilatione,& ſectione graſſetur,eoſq; redigat ad mendi-
citatem,præſtiterit illi profecto regno abdicare, quàm
his retinere artibus, quibus quanquam imperij nomen
retineat, certe amittit maieſtatem. Neque enim regiæ

dignitatis eſt, imperiū in mendicos exercere, ſed in opulentos potius, atq; felices. Quod ip̄m ſenſit certe uir erecti ac ſublimis animi Fabricius, cū reſponderet, malle ſe imperare diuitibus, q̄ diuitem eſſe. Et profecto unū aliquē uoluptate ac delicijs fluere, gementibus undiq; ac lamentantibus alijs, hoc non eſt regni, ſed carceris eſſe cuſtodem. Deniq; ut imperitiſſimus medicus eſt, qui morbum neſcit niſi morbo curare, ita qui uitam ciuiū nō nouit alia uia corrigere, q̄ ademptis uitæ commodis, is ſe neſcire fateatur imperare liberis. quin aut inertiā potius mutet ſuam, aut ſuperbiā. nam his ferè uitijs accidit, ut populus eū uel cōtemnat, uel habeat odio. Viuat innocuus de ſuo, ſumptus ad reditus accōmodet, refrenet maleficia, & recta inſtitutione ſuorum præueniat potius, q̄ ſinat increſcere, quæ deinde puniat. leges abrogatas conſuetudine haud temere reuocet, præſertim quæ diu deſitæ, nunq̄ deſyderatæ ſunt. neq; unq̄ commiſſi nomine eiuſmodi quicq̄ capiat, quale priuatū quempiā iudex, uelut iniquū ac uafrum nō pateretur accipere. Hic ſi proponerē illis Macarenſiū legem, qui & ipſi nō longe admodū abſunt ab Vtopia, quorū rex, quo primū die auſpicatur imperiū, magnis adhibitis ſacrificijs iurijurando aſtringitur, nunq̄ ſe uno tempore ſupra mille auri pondo in theſauris habiturū, aut argenti, quantū eius auri preciū æquet. Hanc legē ferunt ab optimo quodā rege inſtitutā, cui maiori curæ fuit patriæ cōmodum, q̄

Mira lex Macarēſiū

diuitiæ

diuitiæ ſuæ, uelut obicē aceruandæ pecuniæ tantæ, quanta faceret inopiā eius in populo. Nempe eum theſaurū uidebat ſuffecturum, ſiue regi aduerſus rebelleis, ſiue regno aduerſus hoſtium incurſiones eſſet confligendum, Cæterum minorem eſſe, ꝙ ut animos faciat inuadendi aliena. quæ potiſſima condendæ legis cauſa fuit. Proxima, quod ſic proſpectum putauit, ne deſit pecunia, quæ in quotidiana ciuium cōmutatione uerſetur, & quū regi neceſſe eſt erogare, quicquid theſauro ſupra legitimum accreuit modum, non quæſiturū cenſuit occaſiones iniuriæ. Talis rex & malis erit formidini, & à bonis amabit̃. Hæc ergo atq; huiuſmodi ſi ingererē apud homines, in contrariā partem uehemēter inclinatos, ꝙ ſurdis eſſem narraturus fabulam? Surdiſſimis inquam, haud dubie. neq; hercule miror, neq; mihi uidentur (ut uere dicā) huiuſmodi ſermones ingerēdi, aut talia danda cōſilia, quæ certus ſis nūꝙ admiſſum iri. Quid em̄ prodeſſe poſſit, aut quomodo in illorum pectus influere ſermo tam inſolens, quorum præoccupauit animos, atq; inſedit penitus diuerſa ꝑſuaſio? Apud amiculos in familiari colloquio nō inſuauis eſt hæc philoſophia ſcholaſtica. Cæterum in conſilijs principū, ubi res magnæ, magna autoritate aguntur, nō eſt his rebus locus. Hoc eſt, inquit ille, quod dicebā, nō eſſe apud principes locū philoſophiæ. Imò inquā eſt uerū, non huic ſcholaſticæ, quæ quiduis putet ubiuis conuenire, ſed eſt alia philoſophia ciuilior,

Prouerbiū

Philoſophia ſcholaſtica.

quæ ſuã nouit ſcenã, eiq́ꝫ ſeſe accõmodans, in ea fabula quæ in manibus eſt, ſuas partes cõcinne & cum decoro tutatur. Hac utendũ eſt tibi. Alioquin dum agitur quæpiam Plauti comœdia, nugãtibus inter ſe uernulis, ſi tu in proſceniũ prodeas habitu philoſophico, & recenſeas ex Octauia locũ, in quo Seneca diſputat cum Nerone, nõne præſtiterit egiſſe mutam perſonam, quàm aliena recitãdo talem feciſſe tragicomœdiam? Corruperis eñ peruerteriſq́ꝫ præſentem fabulam, dum diuerſa permiſces, etiam ſi ea quæ tu affers, meliora fuerint. Quæcũqꝫ fabula in manu eſt, eam age q̃ꝫ potes optime. neqꝫ ideo totam perturbes, quod tibi in mentẽ uenit alterius, quæ ſit lepidior. Sic eſt in Rep. ſic in conſultationibus principum. Si radicitus euelli non poſſint opiniones prauæ, nec receptis uſu uitijs mederi queas ex animi tui ſententia, non ideo tamen deſerenda Reſp. eſt, & in tempeſtate nauis deſtituenda eſt, quoniam uentos inhibere non poſſis. At neqꝫ inſuetus & inſolens ſermo inculcandus, quem ſcias apud diuerſa perſuaſos pondus non habiturum, ſed obliquo ductu conandum eſt, atqꝫ adnitendũ tibi, uti pro tua uirili omnia tractes cõmode, & quod in bonũ nequis uertere, efficias ſaltem, ut ſit q̃ꝫ minime malum. Nã ut omnia bene ſint, fieri nõ poteſt, niſi omnes boni ſint, quod ad aliquod abhinc annos adhuc nõ expecto. Hac, inquit, arte nihil fieret aliud, quàm ne dum aliorũ furori mederi ſtudeo, ipſe cum illis inſaniã. Nam

ſi uera

ὁμοίωσις mira.

κωφὸν πρόσωπον

ſi uera loqui uolo, talia loquar neceſſe eſt. Cæterū falſa loqui, ſit ne philoſophi neſcio, certe nō eſt meū. Quanquam ille meus ſermo ut fuerit fortaſſe ingratus illis, atque moleſtus, ita non uideo cur uideri debeat uſque ad ineptias inſolens. Quod ſi aut ea dicerem, quæ fingit Plato in ſua Rep. aut ea quæ faciunt Vtopienſes in ſua, hæc quanquam eſſent (ut certe ſunt) meliora, tamē aliena uideri poſſint, quod hic ſingulorū priuatæ ſunt poſſeſſiones, illic omnia ſunt cōmunia. Meus uero ſermo niſi quod ad eos qui ſtatuiſſent ſecū, ruere diuerſa uia præcipites, iucundus eſſe nō poteſt, qui reuocet ac præmonſtret pericula, alioqui quid habuit, quod nō ubiuis dici uel conueniat, uel oporteat? Equidē ſi omittenda ſunt omnia tanquam inſolentia atque abſurda, quæcūque peruerſi mores hominum fecerunt, ut uideri poſſint aliena, diſſimulemus oportet apud Chriſtianos pleraque omnia, quæ CHRISTVS docuit, ac diſſimulari uſqueadeo uetuit, ut ea quoque quæ ipſe in aures inſuſurraſſet ſuis, palàm in tectis iuſſerit prædicari. Quorū maxima pars ab iſtis moribus longe eſt alienior, quàm mea fuit oratio. Niſi quod concionatores homines callidi, tuum illud conſilium ſecuti puto, quādo mores ſuos homines ad CHRISTI normam grauatim paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeam accommodauerunt ad mores, ut aliquo ſaltem pacto coniungerentur ſcilicet. qua re nihil uideo quid profecerint, niſi ut ſecurius liceat

Vtopiēſiū inſtituta.

eſſe

eſſe malos, atq; ipſe profecto tantundẽ proficiam in cõſilijs principum. Nam aut diuerſa ſentiã, quod perinde fuerit, ac ſi nihil ſentiã. aut eadem, & ipſorũ adiutor ſim, ut inquit Mitio Terentianus, inſaniæ. Nã obliquus ille ductus tuus nõ uideo quid ſibi uelit, quo cenſes adnitendum, ſi nõ poſſint omnia reddi bona, tamẽ ut tractentur cõmode, fiantq́;, quoad licet, q̃ minime mala. Quippe non eſt ibi diſſimulandi locus, nec licet cõniuere. approbanda ſunt aperte peſſima conſilia, & decretis peſtilentiſſimis ſubſcribendũ eſt. Speculatoris uice fuerit, ac penè proditoris, etiã qui improbe conſulta, maligne laudauerit. Porrò nihil occurrit, in quo prodeſſe quicquam poſſis, in eos delatus collegas, qui uel optimũ uirum facilius corruperint, q̃ ipſi corrigãtur. quorũ peruerſa conſuetudine uel deprauaberis, uel ipſe integer atq; innocens, alienæ maliciæ ſtulticiæq́; prætexeris, tantũ abeſt ut aliquid poſſit in melius obliquo illo ductu conuertere. Quã ob rem pulcherrima ſimilitudine declarat Plato, cur merito ſapientes abſtineant à capeſſenda Rep. Quippe quũ populum uideant in plateas effuſum aſſiduis imbribus perfundi, nec perſuadere queãt illis, ut ſe ſubducãt pluuiæ, tectáq; ſubeãt. gnari nihil profuturos ſeſe, ſi exeant, q̃ ut unà cõpluantur, ſemet intra tecta cõtinent, habẽtes ſatis, quãdo alienæ ſtulticiæ nõ poſſunt mederi, ſi ipſi ſaltẽ ſint in tuto. Quãq́; profecto mi More (ut ea uere dicã, quæ meus animus fert) mihi uidetur

ubicunq;

ubicunq; priuatæ ſunt poſſeſſiones, ubi omnes omnia pecuniȷ́s metiuntur, ibi uix unquam poſſe fieri, ut cum Repub. aut iuſte agatur, aut proſpere, niſi uel ibi ſentias agi iuſte, ubi optima quæq; perueniunt ad peſſimos, uel ibi feliciter, ubi omnia diuidũtur in pauciſſimos, nec illos habitos undecunq; commode, cæteris uero planè miſeris. Quam ob rem quum apud animum meum reputo prudentiſſima atq; ſanctiſſima inſtituta Vtopienſium, apud quos tam paucis legibus, tam commode res adminiſtrantur, ut & uirtuti precium ſit, & tamẽ æquatis rebus omnia abundẽt omnibus. tum ubi his eorum moribus ex aduerſo comparo tot nationes, alias ſemper ordinantes, nec ullam ſatis ordinatam unquam earum omniũ, in quibus quod quiſq; nactus fuerit, ſuum uocat priuatum, quorum tam multæ indies conditæ leges non ſufficiunt, uel ut conſequatur quiſquam, uel ut tueat̃, uel ut ſatis internoſcat ab alieno, illud quod ſuũ inuicem quiſq; priuatum nominat, id quod facile indicant infinita illa tam aſſidue naſcentia, quàm nunq̃ finienda litigia, hæc inquam, dum apud me conſydero, æquior Platoni fio, minuſq; demiror, dedignatum illis leges ferre ullas, qui recuſabãt eas, q̃bus ex æquo omnes omnia partirentur commoda. Siquidem facile præuidit homo prudentiſſimus, unam atq; unicam illam eſſe uiam ad ſalutem publicam, ſi rerum indicatur æqualitas, quæ neſcio an unquã poſſit obſeruari, ubi ſua ſunt

ſingulorũ propria. Nam quũ certis titulis quiſq; quan-
tum poteſt ad ſe cõuertit, quantacunq; fuerit rerum co
pia, eam omnẽ pauci inter ſe partiti, reliquis relinquunt
inopiam, feréq; accidit ut alteri ſint alterorum ſorte di-
gniſſimi, quũ illi ſint rapaces, improbi, atq; inutiles, con
tra ĳ modeſti uiri, ac ſimplices, & quotidiana induſtria
in publicũ quàm in ſemet benigniores. Adeo mihi cer-
te perſuadeo, res æquabili ac iuſta aliqua ratione diſtri
bui, aut feliciter agi cum rebus mortalium, niſi ſublata
prorſus ꝓprietate, nõ poſſe. Sed manente illa, manſurã
ſemper apud multo maximã multóq; optimam homi
num partem, egeſtatis & erumnarũ anxiam atq; ineui-
tabilem ſarcinam. Quam ut fateor leuari aliquantulum
poſſe, ſic tolli planè contendo non poſſe. Nempe ſi ſta-
tuatur ne quis ſupra certum agri modum poſſideat, &
uti ſit legitimus cuiq; cẽſus pecuniæ, ſi fuerit legibus qui-
buſdam cautum, ut neq; ſit princeps nimiũ potẽs, neq;
populus nimis inſolens, Tum magiſtratus ne ambian-
tur, neu dentur uenũ, aut ſumptus in illis fieri ſit neceſſe,
alioquin & occaſio datur per fraudẽ ac rapinas ſarcien-
dæ pecuniæ, & fit neceſſitas eis muneribus præficiendi
diuites, quæ potius fuerant adminiſtranda prudenti-
bus. talibus inquam legibus, quemadmodum ægra aſſi
duis ſolent fomentis fulciri corpora deploratæ ualetudi
nis, ita hæc quoq; mala leniri queant, ac mitigari. ut ſa-
nentur uero, atq; in bonũ redeant habitum, nulla omni
no ſpes

nõ ſpes eſt,dum ſua cuiq; ſunt ꝓpria. Quin dum unius partis curæ ſtudes,aliarũ uulnus exaſperaueris, ita mutuo naſcitur ex alterius medela alterius morbus,quãdo nihil ſic adijci cuiquã poteſt,ut non idem adimatur alij. At mihi,inquam,contra uidetur,ibi nunq̃ cõmode uiui poſſe,ubi omnia ſint cõmunia. Nam quo pacto ſuppetat copia rerum,unoquoq; ab labore ſubducente ſe? utpote quem neq; ſui quæſtus urget ratio, & alienæ induſtriæ fiducia reddit ſegnem. At quum & ſtimulentur inopia,neq; quod quiſq̃ fuerit nactus, id pro ſuo tueri ulla poſſit lege,an nõ neceſſe eſt perpetua cæde ac ſeditione laboretur? Sublata præſertim autoritate ac reuerentia magiſtratuum,cui quis eſſe locus poſſit,apud homines taleis, quos inter nullum diſcrimen eſt, ne comminiſci quidem queo. Non miror inquit, ſic uideri tibi, quippe cui eius imago rei aut nulla ſuccurrit, aut falſa. Verum ſi in Vtopia fuiſſes mecum, moreſque eorum atq; inſtituta uidiſſes præſens, ut ego feci,qui plus annis quinq; ibi uixi,neq; unquam uoluiſſem inde diſcedere, niſi ut nouum illum orbem proderem,tum planè faterere,populum recte inſtitutum nuſquam alibi te uidiſſe quàm illic. Atqui profecto inquit Petrus Aegidius, ægre perſuadeas mihi, melius inſtitutum populum in nouo illo,quàm in hoc noto nobis orbe reperiri, ut in quo neq; deteriora ingenia, & uetuſtiores opinor eſſe, quàm in illo Reſp. & in quibus plurima ad uitam

cõmoda longus inuenit uſus, ut ne adijciam apud nos caſu reperta quædam, quibus excogitandis nullum po‑tuiſſet ingenium ſufficere. Quod ad uetuſtatem, inquit ille, rerum attinet publicarum, tum pronunciare poſſes rectius, ſi hiſtorias illius orbis perlegiſſes, quibus ſi fides haberi debet, prius apud eos erant urbes, quàm homi‑nes apud nos. iam uero quicquid hactenus uel ingeniũ inuenit, uel caſus reperit, hoc utrobiq; potuit extitiſſe. Cæterum ego certe puto, ut illis præſtemus ingenio, ſtu dio tamen atque induſtria longe à tergo relinquimur. Nam (ut ipſorum habent annales) ante appulſum illuc noſtrum, de rebus noſtris (quos illi uocant Vltraequi‑noctialeis) nihil unquam quicq; audierant, niſi quod olim annis ab hinc ducentis ſupra mille, nauis quædam apud inſulam Vtopiam naufragio perijt, quam tempe ſtas eò detulerat. Eiecti ſunt in littus Rhomani quidã atq; Aegyptij, qui poſtea nunq; inde diſceſſere. Hanc unam occaſionem uide quàm commodam illis ſua fe‑cit induſtria. Nihil artis erat intra Rhomanum impe‑rium, unde poſſit aliquis eſſe uſus, quod non illi aut ab expoſitis hoſpitibus didicerint, aut acceptis quærendi ſeminibus adinuenerint, tanto bono fuit illis aliquos hinc ſemel illuc eſſe delatos. At ſi qua ſimilis fortuna quempiã antehac illinc huc perpulerit, tam penitus hoc obliteratum eſt, quàm iſtud quoq; forſan excidet poſte ris, me aliquando illic fuiſſe. Et ut illi uno ſtatim con‑

greſſu

greſſu quicquid à nobis cõmode inuentum eſt, fecerunt ſuum: Sic diu futurum puto, priuſquã nos accipiamus quicquam, quod apud illos melius quàm nobis eſt inſtitutum. Quod unum maxime eſſe reor in cauſa, cur quum neq; ingenio, neq; opibus inferiores ſimus eis, ipſorum tamen res quàm noſtra prudentius adminiſtretur, & felicius effloreſcat. Ergo mi Raphaël inquam, quæſo te atq; obſecro, deſcribe nobis inſulam. nec uelis eſſe breuis, ſed explices ordine agros, fluuios, urbes, homines, mores, inſtituta, leges, ac deniq; omnia, quæ nos putes uelle cognoſcere. putabis autem uelle quicquid adhuc neſcimus. Nihil, inquit, faciam libentius, Nam hæc in promptu habeo, ſed res ocium poſcit. Eamus ergo inquam, intro pranſum, mox tempus noſtro arbitratu ſumemus. Fiat inquit. Ita ingreſſi prandemus. pranſi, in eundem reuerſi locum, in eodem ſedili conſedimus, ac iuſſis miniſtris, ne quis interpellaret, ego ac Petrus Aegidius hortamur Raphaëlẽ, ut præſtet quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos uidit intentos atq; auidos audiendi, quum pauliſper tacitus & cogitabundus aſſediſſet, hunc in modũ exorſus eſt.

PRIMI LIBRI FINIS.

SERMONIS QVEM RAPHAËL HYTHLODAEVS DE OPTIMO REIP. STATV HABVIT, LIBER SECVNDVS, PER THOMAM MORVM CIVEM ET VICECOMITEM LONDINENSEM.

*

Sit' & forma Vtopiæ nouæ inſulæ.

VTOPIENSIVN INSVLA in media ſui parte (nam hac latiſſima eſt) millia paſſuū ducēta porrigitur, magnūqꝫ per inſulæ ſpacium nō multo anguſtior, fines uerſus paulatim utrinqꝫ tenuatur. hi uelut circumducti circino quingentorum ambitu millium, inſulam totam in lunæ ſpeciem renaſcentis effigiant. Cuius cornua fretum interfluens, millibus paſſuum plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane diffuſum, circumiectu undiqꝫ terræ prohibitis uentis, uaſti in morem lacus ſtagnans magis quàm ſæuiens, omnē propè eius terræ aluū pro portu facit. magnoqꝫ hominum uſu naues quaquà uerſus tranſmittit. fauces hinc uadis, inde ſaxis formidoloſæ. In medio fermè interſtitio

terſtitio una rupes eminet, eoq́; innoxia, cui inædifica/tam turrim præſidio tenent, cæteræ latentes & inſidio/ſæ. Canales ſolis ipſis noti, atque ideo non temere accidit, uti exterus quiſquam hunc in ſinum, niſi Vtopiano duce, penetret, ut in quem uix ipſis tutus ingreſſus eſt,niſi ſignis quibuſdam è littore uiam regentibus.His in diuerſa tranſlatis loca, hoſtium quamlibet numeroſam claſſem facile in perniciem traherent. Ab altera parte non infrequentes portus. At ubiq; deſcenſus in terram ita natura munitus,aut arte,ut ingentes copiæ paucis inde queant propugnatoribus arceri. Cæterum uti fertur,utiq; ipſa loci facies præ ſe fert, ea tellus olim non ambiebatur mari. Sed Vtopus cuius utpote uictoris nomen refert inſula,Nam ante id temporis Abraxa dicebatur, quiq; rudem atq; agreſtem turbam ad id quo nunc cæteros propè mortales antecellit cultus, humani/tatisq; perduxit,primo protinus appulſu uictoria potitus,paſſuũ millia quindecim, qua parte tellus cõtinenti adhæſit,exſcindendũ curauit,ac mare circum terram duxit. Quumq; ad id operis non incolas modo coegiſſet (ne cõtumeliæ loco laborem ducerẽt) ſed ſuos præterea milites omnes adiungeret, in tantã hominũ multitudi/nem opere diſtributo,incredibili celeritate res perfecta, finitimos(qui initio uanitatẽ incepti riſerant)admiratione ſucceſſus ac terrore perculerit. Inſula ciuitates habet quatuor & quinquaginta ſpacioſas omnes ac magni-

ficas,

Locus natura tut⁹, unico præſidio defenditur.

Stratage/ma ex mutatis ſignis

Vtopia inſula ab Vto/po duce.

Hoc plus erat q̃ Iſthmum per/fodere.

Facile fert̃ qđ omni/bus cõmune eſt.

Oppida Vtopiæ inſulæ.

ficas, lingua, moribus, inſtitutis, legibus prorſus iiſdem, idem ſitus omnium, eadem ubiq; quatenus per locum licet, rerum facies. Harum quæ proximæ interſunt millia quatuor, ac uiginti ſeparant. Nulla rurſus eſt tam deſerta, è qua nõ ad aliam urbem pedibus queat unius itinere diei perueniri. Ciues quaq; ex urbe terni ſenes ac rerum periti, tractatum de rebus inſulæ cõmunibus, quotannis conueniunt Amaurotum. Nam (ea urbs quod tanquam in umbilico terræ ſita maxime iacet omniũ partium legatis opportuna) prima princepsq; habetur. Agri ita commode ciuitatibus aſſignati ſunt, ut ab nulla parte minus ſoli quàm XX paſſuum millia una quæuis habeat. ab aliqua multo etiam amplius, uidelicet qua parte longius urbes inter ſe diſiunguntur. Nulli urbi cupido promouendorum finium. Quippe quos habent agriculas, magis eorum ſe, quàm dominos putant. Habent ruri per omnes agros commode diſpoſitas domos, ruſticis inſtrumentis inſtructas. Hæ habitantur ciuibus per uices eò commigrantibus. Nulla familia ruſtica in uiris mulieribuſque pauciores habet, quàm quadraginta præter duos aſſcriptitios ſeruos, quibus pater materque familias graues ac maturi præficiũtur, & ſingulis tricenis familiis philarchus unus. È quaq; familia uiginti quotannis in urbem remigrant hi, qui biennium ruri compleuere. In horum locum totidem recentes ex urbe ſubrogantur, ut ab his qui annũ ibi

Similitudo concordiã facit.

Vrbiũ inter ſe mediocre interuallũ.

Diſtributio agrorũ.

At hinc hodie peſtis rerump. omnium.

Prima cura agricolationis.

ibi fuere, atq; ideo ruſticarũ peritiores rerum, inſtituãtur, alios anno ſequente docturi, ne ſi pariter omnes ibi noui, agricolationiſq; rudes eſſent, aliquid in annona per imperitiam peccaretur. Is innouandorum agricolarum mos, & ſi ſolennis ſit, ne quiſquàm inuitus aſperiorem uitã cogatur continuare diutius, multi tamen quos ruſticæ rei ſtudium natura delectat, plures ſibi annos impetrant.

Agricolarũ officia.

Agricolæ terram colunt, nutriunt animalia, ligna comparant, atq; in urbem qua commodum eſt, terra, mariue conuehunt. Pullorum infinitam educant multitudinem, mirabili artificio.

Mira ratio fouẽdi oua

Neq; enim incubant oua gallinæ, ſed magnum eorum numerum calore quodam æquabili fouentes animant, educantq;, hi ſimul atq; è teſta prodiere, homines, uice matrum comitãtur, & agnoſcunt.

Vſus equorum.

Equos alunt perquam paucos, nec niſi ferocientes, neq; alium in uſum quàm exercẽdæ rebus equeſtribus iuuenti.

Vſus boũ.

Nam omnem, ſeu colendi, ſeu uehendi laborem boues obeunt, quos (ut fatentur) equis impetu cedere, ſic patientia uincere, nec tot obnoxios morbis putant, ad hæc minore impendio & operæ & ſumptus ali, ac deniq; laboribus emeritos, in cibum tandem uſui eſſe.

Cibus ac potus.

Semente in ſolum panem utuntur. Nam aut uuarum uinum bibunt, aut pomorum, pirorumue, aut deniq; aquam nonnunquam meram, ſæpe etiam qua mel aut glycyrizam incoxerint, cuius haud exiguam habent copiam. Quum exploratum habeant (habent enim certiſ-

Modus ſementis.

ſimum)quantum annonæ conſumat urbs, & circumiectus urbi conuentus,tamen multo amplius & ſementis faciunt,& pecudum educant,q̃ꝫ quod in ſuos uſus ſuffi ciat,reliquum imparturi finitimis. Quibuſcunqꝫ rebus opus eſt,quæ res ruri non habentur,eam ſupellectilem omnem ab urbe petunt,& ſine ulla rerum commutatione,à magiſtratibus urbanis nullo negocio conſequuntur. Nam illò ſingulo quoqꝫ menſe pleriqꝫ ad feſtum diem conueniunt.Quum frumentandi dies inſtat, magiſtratibus urbanis agricolarum phylarchi denunciãt, quantum ciuiũ numerum ad ſe mitti conueniat, quæ multitudo frumentatorum, quum ad ipſum diem opportune adſit,uno propè ſereno die tota frumentatione defunguntur.

Mutua opera quantũ ualeat.

DE VRBIBVS, AC NOMINATIM DE AMAVROTO.

VRbium qui unam norit, omnes nouerit. ita ſunt inter ſe(quatenus loci natura nõ obſtat)omnino ſimiles.Depingam igitur unam quampiam(neqꝫ enim admodũ refert quam)Sed quam potius, q̃ꝫ Amaurotum? qua nec ulla dignior eſt,quippe cui ſenatus gratia reliquæ deferunt,nec ulla mihi notior,ut in qua annos quinque perpetuo uixerim.Situm eſt igitur Amaurotum in leni deiectu montis,figura ferè quadrata. Nam latitudo eius paulò infra collis incœpta uerticem, millibus paſ

Amauroti primariæ Vtopiẽſiũ urbis deſcriptio.

bus paſ

bus paſſuũ duobus ad flumen Anydrũ pertinet, ſecun dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus mili- bus octoginta ſupra Amaurotum, modico fonte, ſed aliorum occurſu fluminum, atq; in his duorum etiam mediocrium auctus, ante urbem ipſam quingentos in latum paſſus extenditur, mox adhuc amplior, ſexagin- ta milia prolapſus, excipitur oceano. Hoc toto ſpacio, quod urbem ac mare interiacet, ac ſupra urbem quoq; aliquot milia, ſex horas perpetuas influens æſtus ac re- fluus alternat celeri flumine. Quum ſeſe pelagus infert, triginta in longũ milia, totum Anydri alueum ſuis oc- cupat undis, profligato retrorſum fluuio. Tum aliquan to ultra liquorem eius ſalſugine corrumpit, dehinc pau latim dulceſcens amnis, ſyncerus urbem perlabitur, ac refugientem uiciſſim purus & incorruptus, ad ipſas pro pè fauces inſequitur. Vrbs aduerſæ fluminis ripæ, non pilis ac ſublicibus ligneis, ſed ex opere lapideo, egregie arcuato ponte, commiſſa eſt, ab ea parte, quæ longiſſi- me diſtat à mari, quo naues totum id latus urbis poſ- ſint inoffenſæ præteruehi. Habent alium præterea flu- uium, haud magnum quidem illum, ſed perquàm pla- cidum, ac iucundum. Nam ex eodem ſcaturiens mon- te, in quo ciuitas collocatur, mediam illam per deuexa perfluẽs, Anydro miſcetur. Eius fluuij caput fontemq;, quod paulo extra urbem naſcitur, munimentis ample- xi Amaurotani iunxerunt oppido, ne ſi qua uis ho-

Anydri fluminis deſcriptio.

Idẽ fit apud Anglos in flumine Thamyſi.

Et ĩ hoc Lõdinũ cum Amauroto conuenit.

Vſus aquæ potabilis.

ſtium ingruat,intercipi atq; auerti aqua néue corrumpi queat. Inde canalibus coctilibus,diuerſim ad inferiores urbis partes aqua diriuatur,id ſicubi locus fieri uetat,ciſternis capacibus,collecta pluuia, tantundem uſus

Mœnium munimenta.

adfert. Murus altus ac latus oppidum cingit, turribus ac propugnaculis frequens:arida foſſa, ſed alta, latáq;, ac ueprium ſepibus impedita,tribus ab láteribus circũdat

Plateæ cuiuſmodi.

mœnia,quarto flumen ipſum pro foſſa eſt. Plateæ cum ad uecturam,tum aduerſus uentos deſcriptæ commode: ædificia neutiq̃ ſordida,quorum longa & totũ

Aedificia.

per uicum perpetua ſeries,aduerſa domorum frõte cõſpicitur.has uicorum frontes uia diſtinguit pedes uiginti lata.Poſterioribus ædium partibus, quanta eſt uici

Horti ædibus adhærentes,

longitudo,hortus adiacet,latus,& uicorũ tergis undiq; circumſeptus.Nulla domus eſt,quæ non,ut hoſtium in plateam,ita poſticum in hortum habeat.Quin bifores quoq; facili tractu manus apertiles,ac dein ſua ſponte coëuntes,quemuis intromittũt,ita nihil uſquàm priua

Hæc ſapiũt cõmunitatẽ Platonis

ti eſt.Nam domos ipſas uno quoq; decennio ſorte cõmutant.Hos hortos magnifaciũt.in his uineas,fructus, herbas,flores habent.tanto nitore,cultúq;,ut nihil fructuoſius uſquàm uiderim,nihil elegãtius.qua in re ſtu

Vtilitas hortorum etiã Maroni prædicata.

dium eorum,non ipſa uoluptas modo,ſed uicorũ quoque inuicem de ſuo cuiuſq; horti cultu certamen accendit.& certe non aliud quicq̃ temere urbe tota reperias, ſiue ad uſum ciuiũ,ſiue ad uoluptatem cõmodius. eóq;

nullius

nullius rei,quàm huiuſmodi hortorum, maiorem habuiſſe curam uidetur is qui condidit.Nam totam hanc urbis figuram, iam inde ab initio deſcriptam ab ipſo Vtopo ferunt.Sed ornatum, cæterumq; cultum, quibus unius ætatem hominis haud ſuffecturam uidit,poſteris adijciendum reliquit.Itaq; ſcriptum in annalibus habent,quos ab capta uſq; inſula,mille ſeptingentorũ, ac ſexaginta annorum complectentes hiſtoriam,diligẽter & religioſe perſcriptos adſeruant,ædes initio humiles,ac ueluti caſas,& tuguria fuiſſe, è quolibet ligno temere factas,parietes luto obductos, culmina in aciem faſtigiata ſtramentis operuerant. At nunc omnis domus uiſenda forma tabulatorum trium, parietum facies aut ſilice aut cementis aut latere coctili conſtructæ, in aluum introrſus cõgeſto rudere. Tecta in planũ ſubducta,quæ intritis quibuſdam inſternunt,nullius impẽdij,ſed ea temperatura,quæ nec igni obnoxia ſit, & tolerandis tempeſtatum iniurijs plumbum ſuperet. Ventos è feneſtris uitro(nam eius ibi creberrimus uſus eſt) expellũt.Interim etiã lino tenui, quod perlucido oleo, aut ſuccino perlinunt,gemino nimirum commodo. Siquidem ad eum modum fit,ut & plus lucis tranſmittat, & uentorum minus admittat.

Vitreæ aut linteatæ feneſtræ.

DE MAGISTRATIBVS.

TRiginta quæq; familiæ magiſtratum ſibi quotannis eligunt,quẽ ſua priſca lingua Syphograntum

uocant, recentiore phylarchum, Syphograntis decem cum ſuis familijs Traniborus olim, nunc Protophylarchus dictus præficitur. Demum Syphogranti omnes, qui ſunt ducenti, iurati lecturos ſeſe, quem maxime cenſent utilem, ſuffragijs occultis renunciant principẽ unũ uidelicet ex quatuor, quos eis populus nominauit. Nã à quaq; urbis quarta parte, ſelectus unus commendatur ſenatui. Principis magiſtratus perpetuus eſt in oẽm illius uitam, niſi tyrannidis affectatæ ſuſpicio impediat. Traniboros quotannis eligunt, cæterum haud temere commutant. Reliqui magiſtratus omnes annui. Tranibori tertio quoq; die, interdum ſi res poſtulat, ſæpius in conſilium cum principe ueniunt. De rep. conſultant controuerſias priuatorum (ſi quæ ſunt) quæ perq; paucæ ſunt, mature dirimũt. Syphograntos ſemper in ſenatum duos adſciſcunt, atque omni die diuerſos, cautumq; ut ne quid ratum ſit quod ad rempub. pertineat, de quo non tribus in ſenatu diebus ante agitatũ, quàm decretum ſit. Extra ſenatum aut comitia publica, de rebus communibus inire conſilia, capitale habetur. Hæc eò ferunt inſtituta, ne procliue eſſet, coniuratione principis ac Tranibororum, oppreſſo per tyrannidem populo, ſtatum reipub. mutare. Atq; ideo quicquid magni momenti iudicatur, ad Syphograntorum comitia defertur, qui cum ſuis familijs communicata re, poſt inter ſe conſultant, ac ſuum conſilium renunciant ſenatui. Interdum

Tranibor⁹ Vtopiẽſiũ lingua ſonat præfectũ primarium.

Mira ratio creãdi magiſtratus.

Tyrãnis inuiſa bene ĩſtitutæ reipu. Cito dirimẽdæ cõtrouerſiæ, quas nunc data opera in immenſum prorogant.

Nihil ſubito ſtatuendum.

terdum ad totius inſulæ conſilium res defertur. Quin id quoq; moris habet ſenatus, ut nihil quo die primum proponitur, eodem diſputetur, ſed in ſequentem ſenatum differatur, ne quis ubi quod in buccam primum uenerit, temere effutierit, ea potius excogitet poſtea, quibus decreta tueatur ſua, quàm quæ ex reip. uſu ſint. malitq; ſalutis publicæ, quàm opinionis de ſe iacturam facere, peruerſo quodam ac præpoſtero pudore, ne initio parum proſpexiſſe uideatur. Cui proſpiciendum initio fuit, ut conſulto potius, q̃ cito loqueretur.

Vtinã idẽ hodie fiat ĩ noſtris conſilijs.

Hoc ſibi uolebat uetus prouerbiũ ἐν νυκτὶ βουλή.

DE ARTIFICIIS.

ARs una eſt omnibus uiris mulieribusq; promiſcua agricultura, cuius nemo eſt expers. Hac à pueritia erudiuntur omnes, partim in ſchola traditis præceptis, partim in agros uiciniores urbi, quaſi per ludum educti, non intuentes modo, ſed per exercitandi corporis occaſionem tractantes etiam. Præter agriculturam (quæ eſt omnibus, ut dixi, communis) quilibet unam quampiam, tanquàm ſuam docetur, ea eſt ferè aut lanificium, aut operandi lini ſtudium, aut cementariorum, aut fabri, ſeu ferrarij, ſeu materiarij artificium. Neq; enĩ aliud eſt opificium ullũ, quod numerũ aliquẽ dictu dignum occupet illic. Nam ueſtes, quarum, niſi quod habitu ſexus diſcernitur, & cœlibatus à coniugio, una per totam inſulã forma eſt, eademq; per omne æuum perpetua, nec ad oculum indecora, & ad corporis motum

Agricolatio cõmunis omniũ, quã nunc in paucos cõtemptos reijcimus.

Artes ad neceſſitatẽ non ad luxũ diſcendæ.

Cultus ſimilitudo.

habilis

habilis, tum ad frigoris æſtuſque rationem appoſita.

Nemo ciuium expers artificij.

Eas inquam, quæq; ſibi familia conficit. Sed ex alijs illis artibus unuſquiſque aliquam diſcit, nec uiri modo, ſed mulieres etiam. Cæterum hæ uelut imbecilliores leuiora tractant, lanam ferè linumq; operantur, uiris artes reliquæ magis laborioſæ mãdãtur. Maxima ex parte quiſque in patrijs artibus educatur. nam eò plerique

Ad quam quiſq; natura ſit appoſitus, eã diſcat artẽ.

natura feruntur, quod ſi quem animus aliò trahat, in eius opificij, cuius capitur ſtudio, familiam quampiam adoptione traducitur. cura non à patre modò eius, ſed magiſtratibus etiam præſtita, ut graui atq; honeſto patrifamilias mancipetur. Quin ſi quis unam perdoctus artem, aliam præterea cupiuerit, eodem modo permittitur. Vtramq; nactus, utram uelit exercet, niſi alterutra ciuitas magis egeat. Syphograntorum præcipuum ac prope unicum negocium eſt, curare ac proſpicere, ne quiſquàm deſideat ocioſus. ſed uti ſuæ quiſque arti ſedulo incumbat, nec ab ſummo mane tamen, ad multã uſque noctem perpetuo labore, uelut iumenta, fatigatus. nam ea pluſquàm ſeruilis erumna eſt, quæ tamen ubiq; ferè opificum uita eſt, exceptis Vtopienſibus, qui

Ocioſi pellendi e Republica.

Moderandus opificum labor

cum in horas uigintiquatuor æquales diem connumerata nocte diuidant, ſex duntaxat operi deputant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt, atque à prãdio duas pomeridianas horas, quum interquieuerint, tres deinde rurſus labori datas, cœna claudunt. Quum

primã

primam horam ab meridie numerent:ſub octauam cubitum eunt.horas octo ſomnus uendicat. Quicquid inter operis horas ac ſomni cibiq; medium eſſet,id ſuo cuiuſq; arbitrio permittitur,non quo per luxum aut ſegnitiem abutatur,ſed quod ab opificio ſuo liberum,ex animi ſententia in aliud quippiam ſtudij bene collocet. has intercapedines pleriq; impendunt literis. Solenne eſt em̃ publicas quotidie lectiones haberi antelucanis horis,quibus ut interſint,ij duntaxat adiguntur,qui ad literas nominatim ſelecti ſunt. Cæterum ex omni ordine mares ſimul ac fœminæ multitudo maxima ad audiendas lectiones,alij alias,prout cuiuſq; fert natura,cõfluit.Hoc ipſum tempus tamen ſi quis arti ſuæ malit inſumere quod multis uſu uenit (quorum animus in nullius cõtemplatione diſciplinæ conſurgit) haud prohibetur,quin laudatur quoq; ut utilis reipublicæ. Super cœnam tum unam horam ludendo producunt, æſtate in hortis,hyeme in aulis illis cõmunibus,in quibus comedunt.Ibi aut muſicen exercent, aut ſe ſermone recreant. Aleam atq; id genus ineptos ac pernicioſos ludos ne cognoſcunt quidem, cæterum duos habent in uſu ludos, latrunculorum ludo nõ diſſimiles. Alterum numerorũ pugnam,in qua numerus numerũ prædatur. Alterum in quo collata acie cum uirtutibus uitia cõfligunt. Quo in ludo perq̃ ſcite oſtenditur & uitiorum inter ſe diſſidium,& aduerſus uirtutes cõcordia.item quæ uitia qui

Studia literarum.

Luſus in cœnis.

At nunc alea principum luſus eſt.

Luſus utiles quoq;.

bus ſe uirtubus opponant,quibus uiribus aperte oppu
gnent,quibus machinamentis ab obliquo adoriantur,
quo præſidio uirtutes uitiorum uires infringãt, quibus
artibus eorum conatus eludant, quibus deniq; modis
alterutra pars uictoriæ compos fiat. Sed hoc loco ne
quid erretis,quiddam preſſius intuendum eſt. Etenim
quod ſex duntaxat horas in opere ſunt,fieri fortaſſe po
teſt,ut inopiam aliquã putes neceſſariarũ rerum ſequi.
Quod tam longe abeſt ut accidat, ut id temporis ad
omniũ rerum copiam,quæ quidem ad uitæ uel neceſſi-

Ocioſorũ hominum genera.

tatem requirantur,uel cõmoditatem nõ ſufficiat modo,
ſed ſuperſit etiam,id quod uos quoq; intelligetis,ſi uo-
biſcum reputetis,apud alias gentes quàm magna popu
li pars iners degit.Primum mulieres ferè omnes totius
ſummæ dimidium,aut ſicubi mulieres negocioſæ ſunt,
ibi ut plurimũ,earum uice uiri ſtertunt.Ad hæc ſacerdo
tum ac religioſorũ,quos uocant,quanta quámq; ocioſa
turba? Adijce diuites omnes maxime prædiorũ domi-

δορυφόρημα nobilium.

nos,quos uulgo generoſos appellant,ac nobiles.his ad-
numera ipſorũ famulitium, totam uidelicet illam cetra-
torum nebulonum colluuiem.robuſtos deniq; ac ualen
tes mendicos adiunge,morbum quempiam prætexen-
tes inertiæ:multo certe pauciores eſſe,quàm putaras,in-

Prudentiſſime dictũ.

uenies eos,quorum labore conſtant hæc omnia,quibus
mortales utuntur. Expende nunc tecum, ex his ipſis
quàm pauci in neceſſarijs opificijs uerſantur.Siquidem

ubi

ubi omnia pecunijs metimur, multas artes neceſſe eſt exerceri inanes prorſus ac ſuperfluas, luxus tantum ac libidinis miniſtras. Nam hæc ipſa multitudo quæ nunc operatur, ſi partiretur in tam paucas artes, quàm paucas cõmodus naturæ uſus poſtulat, in tanta rerũ abundantia, quantam nunc eſſe neceſſe ſit, precia nimirum uiliora forent, quàm ut artifices inde uitam tueri ſuã poſſent. At ſi iſti omnes, quos nũc inertes artes diſtringũt, ac tota inſuper ocio ac deſidia langueſcens turba: quorum unus quiuis earum rerum, quæ aliorum laboribus ſuppeditantur, quantum duo earũdem operatores, conſumit: in opera uniuerſi atq; eadem utilia collocarẽtur, facile animaduertis, quãtulum temporis ad ſuppeditanda omnia, quæ uel neceſſitatis ratio, uel cõmoditatis efflagitet (adde uoluptatis etiam, quæ quidem uera ſit ac naturalis) abũde ſatis ſuperq; foret. atq; id ipm in Vtopia res ipſa perſpicuũ facit. Nam illic in tota urbe cum adiacente uicinia uix homines quingenti ex omni uirorum ac mulierum numero, quorum ætas ac robur operi ſufficit, uacatio permittitur. In his Syphogrãti (quanq; leges eos labore ſoluerunt) ipſi tamen ſeſe nõ eximunt, quo facilius exemplo ſuo reliquos ad labores inuitent. Eadẽ immunitate gaudent hi, quibus cõmendatione ſacerdotum perſuaſus populus occultis Syphograntorũ ſuffragijs ad perdiſcendas diſciplinas perpetuam uacationem indulget. Quorum ſi quis cõceptam de ſe ſpem

Ne magiſtratus quidẽ ab opere ceſſant.

ſefellerit:ad opifices retruditur,contráq; nó rarenter uſu uenit,ut mechanicus quiſpiã, ſubciſiuas illas horas tam gnauiter impendat literis, tantum diligentia proficiat, ut opificio ſuo exemptus,in literatorum claſſem proue-hatur. Ex hoc literatorum ordine legati,ſacerdotes, Tranibori,ac ipſe deniq; deligitur princeps, quem illi priſca ipſorum lingua Barzanem, recentiore Ademum appellant. Reliqua ferè multitudo omnis, quum neq; ocioſa ſit,nec inutilibus opificijs occupata, procliuis æſtimatio eſt,quàm paucæ horæ quantum boni operis pariãt ad ea quæ commemoraui, hoc præterea facilitatis accedit, quod in neceſſarijs pleriſq; artib9 minore opera quàm aliæ gentes opus habent. Nam primum ædificiorũm aut ſtructura aut refectio ideo tam multorũ aſſiduam ubiq; requirit operam,quod quæ pater ædificauit, hæres parum frugi paulatim dilabi ſinit,ita quod minimo tueri potuit: ſucceſſor eius de integro impendio magno cogitur inſtaurare. quin frequenter etiam quæ domus alij ingenti ſumptu ſtetit,hanc alius delicato animo cõtemnit,eáq; neglecta:atq; ideo breui collapſa, aliam alibi impenſis non minoribus extruit. At apud Vtopienſes compoſitis rebus omnibus,& conſtituta Repub. rariſſime accidit,uti noua collocandis ædibus area deligatur,& non modo remedium celeriter præſentibus uitijs adhibetur,ſed etiam imminentibus occurritur. Ita fit,ut minimo labore diutiſſime perdurent ædificia,& id genus

Soli literati ad magiſtratus uocantur.

Quomodo uitẽtur impẽſæ in ædificijs.

nus opifices, uix habeant interdum quod agant, niſi quod materiam dolare domi, & lapides interim quadrare atq; aptare iubentur, quo (ſi quod opus incidat) maturius poſſit exurgere. Iam in ueſtibus uide, quàm paucis operis egeant: primum dum in opere ſunt, corio neglectim aut pellibus amiciuntur, quæ in ſeptennium durent. quũ procedunt in publicum, ſuperinduunt chlamydem ueſtem, quæ rudiores illas ueſtes contegat, eius per totam inſulam unus color eſt, atq; is natiuus. Itaq; lanei panni non modo multo minus quæ uſquam alibi ſufficit, uerum is ipſe quoq; multo minoris impẽdij eſt. at lini minor eſt labor, eoq; uſus crebrior, ſed in lineo ſolus candor, in laneo ſola mundicies conſpicitur, nullum tenuioris fili precium eſt. Itaq; fit, ut quũ alibi nuſquam uni homini quatuor aut quinq; togæ laneæ diuerſis coloribus, ac totidem ſericiæ tunicæ ſufficiant, delicatioribus paulo ne decem quidem, ibi una quiſque contentus eſt plerunq; in biennium. Quippe nec cauſa eſt ulla cur plures affectet, quas conſecutus, neque aduerſus frigus eſſet munitior, neque ueſtitu uideretur uel pilo cultior. Quamobrem quum & omnes utilibus ſeſe artibus exerceant, & ipſarum etiam opera pauciora ſufficiant, fit nimirum, ut abundante rerum omniũ copia, interdum in reficiendas (ſi quæ detritæ ſunt) uias publicas immenſam multitudinem educant, perſæpe etiam quum nec talis cuiuſpiã operis uſus occurrat, pauciores horas

Quomõ in amictu.

operandi publice denuncient. Neq; enim ſuperuacaneo labore ciues inuitos exercent magiſtratus. quandoquidem eius Reipub. inſtitutio hunc unum ſcopum in primis reſpicit, ut quoad ꝑ publicas neceſſitates licet, quàm plurimum temporis ab ſeruitio corporis ad animi libertatem cultumq; ciuibus uniuerſis aſſeratur. In eo enim ſitam uitæ felicitatem putant.

DE COMMERCIIS MVTVIS.

SEd iam quo pacto ſeſe mutuo ciues utãtur, quæ populi inter ſe commercia, quæq; ſit diſtribuendarum rerum forma, uidetur explicandum. Quum igitur ex familijs conſtet ciuitas, familias ut plurimũ cognationes efficiunt. Nam fœminæ (ubi maturuerint) collocatæ maritis, in ipſorum domicilia concedunt. At maſculi filij, ac deinceps nepotes, in familia permanẽt, & parentum antiquiſſimo parent, niſi præ ſenecta mente parum ualuerit. tunc enim ætate proximus ei ſufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequentior, aut ultra modum poſſit increſcere, cauetur ne ulla familia, quarũ millia ſex quæq; ciuitas, excepto cõuentu, complectitur, pauciores quàm decem, pluresue quàm ſexdecim puberes habeat. Impuberum enim nullus præfiniri numerus poteſt. Hic modus facile ſeruatur, tranſſcriptis his in rariores familias, qui in plenioribus excreſcunt. At ſi quando in totũ plus iuſto abundauerit, aliarũ urbiũ ſuarũ infrequentiã ſarciunt.

Numerus ciuium.

ciunt. Quod ſi forte per totam inſulam plus æquo moles intumuerit, tum ex qualibet urbe deſcriptis ciuibus in continente proximo, ubicūq; indigenis agri multum ſupereſt & cultu uacat, coloniam ſuis ipſorum legibus propagant, aſcitis unà terræ indigenis, ſi cōuiuere ſecum uelint. Cum uolentibus coniuncti in idem uitæ inſtitutum eoſdemq; mores, facile coaleſcunt, idq; utriuſq; populi bono. Efficiūt eñ ſuis inſtitutis, ut ea terrra utriſq; abunda ſit, quæ alteris aut parca ac maligna uidebatur. Renuentes ipſorum legibus uiuere, propellunt his finibus, quos ſibi ipſi deſcribunt. Aduerſus repugnātes bello confligunt. nam eam iuſtiſſimam belli cauſam ducunt, quum populus quiſpiam eius ſoli, quo nō ipſe utitur, ſed uelut inane ac uacuum poſſidet, alijs tamen qui ex naturæ præſcripto inde nutriri debeant, uſum ac poſſeſſionem interdicat. Si quando ullas ex ſuis urbibus aliquis caſus eouſq; imminuerit, ut ex alijs inſulæ partibus, ſeruato ſuo cuiusq; urbis modo, reſarciri non poſſint (quod bis duntaxat ab omni æuo, peſtis graſſante ſæuitia, fertur cōtigiſſe) remigrantibus è colonia ciuibus replentur. Perire enim colonias potius patiūtur, quàm ullam ex inſulanis urbibus imminui. Sed ad cōuictum ciuium reuertor. Antiquiſſimus (ut dixi) præeſt familiæ. Miniſtri ſunt uxores maritis, & liberi parentibus, atq; in ſumma minores natu maiorib9. Ciuitas omnis in quatuor æquales partes diuiditur. In medio cuiusq; partis

Sic excludi pōt ocioſa turba miniſtrorum.

partis forum eſt omniũ rerum. Eò in certas domos ope
ra cuiuſq; familiæ cõuehuntur, atq; in horrea ſingulæ ſe-
orſum ſpecies diſtributæ ſunt. Ab his quilibet paterfa-
milias quibus ipſe ſuiq; opus habent, petit, ac ſine pecu
nia, ſine omni prorſus hoſtimento quicquid petierit, au
fert. Quare enim negetur quicquam? quum & omnium
rerum abunde ſatis ſit, nec timor ullus ſubſit, ne quiſq;
pluſquam ſit opus, flagitare uelit? Nam cur ſuperuacua
petiturus putetur is, qui certum habeat, nihil ſibi unq;
Rapacitas unde. deſuturum? Nempe auidum ac rapacem aut timor ca-
rendi facit in omni animantũ genere, aut in homine ſo
la reddit ſuperbia, quæ gloriæ ſibi ducit, ſuperflua re-
rum oſtẽtatione cæteros antecellere, quod uitij genus in
Vtopienſium inſtitutis nullum omnino locum habet.
Adiuncta ſunt foris (quæ cõmemoraui) fora cibaria, in
quæ non olera modo, arborumq; fructus & panes com
portantur, ſed piſces præterea quadrupedumq; & auiũ
quicquid eſculentũ eſt, extra urbem locis appoſitis, ubi
Tabes ac ſordes peſtem inuehit ciuitatibus. fluento tabum ac ſordes eluantur. Hinc deportant pecu
des occiſas, depurataſq; manibus famulorũ (nam neq;
ſuos ciues patiũtur aſſueſcere laniatu animalium, cuius
Ex pecudũ laniena didicimus & homines iugulare. uſu demẽtiam, humaniſſimũ naturæ noſtræ affectum,
paulatim deperire putant, neq; ſordidũ quicq; atq; im
mundũ, cuius putredine corruptus aër morbũ poſſet in
uehere) perferri in urbem ſinunt. Habet præterea qui-
libet uicus aulas quaſdã capaces, æquali ab ſeſe inuicem

interual-

interuallo diſtantes,nomine quanq; ſuo cognitas. Has colunt Syphogranti,quarũ unicuiq; triginta familiæ,ui delicet ab utroq; latere quindecim ſunt adſcriptæ, cibũ ibi ſumpturæ. Obſonatores cuiuſq; aulæ certa hora cõ/ ueniunt in forum,ac relato ſuorum numero cibum pe/ tunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publi cis hoſpitijs curantur. Nam quatuor habent in ambitu ciuitatis hoſpitia paulo extra muros, tam capacia, ut to tidem oppidulis æquari poſſint, tum ut neq; ægrotorũ numerus quãlibet magnus anguſte collocaretur, & per hoc incommode:tum quo hi qui tali morbo tenerẽtur, cuius cõtagio ſolet ab alio ad alium ſerpere, longius ab aliorum cœtu ſemoueri poſſint. Hæc hoſpitia ita ſunt inſtructa, atq; omnibus rebus quæ ad ſalutem confe/ rant referta, tum tam tenera ac ſedula cura adhibetur, tam aſſidua medicorũ peritiſſimorũ præſentia, ut quũ illuc nemo mittatur inuitus,nemo tamen ferè in tota ur be ſit,qui aduerſa ualetudine laborans,nõ ibi decumbe re quàm domi ſuæ præferat. Quũ ægrotorum obſona/ tor cibos ex medicorum præſcripto receperit, deinceps optima quæq; inter aulas æquabiliter pro ſuo cuiuſque numero diſtribuuntur,niſi quod principis,pontificis, & Traniblororum reſpectus habetur,ac legatorũ etiam,& exterorũ omniũ (ſi qui ſunt, qui pauci ac raro ſunt) ſed his quoq; cum adſunt,domicilia certa atq; inſtructa pa rantur. Ad has aulas prandij cœnæq; ſtatis horis tota

Cura ægrotorũ.

Conuiuia cõmunia, pmiſcuaq;

Syphograntia conuenit, æneæ tubæ clangore commonefacta, niſi qui aut in hoſpitijs, aut domi decumbunt. quanquam nemo prohibetur, poſtquam aulis eſt ſatis factum, è foro domum cibum petere. ſciunt enim neminem id temere facere. Nam & ſi domi prãdere nulli uetitum ſit, nemo tamen hoc libenter facit, cum neq; honeſtum habeatur, & ſtultum ſit deterioris parãdi prandij ſumere laborem, cum lautum atque opiparum præſto apud aulam tam propinquam ſit. In hac aula miniſteria omnia, in quibus paulo plus ſordis aut laboris eſt, obeunt ſerui. Cæterum coquendi parandiq́; cibi officium & totius deniq; inſtruendi conuiuij ſolæ mulieres exercent, cuiuſque uidelicet familiæ per uices. Tribus pluribuſue menſis pro numero conuiuarum diſcumbitur. Viri ad parietem, fœminæ exterius collocantur, ut ſi quid his ſubiti oboriatur mali, quod uterum gerentibus interdum ſolet accidere, imperturbatis ordinibus exurgant, atque inde ad nutrices abeant. Sedent illæ quidem ſeorſum cum lactentibus in cœnaculo quodam, ad id deſtinato, nunquam ſine foco atque aqua munda, nec abſque cunis interim, ut & declinare liceat infantulos, & ad ignem cum uelint exemptos faſcijs liberare, ac ludo reficere. Suæ quæq; ſoboli nutrix eſt, niſi aut mors aut morbus impediat. id cum accidit, uxores Syphograntorum propere nutricem quærunt, nec id difficile eſt. Nam quæ id præſtare poſſunt, nulli officio

Vt ubiq; libertatis habeť ratio, ne qd fiat a coactis.

Fœminæ miniſtræ ĩ cõuiuijs.

li officio ſeſe offerunt libentius, quoniam & omnes eam miſericordiam laude proſequuntur, & qui educatur, nutricem parentis agnoſcit loco. In antro nutricum conſidunt pueri omnes, qui primum luſtrum non expleuere. cæteri impuberes, quo in numero ducunt quicunq; ſexus alterius utrius intra nubiles annos ſunt, aut miniſtrant diſcumbentibus, aut qui per ætatem nondum ualent, adſtant tamen, atque id ſummo cum ſilentio. utrique, quod à ſedentibus porrigitur, eo ueſcuntur, nec aliud diſcretum prandendi tempus habent. In medio primæ menſæ (qui ſummus locus eſt) & cui (nam ea menſa ſuprema in parte cœnaculi tranſuerſa eſt) totus conuentus conſpicitur, Syphograntus cum uxore conſidet. His adiunguntur duo ex natu maximis. Sedent enim per omnes menſas quaterni. At ſi templum in ea Syphograntia ſitum eſt, ſacerdos eiuſque uxor cum Syphogranto ſedent, ut præſideant. Ab utraque parte collocantur iuniores, poſt ſenes rurſus, atque hoc pacto per totam domum & æquales inter ſe iunguntur, & diſſimilibus tamen immiſcentur, quod ideo ferunt inſtitutum, ut ſenum grauitas ac reuerentia (quum nihil ita in menſa fieri dicíue poteſt, ut eos ab omni parte uicinos effugiat) iuniores ab improba uerborum geſtuúmque licentia cohibeat. Ciborum fercula non à primo loco deinceps apponuntur, ſed ſenioribus primum omnibus (quorum inſignes loci

Laude & officio ciues optie inuitantur ad recte agendum.

Educatio ſobolis.

Sacerdos ſupra principem, At nūc etiā & Epiſcopi ĳs mancipiorum uice ſunt.

Iuniores maioribus admixti.

Senū habita ratio.

loci ſunt) optimus quiſq; cibus infertur, deinde reliquis æqualiter miniſtratur. At ſenes lautitias ſuas (quarum non tanta erat copia, ut poſſet totam per domum affatim diſtribui) pro ſuo arbitratu circumſedentibus impartiuntur. Sic & maioribus natu ſuus ſeruatur honos, & commodi tantundem tamen ad omneis peruenit. Omne prandium cœnamq; ab aliqua lectione auſpicantur, quæ ad mores faciat, ſed breui tamen, ne faſtidio ſit. Ab hac ſeniores honeſtos ſermones, ſed neq; triſtes ac infacetos ingerunt. At nec longis logis totum occupant prandium, quin audiũt libenter iuuenes quoq;, atque adeo de induſtria prouocant, quo & indolis cuiuſq; & ingenij per conuiuij libertatem prodentis ſeſe, capiant experimentum. Prandia breuiuſcula ſunt, cœnæ largiores, quod labor illa, has ſomnus & nocturna quies excipit, quam illi ad ſalubrem concoctionem magis efficacem putant. Nulla cœna ſine muſica tranſigitur. nec ullis caret ſecunda menſa bellarijs. odores incendunt, & unguenta ſpargunt. nihilq; non faciunt, quod exhilarare conuiuas poſſit. ſunt enim hanc in partem aliquanto procliuiores, ut nullum uoluptatis genus (ex quo nihil ſequatur incommodi) cenſeant interdictum. Hoc pacto igitur in urbe conuiuunt, at ruri qui longius ab ſeſe diſſiti ſunt, omnes domi quiſque ſuæ comedunt, nulli enim familiæ quicquam ad uictum deeſt; quippe à quibus id totum uenit, quo ueſcantur urbici.

Id hodie uix monachi obſeruant.

Sermones i cõuiuijs.

Id hodie medici damnant.

Muſica in conuiuio.

Voluptas inoxia nõ aſpernãda

De peregri-

DE PEREGRINATIONE VTOPIENSIVM.

AT ſi quos aut amicorum alia in urbe cõmorantiũ, aut ipſius etiam uidendi loci deſyderium cœperit, à Syphograntis ac Tranibortis ſuis ueniam facile impetrant, niſi ſi quis uſus impediat. Mittitur ergo ſimul numerus aliquis cum epiſtola principis, quæ & datam peregrinandi copiam teſtatur, & reditus diem præſcribit. Vehiculum datur cum ſeruo publico, qui agat boues & curet. cæterum niſi mulieres in cœtu habeãt, uehiculum uelut onus & impedimentum remittitur. Toto itinere cum nihil ſecum efferant, nihil deſit tamen, ubiq; enim domi ſunt. Si quo in loco diutius uno die cõmorentur, ſuam ibi quiſq; artem exercet, atq; ab artis eiuſdem opificibus humaniſſime tractantur. Si ſemet autore quiſquam extra ſuos fines uagetur, deprehenſus ſine principis diplomate contumelioſe habitus, pro fugitiuo reducitur, caſtigatus acriter. idem auſus denuo, ſeruitute plectitur. Quod ſi quem libido inceſſat per ſuæ ciuitatis agros balandi, uenia patris & conſentiente coniuge, non prohibetur. Sed in quodcunq; rus peruenerit, nullus ante cibus datur, quàm ante meridianũ operis penſum (aut quantum ante cœnam ibi laborari ſolet) abſoluerit. Hac lege quouis intra ſuæ urbis fines ire licet. Erit enim non minus utilis urbi, quàm ſi in urbe eſſet. Iam uidetis ꝙ nulla ſit uſquã ociandi licentia, nullus inertiæ prætextus, nulla taberna uinaria, nulla ceruiſiaria, nuſꝗ

O ſanctã rẽpublicã, & uel Chriſtianis imitandam.

lupanar, nulla corruptelæ occaſio, nullæ latebræ, cõciliabulum nullum, ſed omnium præſentes oculi neceſſitatem aut conſueti laboris, aut ocij non inhoneſti faciunt. Quem populi morem neceſſe eſt omnium rerum copiam ſequi. atq; ea quum æquabiliter ad omnes perueniat, fit nimirum, ut inops eſſe nemo aut mendicus poſſit. In ſenatu Amaurotico (quem uti dixi terni quotannis omni ex urbe frequentant) ubi primum conſtiterit, quæ res quoq; loco abundet, rurſum cuius alicubi malignior prouentus fuerit, alterius inopiam, alterius protinus ubertas explet, atque id gratuito faciunt, nihil uiciſſim ab his recipientes quibus donant. Sed quæ de ſuis rebus unicuipiam urbi dederint, nihil ab ea repetentes: ab alia, cui nihil impenderũt, quibus egent, accipiũt. Ita tota inſula uelut una familia eſt. At poſtquam ſatis prouiſum ipſis eſt (quod non antea factum cenſent, quàm in bienniũ propter anni ſequentis euentum proſpexerint) tum ex his quæ ſuperſunt, magnam uim frumenti, mellis, lanæ, lini, ligni, cocci, & conchyliorum, uellerum, ceræ, ſeui, corij, ad hæc animaliũ quoq; in alias regiones exportant. quarum rerum omniũ ſeptimã partem inopibus eius regionis dono dant, reliquam precio mediocri uenditant. quo ex commercio non eas modo merces, quibus domi egent (nam id ferè nihil eſt præter ferrum) ſed argenti atq; auri præterea magnam uim in patriam reportant. Cuius rei diutina conſuetudine, ſu-

Aequabilitas facit, ut omnibus ſufficiat.

Reſpublica nihil aliud q̃ magna quædam familia eſt.

Negociatio Vtopienſium.

pra

pra quàm credi poſſit,ubiq; iam earũ rerũ copia abundant. Itaq; nunc parum penſi habent, præſente ne pecunia an in diem uendant, multóq; maximam partem habeant in nominibus, in quibus tamen faciendis non priuatorum unquam, ſed confectis ex more inſtrumentis, publicam urbis fidem ſequuntur. Ciuitas ubi ſolutionis dies aduenerit, à priuatis debitoribus exigit creditum, atq; in ærarium redigit, eiusq; pecuniæ, quoad ab Vtopienſibus repetatur, uſura fruitur. Illi maximã partem nunquã repetunt. Nam quæ res apud ſe nullum habet uſum, eam ab his auferre quibus uſui eſt, haud æquum cenſent. Cæterum ſi res ita poſcat, ut eius aliquam partem alij populo mutuã daturi ſint, tum demũ poſcunt: aut quum bellum gerendum eſt, quam in rem unam totum illum theſaurũ, quem habent, domi ſeruãt, uti aut extremis in periculis, aut in ſubitis præſidio ſit. potiſſimum quo milites externos (quos libentius quàm ſuos ciues obijciunt diſcrimini) immodico ſtipendio conducant, gnari multitudine pecuniæ hoſtes ipſos plerunq; mercabiles, & uel proditione uel infeſtis etiam ſignis inter ſe committi. Hanc ob cauſam inæſtimabilem theſaurum ſeruant, at non ut theſaurum tamen, ſed ita habent, quomodo me narrare profecto deterret pudor, metuentem ne fidem oratio non ſit habitura, quod eo iuſtius uereor, quo magis mihi ſum conſcius, niſi uidiſſem præſens, quàm ægre potuiſſem ipſe perduci, ut alteri idem

Vt nuſquã non meminerunt ſuæ communitatis.

Qua ratione poſſit eſſe uilis pecunia.

Satius eſt bellũ pecunia aut arte declinare, q̃ multa ſanguinis humani iactura gerere.

O artificẽ.

ri idem recenſenti crederẽ. Neceſſe eſt enim ferè quàm quicq; eſt ab eorum qui audiunt moribus alienum, tam idem procul illis abeſſe à fide. quanquã prudens rerum æſtimator minus fortaſſe mirabitur, quum reliqua eorum inſtituta tam longe ab noſtris differant: ſi argenti quoq; atq; auri uſus ad ipſorũ potius, q̃ ad noſtri moris rationem accõmodetur. Nempe quum pecunia non utantur ipſi, ſed ... eum ſeruent euentum, qui ut poteſt uſu uenire, ita fieri poteſt ut nunq̃ incidat. Interim aurum argentumq; (unde ea fit) ſic apud ſe habent, ut ab nullo pluris æſtimetur, quàm rerum ipſarũ natura meretur, qua quis non uidet q̃ longe infra ferrum ſunt? ut ſine quo non hercule magis quàm abſq; igni atq; aqua uiuere mortales queant, quum interim auro argentoq; nullum uſum, quo nõ facile careamus, natura tribuerit, niſi hominũ ſtulticia precium raritati feciſſet. quin contra, uelut parens indulgentiſſima optima quæq; in propatulo poſuerit, ut aërem, aquam, ac tellurem ipſam, longiſſime uero uana ac nihil profutura ſemouerit. Ergo hæc metalla ſi apud eos in turrim aliquam abſtruderentur, princeps ac ſenatus in ſuſpicionem uenire poſſet (ut eſt uulgi ſtulta ſolertia) ne deluſo per technam populo, ipſi aliquo inde commodo fruerentur. porrò ſi phyalas inde, aliáq; id genus opera fabre excuſa conficerent, ſi quãdo incidiſſet occaſio, ut cõflanda ſint rurſus, atq; in militum eroganda ſtipendium, uident nimirum fore, ut

Aurũ ferro uili⁹. quantũ ad uſũ attinet.

ægre

ægre patiantur auelli, quæ ſemel in delitijs habere cœpiſſent. His rebus uti occurrant, excogitauere quãdam rationem, ut reliquis ipſorum inſtitutis conſentaneam, ita ab noſtris (apud quos aurum tanti fit, ac tam diligenter conditur) longiſſime abhorrentem, eoq́ꝫ niſi peritis non credibilem. Nam quũ in fictilibus è terra uitroq́ꝫ elegantiſſimis quidem illis, ſed uilibus tamen edant bibantq́ꝫ, ex auro atq́ꝫ argento non in communibus aulis modo, ſed in priuatis etiam domibus matellas paſſim, ac ſordidiſſima quæq́ꝫ uaſa conficiunt. Ad hæc catenas & craſſas compedes, quibus coërcent ſeruos, iiſdem ex metallis operantur. Poſtremo quoſcunq́ꝫ aliquod crimen infames facit, ab horum auribus anuli dependent aurei, digitos aurum cingit, aurea torques ambit collũ, & caput deniq́ꝫ auro uincitur. Ita omnibus curant modis, uti apud ſe aurum argentumque in ignominia ſint, atq́ꝫ hoc pacto fit, ut hæc metalla, quæ cæteræ gentes nõ minus ferè dolenter ac uiſcera ſua diſtrahi patiuntur, apud Vtopienſes, ſi ſemel omnia res poſtularet efferri, nemo ſibi iacturam unius feciſſe aſſis uideretur. Margaritas præterea legunt in littoribus, quin in rupibus quibuſdam adamantes ac pyropos quoq́ꝫ, neq́ꝫ tamẽ quærunt, ſed oblatos caſu perpoliunt. His ornant infantulos, qui ut primis pueritiæ annis, talibus ornamẽtis gloriantur ac ſuperbiunt, ſic ubi pluſculum accreuit ætatis, cum animaduertunt eiuſmodi nugis nõ niſi pueros uti,

O magnificã auri contumeliam.

Aurum geſtamen infamium.

Gemmæ puerorũ delitiæ.

n nullo

nullo parentum monitu,ſed ſuomet ipſorũ pudore de-
ponunt.nõ aliter ac noſtri pueri, quum grandeſcunt nu
ces,bullas,& pupas abijciunt. Itaq; hæc tam diuerſa ab
reliquis gẽtibus inſtituta,quàm diuerſas itidem animo
rum affectiones pariat, nunq̃; æque mihi atq; in Ane-
moliorum legatis inclaruit. Venerunt hi Amarotum
(dum ego aderam)& quoniam magnis de rebus tracta
tum ueniebant,aduentum eorum terni illi ciues ex qua-
libet urbe præuenerant,ſed omnes finitimarũ gentium
legati,qui eò ante appulerãt,quibus Vtopienſium per-
ſpecti mores erãt, apud quos ſumptuoſo ueſtitui nihil
honoris haberi intelligebant, ſericum contemptui eſſe,
aurum etiam infame ſciebant,cultu quàm poterant mo
deſtiſſimo uenire cõſueuerant. At Anemolij,quod lon-
gius aberant,ac minus cum illis cõmercij habuerãt, quũ
accepiſſent eodem omnes,eoq̃; rudi corporis cultu eſſe,
perſuaſi non habere eos,quo non utebantur, ipſi etiam
ſuperbi magis,quàm ſapientes, decreuerunt apparatus
elegantia deos quoſdam repræſentare, & miſerorũ ocu
los Vtopienſium, ornatus ſui ſplendore præſtringere.
Itaque ingreſſi ſunt legati tres cum comitibus centum,
omnes ueſtitu uerſicolori,pleriq; ſerico,legati ipſi (nam
domi nobiles erãt) amictu aureo,magnis torquibus &
inauribus aureis,ad hæc anulis aureis in manibus,mo-
nilibus inſuper appẽſis in pileo ,quæ margaritis ac gem
mis affulgebant,omnibus poſtremo rebus ornati,quæ

Elegantiſſima fabula

apud

apud Vtopienſes aut ſeruorum ſupplicia, aut infamiũ dedecora, aut puerorum nugamenta fuere. Itaq; operæ precium erat uidere, quo pacto criſtas erexerint, ubi ſuũ ornatum cum Vtopienſium ueſtitu (nam in plateis ſeſe populus effuderat) contulere. contráq; non minus erat uoluptatis, conſyderare quàm longe ſua eos ſpes expectatioq́; fefellerat, quámq; longe ab ea exiſtimatione aberant, quã ſe conſecuturos putauerant. Nempe Vtopienſium oculis omniũ, exceptis perq̃ paucis, qui alias gentes aliqua idonea de cauſa inuiſerãt, totus ille ſplendor apparatus pudendus uidebatur, & infimum quenque pro dominis reuerenter ſalutantes, legatos ipſos ex aurearũ uſu catenarũ pro ſeruis habitos, ſine ullo prorſus honore prætermiſerunt. Quin pueros quoq; uidiſſes, qui gemmas ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas conſpexerunt, compellare matrem ac latus fodere. En mater, quàm magnus nebulo margaritis adhuc & gemmulis utitur, ac ſi eſſet paruulus? At parens ſerio etiam illa, tace inquit fili, eſt opinor quiſpiam è Morionibus legatorũ. Alij catenas illas aureas reprehẽdere, utpote nulli⁹ uſus, quippe tã graciles, ut eas facile ſeruus infringere, tam laxas rurſus, uti quum fuerit libitum, poſſit excutere, & ſolutus ac liber quouis aufugere. Verum legati poſtq̃ ibi unum atq; alterũ diem uerſati, tantã auri uim in tanta uilitate conſpexerunt, nec in minore contumelia, quàm apud ſe honore habitam ui- ὦ τεχνίτηρ

diſſent,ad hæc in unius fugitiui ſerui catenas cõpedeſq́; plus auri atq; argenti congeſtum, quàm totus ipſorum trium apparatus cõſtiterat,ſubſidentibus pennis omnẽ illum cultum,quo ſeſe tam arroganter extulerant pudefacti,ſepoſuerũt. Maxime uero poſtq̃ familiarius cum Vtopienſibus collocuti, mores eorũ atq; opiniones didicere, mirantur illi ſiquidem quenq̃ eſſe mortalium, quem exiguæ gemmulæ aut lapilli dubius oblectet fulgor,cui quidem ſtellam aliquã,atq; ipſum deniq; ſolem liceat intueri. aut quenq̃ tam inſanum eſſe, ut nobilior ipſe ſibi ob tenuioris lanæ filum uideatur, ſiquidẽ hanc ipſam(quantumuis tenui filo ſit)ouis olim geſtauit,nec aliud tamen interim quàm ouis fuit. Mirantur item aurum ſuapte natura tam inutile,nũc ubiq; gentium æſtimari tanti, ut homo ipſe,per quem atq; adeo in cuius uſum id precij obtinuit, minoris multo q̃ aurũ ipſum æſtimetur,uſq; adeo,ut plumbeus quiſpiam, & cui non plus ingenij ſit quàm ſtipiti,nec minus etiam improbus quàm ſtultus,multos tamẽ & ſapientes, & bonos uiros in ſeruitute habeat,ob id duntaxat,quod ei magnus cõtigit aureorum numiſmatum cumulus, quem ſi qua fortuna,aut aliqua legum ſtropha(quæ nihil minus ac fortuna ipſa ſummis ima permiſcet) ab hero illo,ad abiectiſſimum totius familiæ ſuæ nebulonem trãſtulerit, fit nimirum paulo poſt,ut in famuli ſui famulicium concedat,uelut appendix additamẽtumq́; numiſmatum. Cæ-

Dubius dixit, ob gẽmas factitiaſ,aut certe dubium dixit exiguum ac malignũ.

Quã uere & q̃ apte.

terum

terum multo magis eorum mirantur ac deteſtantur inſaniam, qui diuitibus illis, quibus neq; debent quicquã, neq; ſunt obnoxij, nullo alio reſpectu, quàm quod diuites ſunt, honores tantum non diuinos impendunt, idq́; cũ eos tam ſordidos atq; auaros cognoſcunt, ut habeãt certo certius ex tanto nũmorum cumulo, uiuẽtibus illis, ne unum quidem nummulum unquam ad ſe uenturũ. Has atq; huiuſmodi opiniones partim ex educatione conceperunt, in ea educti Rep. cuius inſtituta longiſſime ab his ſtulticiæ generibus abſunt, partim ex doctrina & literis. Nã & ſi haud multi cuiuſq; urbis ſunt, qui cæteris exonerati laboribus ſoli diſciplinæ deputantur. hi uidelicet, in quibus à pueritia egregiam indolem, eximium ingenium, atq; animum ad bonas artes propenſum deprehendere, tamẽ omnes pueri literis imbuũtur, & populi bona pars, uiri fœminæq́;, per totã uitam horas illas quas ab operibus liberas eſſe diximus, in literis collocant. Diſciplinas ipſorũ lingua perdiſcũt. eſt enim neq; uerborum inops, nec inſuauis auditu, nec ulla fidelior animi interpres eſt. eadem ferè (niſi quod ubiq; corruptior, alibi aliter) magnam eius orbis plagam peruagatur. Ex omnibus his philoſophis, quorum nomina ſunt in hoc noto nobis orbe celebria, ante noſtrum aduentum ne fama quidẽ cuiuſq́; eò peruenerat, & tamẽ in muſica dialecticáq;, ac numerãdi & metiendi ſcientia, eadem ferè, quæ noſtri illi ueteres inuenere. Cæterum ut

Quanto plus ſapiunt Vtopiani, quàm Chriſtianorũ uulgus.

Studia & diſciplinæ Vtopiẽſiũ.

Muſica. Dialectica Arithmetica.

antiquos omnibus propè rebus exæquāt, ita nuperorū
Apparet hoc loco ſubeſſe naſum.
inuentis dialecticorū longe ſunt impares. Nā ne ullam
quidem regulam inuenerunt earum, quas de reſtrictio/
nibus, amplificationibus, ac ſuppoſitionibus acutiſſime
excogitatis in paruis logicalibus, paſſim hic ediſcūt pue
ri. Porrò ſecundas intentiones tā longe abeſt ut inueſti/
gare ſuffecerint, ut nec hominē ipſum in cōmuni quem
uocāt, quanq; (ut ſcitis) planè coloſſeum & quouis Gi/
gante maiorē, tum à nobis præterea digito demonſtra
Aſtrologia
tum, nemo tamē eorū uidere potuerit. At ſunt in aſtro/
rum curſu, & cœleſtiū orbiū motu peritiſſimi. Quin in/
ſtrumenta quoq; diuerſis figuris ſolerter excogitarunt,
quibus ſolis ac lunæ, & cæterorū item aſtrorum, quæ in
ipſorum horizonte uiſuntur, motiones ac ſitus exactiſſi
At hi regnāt inter Chriſtianos hodie.
me cōprehenſos habēt. Cæterū amicitias atq; errantiū
diſſidia ſyderū, ac totam deniq; illam ex aſtris diuinādi
impoſturā ne ſomniant quidē. Imbres, uentos, ac cæte-
ras tempeſtatum uiciſſitudines, ſignis quibuſdā longo
Phyſica omniū incertiſſima.
perſpectis uſu præſentiunt. Sed de cauſis earum rerum
omniū, & de fluxu maris eiuſq; ſalſitate, & in ſumma
de cœli mundiq; origine ac natura, partim eadē quæ ue
teres philoſophi noſtri diſſerunt, partim ut illi inter ſe
diſſidēt, ita hi quoq; dum nouas rerū rationes afferūt,
ab omnibus illis diſſentiūt, nec inter ſe tamē uſq;quaq;
Ethica
cōueniūt. In ea philoſophiæ parte, qua de moribus agi/
Ordo bonorum.
tur, eadem illis diſputantur, quæ nobis de bonis animi
quærunt

quærunt & corporis,& externis,tum utrum boni nomẽ omnibus his,an ſolis animi dotibus cõueniat. De uirtute diſſerunt,ac uoluptate, ſed omniũ prima eſt ac princeps cõtrouerſia, qua nam in re una pluribuſue ſitã hominis felicitatẽ putent. At hac in re propenſiores æquo uidentur in factionẽ uoluptatis aſſertricẽ,ut qua uel totam,uel potiſſimã felicitatis humanæ partẽ definiãt. Et quo magis mireris,ab religione quoq; (quæ grauis & ſeuera eſt,feréq; triſtis & rigida)petunt tamẽ ſententiæ tã delicatæ patrociniũ. Neq; enim de felicitate diſceptant unq;,quin principia quædam ex religione deprompta, tum philoſophia,quæ rationibus utitur,cõiungant,ſine quibus ad ueræ felicitatis inueſtigationẽ,mancam atq; imbecillam per ſe rationẽ putant. Ea principia ſunt huiuſmodi. Animã eſſe immortalem,ac dei beneficẽtia ad felicitatẽ natã, uirtutibus ac benefactis noſtris præmia poſt hanc uitã,flagitijs deſtinata ſupplicia. Hæc tametſi religionis ſint,ratione tamen cenſent ad ea credenda & concedenda perduci, quibus è medio ſublatis, ſine ulla cunctatione pronunciant neminẽ eſſe tam ſtupidũ,qui non ſentiat petendam ſibi per fas ac nefas uoluptatem. hoc tantum caueret, ne minor uoluptas obſtet maiori, aut eã perſequatur,quã inuicẽ retaliet dolor. Nam uirtutem aſperã ac difficilẽ ſequi,ac nõ abigere modo ſuauitatẽ uitæ,ſed dolorem etiã ſponte perpeti, cuius nullũ expectes fructum (quis enim poteſt eſſe fructus,ſi poſt mortem

Fines bonorum.

Vtopiani felicitatem honeſta uoluptate metiuntur.

Principia philoſophiæ e religione petenda.

Theologia Vtopiẽſiũ.

Animorũ immortalitas,de qua hodie non pauci etiã Chriſtian dubitant.

Vt nõ quæuis expetẽda uoluptas, ita nec dolor affectandus niſi uirtutis cauſa.

mortem nihil aſſequeris, quũ hanc uitam totam inſuauiter, hoc eſt, miſere traduxeris) id uero dementiſſimũ ferunt. Nunc uero non in omni uoluptate felicitatem, ſed in bona atque honeſta ſitam putant. Ad eam enim uelut ad ſummum bonum, naturam noſtram ab ipſa uirtute pertrahi, cui ſola aduerſa factio felicitatem tribuit. Nempe uirtutem definiunt ſecundum naturam uiuere. ad id ſiquidem à deo inſtitutos eſſe nos. Eum uero naturæ ductum ſequi, quiſquis in appetendis fugiendiſq; rebus obtemperat rationi. Rationem porrò mortales primum omnium in amorem ac uenerationem diuinæ maieſtatis incẽdere, cui debemus & quod ſumus, & quod compotes eſſe felicitatis poſſumus, ſecundum id commonet atq; excitat nos, ut uitam quàm licet minime anxiam ac maxime lætam ducamus ipſi, cæteriſq; omnibus ad idem obtinendum adiutores nos pro naturæ ſocietate præbeamus. Neq; enim quiſq; unquam fuit tam triſtis ac rigidus aſſecla uirtutis & oſor uoluptatis, qui ita labores, uigilias, & ſqualores indicat tibi, ut non idem aliorũ inopiam atq; incõmoda leuare, te pro tua uirili iubeat, & id laudandum humanitatis nomine cenſeat, hominem homini ſaluti ac ſolatio eſſe, ſi humanum eſt, maxime (qua uirtute nulla eſt homini magis propria) aliorum mitigare moleſtiam, & ſublata triſtitia uitæ iucunditati, hoc eſt, uoluptati reddere. Quid ni natura quenq; inſtiget, ut ſibimet idem præſtet? Nam

Hoc iuxta Stoicos.

aut

aut mala eſt uita iucunda,id eſt,uoluptaria, quod ſi eſt, non ſolum neminem ad eam debes adiutare, ſed omnibus utpote noxiam ac mortiferam, quantũ potes adimere,aut ſi conciliare alijs eam,ut bonam,non licet modo,ſed etiam debes, cur non tibi in primis ipſi? cui non minus propitium eſſe te,q̃ alijs decet. Neq; enim quũ te natura moneat,uti in alios bonus ſis,eadem te rurſus iubet,in temet ſæuum atq; inclementem eſſe. Vitam ergo iucundam inquiunt,id eſt, uoluptatem,tanq̃ operationum omniũ finem, ipſa nobis natura præſcribit, ex cuius præſcripto uiuere, uirtutem definiunt. At quum natura mortales inuitet ad hilarioris uitæ mutuum ſubſidium(quod certe merito facit.neq; enim tam ſupra generis humani ſortem quiſq̃ eſt,ut ſolus naturæ curæ ſit, quæ uniuerſos ex æquo fouet,quos eiuſdẽ formæ communione complectitur)eadem te nimirũ iubet etiã atq; etiã obſeruare,ne ſic tuis cõmodis obſecundes,ut aliorũ procures incõmoda. Seruanda igitur cenſent non inita ſolum inter priuatos pacta,ſed publicas etiã leges,quas aut bonus princeps iuſte promulgauit,aut populus nec oppreſſus tyrãnide nec dolo circumſcriptus,de partiendis uitæ commodis,hoc eſt,materia uoluptatis,communi conſenſu ſanxit. His inoffenſis legibus tuum curare commodum, prudentia eſt: publicum præterea,pietatis:Sed alienam uoluptatem præreptum ire,dum conſequare tuam, ea uero iniuria eſt.contra tibi aliquid ipſi

At nũc quidam accerſunt dolores, uelut in his ſita ſit religio, cũ ferendi potius ſint ſi incidant ad pietatis officiũ tendẽti,aut naturæ neceſſitate accidant.

Pacta & leges.

demere, quod addas alijs, id demum eſt humanitatis ac benignitatis officiũ, quod ipſum nunq̃ tantũ aufert cõmodi, quantũ refert. Nam & beneficiorum uiciſſitudine penſatur, & ipſa benefacti conſcientia, ac recordatio charitatis eorum & beneuolentiæ, quibus benefeceris, plus uoluptatis affert animo, quàm fuiſſet illa corporis qua abſtinuiſti. Poſtremo (quod facile perſuadet animo libenter aſſentienti religio) breuis & exiguæ uoluptatis uicem, ingenti ac nunq̃ interituro gaudio rependit deus. Itaq; hoc pacto cenſent, & excuſſa ſedulo & perpenſare omnes actiones noſtras, atq; in his uirtutes etiã ipſas, uoluptatẽ tandem uelut finem felicitatemq; reſpicere.

Officia uitæ mutua.

Voluptatẽ appellant omnẽ corporis animiúe motũ ſtatumq;, in quo uerſari natura duce delectet. Appetitionẽ naturæ non temere addunt. Nam ut quicquid natura iucũdum eſt, ad quod neq; per iniuriam tenditur, nec iucundius aliud amittitur, nec labor ſuccedit, nõ ſenſus modo, ſed recta quoq; ratio perſequit̃, ita quæ præter naturam dulcia ſibi mortales uaniſſima conſpiratione confingunt (tanq̃ in ipſis eſſet perinde res ac uocabula commutare) ea omnia ſtatuunt adeo nihil ad felicitatem facere, ut plurimũ officiant etiam, uel eo quod quibus ſemel inſederunt, ne ueris ac genuinis oblectamentis uſquam uacet locus, totum prorſus animũ falſa uoluptatis opinione præoccupãt. Sunt enim perquàm multa, quæ quum ſuapte natura nihil contineant ſua-

Voluptas quid.

Falſæ uoluptates.

uitatis, imò bona pars amaritudinis etiam plurimum peruerſa, tum improbarum cupiditatum illecebra, non pro ſummis tantum uoluptatibus habeantur, uerum etiam inter præcipuas uitæ cauſas numerentur. In hoc adulterinæ uoluptatis genere, eos collocant, quos ante memoraui, qui quo meliorem togam habent, eo ſibi meliores ipſi uidentur. qua una in re, bis errant. Neque enim minus falſi ſunt, quod meliorē putant togam ſuā, quàm quod ſe. Cur enim ſi ueſtis uſum ſpectes, tenuioris fili lana præſtat craſſiori? at illi tamen tanquā natura nō errore præcellerēt, attollunt criſtas, & ſibimet quoq; precij credunt inde non nihil accedere. eoq; honorem, quem uilius ueſtiti ſperare non eſſent auſi, elegantiori togæ uelut ſuo iure exigunt, & prætermiſſi negligentius indignantur. At hoc ipſum quoq; uanis & nihil profuturis honoribus affici, an nō eiuſdem inſcitiæ eſt? Nam quid naturalis & ueræ noluptatis affert nudatus alterius uertex, aut curuati poplites? hoccine tuorum poplitum dolori medebitur? aut tui capitis phreneſim leuabit? In hac fucatæ uoluptatis imagine, mirum quàm ſuauiter inſaniunt ij qui nobilitatis opinione ſibi blandiuntur ac plaudunt, quod eiuſmodi maioribus naſci contigerit, quorum longa ſeries diues (neque enim nunc aliud eſt nobilitas) habita ſit, præſertim in prædijs, nec pilo quidem minus ſibi nobiles uidentur, etiam ſi maiores nihil inde reliquerint, aut relictum

Error eorū qui ſibi ob cultum placent.

Stulti honores.

Vana nobilitas.

Stultiſſima uoluptas ex gēmis.

ipſi obligurierint. His adnumerant eos, qui gemmis ac lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dij quodammodo ſibi uidentur facti, ſi quando eximium aliquem conſequātur, eius præſertim generis, quod ſua tempeſtate maximo apud ſuos æſtimetur. neq; eñ apud omnes, neq; omni tempore eadem genera ſunt in precio: Sed nec niſi exemptum auro, ac nudū comparant. Imò ne ſic quidem, niſi adiurato uenditore, & præſtanti cautionem, ueram gemmā ac lapidem uerum eſſe, tam ſoliciti ſunt, ne oculis eorum ueri loco adulterinus imponat. At ſpectaturo tibi, cur minus præbeat oblectamenti factitius, quem tuus oculus nō diſcernit à uero? Vterq; ex æquo ualere debet, tibi non minus hercle quàm cæco. Quid hi qui ſuperfluas opes adſeruāt, ut nullo acerui uſu, ſed ſola contemplatione delectentur, num ueram percipiunt, an falſa potius uoluptate luduntur? aut hi qui diuerſo uitio aurum, quo nunquam ſint uſuri, fortaſſe nec uiſuri amplius, abſcondūt, & ſoliciti ne perdant, perdunt. quid eñ aliud eſt, uſibus demptum tuis, & omniū fortaſſe mortalium telluri reddere? & tu tamen abſtruſo theſauro, uelut animi iam ſecurus lætitia geſtis. Quem ſi quis furto ſuſtulerit, cuius tu ignarus furti, decē poſt annis obieris, toto illo decēnio, quo ſubtractæ pecuniæ ſuperfuiſti, quid tua retulit, ſurreptum an ſaluum fuiſſe? utroq; certe modo tantundem uſus ad te peruenit. Ad has tam ineptas lætitias, aleatores (quorū inſaniam auditu, non

Opinio hominū preciū addit, aut adimit gemmis.

Mira fictio & aptiſſima.

Alea.

uſu

uſu cognouere)uenatores præterea, atq; aucupes adiun gunt. Nam quid habet, inquiunt, uoluptatis, talos in al ueum proijcere, quod toties feciſti, ut ſi quid uolupta- tis ineſſet, oriri tamē potuiſſet ex frequenti uſu ſatietas? aut quæ ſuauitas eſſe poteſt, ac non faſtidium potius, in audiendo latratu atq; ululatu canum? aut qui maior uoluptatis ſenſus eſt, cum leporē canis inſequitur, quàm quum canis canem? nempe idem utrobiq; agitur, accur ritur enim, ſi te curſus oblectet. At ſi te cædis ſpes, lania- tus expectatio ſub oculis peragendi retinet, miſericor- diam potius mouere debet, ſpectare lepuſculum à cane, imbecillum à ualidiore, fugacem ac timidū à feroce, in- noxium deniq; à crudeli diſcerptum. Itaq; Vtopienſes totum hoc uenandi exercitiū, ut rem liberis indignā, in lanios (quā artem per ſeruos obire eos ſupra diximus) reiecerunt. infimam enim eius partem eſſe uenationem ſtatuūt, reliquas eius partes & utiliores & honeſtiores, ut quæ & multo magis cōferant, & animalia neceſſitatis duntaxat gratia perimant, quum uenator ab miſeri ani malculi cæde ac laniatu, nihil niſi uoluptatē petat. Quā ſpectandæ necis libidinem in ipſis etiam beſtijs, aut ab animi crudelis affectu cenſent exoriri, aut in crudelitatē deniq;, aſſiduo tam efferæ uoluptatis uſu defluere. Hæc igitur & quicquid eſt eiuſmodi (ſunt enim innumera) quanq; pro uoluptatibus mortalium uulgus habeat, illi tamen quū natura nihil inſit ſuaue, planè ſtatuunt, cum

Venatio.

At hæc ho die ars eſt deorū auli corum.

uera uoluptate nihil habere commercij. Nam quod uulgo ſenſum iucunditate perfundunt (quod uoluptatis opus uidetur) nihil de ſententia decedunt. non eñ ipſius rei natura, ſed ipſorum peruerſa conſuetudo in cauſa eſt. cuius uitio fit, ut amara pro dulcibus amplectantur. Non aliter ac mulieres grauidæ picem & ſeuum corrupto guſtu, melle mellitius arbitrãtur. Nec cuiuſquam tamen aut morbo, aut conſuetudine deprauatum iudicium mutare naturam, ut non aliarum rerum, ita nec uoluptatis poteſt. Voluptatum, quas ueras fatentur, ſpecies diuerſas faciunt. Siquidem alias animo, corpori alias tribunt. Animo dant intellectum, eamq; dulcedinem, quam ueri contemplatio pepererit. Ad hæc ſuauis additur bene actæ uitæ memoria, & ſpes non dubia futuri boni. Corporis uoluptatem in duas partiuntur formas, quarũ prima ſit ea, quæ ſenſum perſpicua ſuauitate perfundit, quod aliâs earum inſtauratione partium fit, quas inſitus nobis calor exhauſerit. Nam hæc cibo potuq́; redduntur, aliâs dum egeruntur illa, quorum copia corpus exuberat. hæc ſuggeritur, dum excrementis inteſtina purgamus, aut opera liberis datur, aut ullius prurigo partis frictu ſcalptuue lenitur. Interdum uero uoluptas oritur, nec redditura quicq̃; quod membra noſtra deſyderent, nec ademptura quo laborent. cæterum quæ ſenſus noſtros tamen ui quadam occulta, ſed illuſtri motu titillet afficiatque, & in ſe conuertat, qualis

Citta in grauidis.

Veræ uoluptatis ſpecies.

Voluptates corpis.

qualis ex muſica naſcitur. Alteram corporeæ uoluptatis formã eam uolunt eſſe, quæ in quieto atq; æquabili corporis ſtatu conſiſtat, id eſt nimirũ ſua cuiuſq; nullo interpellata malo ſanitas. Hæc ſiquidẽ ſi nihil eam doloris oppugnet, per ſe ipſa delectat, etiam ſi nulla extrinſecus adhibita uoluptate moueatur. Quanq̃ eñ ſeſe minus effert, minusq́ offert ſenſui, q̃ tumida illa edẽdi bibendiq́ libido, nihilo tamen ſecius multi eam ſtatuunt uoluptatũ maximã, omnes ferè Vtopienſes magnã & uelut fundamẽtum omnium ac baſim fatentur, ut quæ uel ſola placidam & optabilem uitæ conditionem reddat, & qua ſublata, nullus uſquã reliquus ſit cuiq; uoluptati locus. Nã dolore prorſus uacare, niſi adſit ſanitas, ſtuporẽ certe, non uoluptatẽ uocant. Iamdudum exploſum eſt apud eos decretũ illorũ, qui ſtabilem & trãquillam ſanitatem (nam hæc quoq; quæſtio gnauiter apud eos agitata eſt) ideo non habendã pro uoluptate cenſebant, quod præſentẽ non poſſe dicerent, niſi motu quopiã extrario ſentiri. Verũ contra nunc in hoc propè uniuerſi conſpirant, ſanitatem uel in primis uoluptati eſſe. Etenim quũ in morbo, inquiunt, dolor ſit, qui uoluptati implacabilis hoſtis eſt, non aliter ac ſanitati morbus, qd ni uiciſſim inſit ſanitatis tranquillitati uoluptas? nihil eñ ad hãc rem referre putãt, ſeu morbus dolor eſſe, ſeu morbo dolor ineſſe dicat̃. Tantũdẽ eñ utroq; modo effici. Quippe ſi ſanitas aut uoluptas ipſa ſit, aut neceſſario

Valeat poſſeſſor oportet.

rio uoluptatem pariat, uelut calor igni gignitur, nimirum utrobiq; efficitur, ut quibus immota ſanitas adeſt, his uoluptas abeſſe nõ poſſit. Præterea dum ueſcimur, inquiunt, quid aliud quàm ſanitas, quæ labefactari cœperat, aduerſus eſurientem (cibo commilitone) depugnat, in qua dum paulatim inualeſcit, ille ipſe profectus ad ſolitum uigorem, ſuggerit illam, qua ſic reficimur, uoluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu lætatur, eadem non gaudebit adepta uictoriam? Sed priſtinum robur, quod ſolum toto conflictu petiuerat, tandem feliciter aſſecuta, protinus obſtupeſcet? nec bona ſua cognoſcet atq; amplexabitur? Nam quod non ſentiri ſanitas dicta eſt, id uero perq̃ procul à uero putant. Quis enim uigilans, inquiunt, ſanum eſſe ſe non ſentit, niſi qui non eſt? quem ne tantus aut ſtupor, aut lethargus adſtringit, ut ſanitatem nõ iucundam ſibi fateatur, ac delectabilem? At delectatio quid aliud quàm alio nomine uoluptas eſt? Amplectuntur ergo in primis animi uoluptates (eas enim primas omnium principeſq; ducunt) quarum potiſſimam partem cenſent ab exercitio uirtutum bonæq; uitæ conſcientia proficiſci. Earum uoluptatum quas corpus ſuggerit, palmam ſanitati deferunt. Nam edendi bibendiq; ſuauitatem, & quicquid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda quidem, ſed nõ niſi ſanitatis gratia ſtatuunt. Neque enim per ſe iucunda eſſe talia, ſed quatenus aduerſæ ualetudini clanculũ

ſurrepenti

ſurrepenti reſiſtunt. ideoq́ꝫ ſapienti ſicuti magis depre-candos morbos, quàm optandam medicinam, & dolores profligandos potius, quàm adſciſcenda ſolatia, ita hoc quoqꝫ uoluptatis genere non egere, quàm deliniri præſtiterit. quo uoluptatis genere ſi quiſquã ſe beatum putet, is neceſſe eſt, fateatur ſe tum demum fore feliciſſimum, ſi ea uita contigerit, quæ in perpetua fame, ſiti, pruritu, eſu, potatione, ſcalptu, frictuq́ꝫ traducatur, quæ quàm non fœda ſolum, ſed miſera etiam ſit, quis non uidet? Infimæ profecto omnium hæ uoluptates ſunt, ut minimæ ſynceræ, neqꝫ enim unquã ſubeunt, niſi contrarijs coniunctæ doloribus, Nempe cum edendi uoluptate copulatur eſuries, idq́ꝫ nõ ſatis æqua lege. Nam ut uehementior, ita longior quoqꝫ dolor eſt. quippe & ante uoluptatem naſcitur, & niſi uoluptate unà commoriente non extinguitur. Huiuſmodi ergo uoluptates, niſi quatenus expedit neceſſitas, haud magni habendas putant. Gaudent tamẽ etiam his, gratiq́ꝫ agnoſcunt naturæ parentis indulgentiã, quæ fœtus ſuos ad id quod neceſſitatis cauſa tam aſſidue faciundũ erat, etiam blandiſſima ſuauitate pelliceat. Quanto enim in tædio uiuendũ erat, ſi ut cæteræ ægritudines, quæ nos infeſtant rarius, ita hi quoqꝫ quotidiani famis ac ſitis morbi, uenenis ac pharmacis amaris eſſent abigendi? At formam, uires, agilitatem, hæc ut propria iucundaq́ꝫ naturæ dona libenter fouent. Quin eas quoqꝫ uoluptates, quæ per

aures,oculos,ac nares admittunt,quas natura proprias ac peculiares eſſe homini uoluit (neq; enim aliud animantium genus aut mundi formam pulchritudinemq; ſuſpicit,aut odorum, niſi ad cibi diſcrimen,ulla commouetur gratia,neq; cõſonas inter ſe,diſcordeſq; ſonorum diſtantias internoſcit) & has inquam,ut iucunda quædam uitæ condimenta perſequũtur. In omnibus autem hunc habẽt modum,ne maiorem minor impediat,neu dolorem aliquando uoluptas pariat, quod neceſſario ſequi cenſent,ſi inhoneſta ſit. At certe formæ decus contemnere,uires deterere, agilitatem in pigritiam uertere, corpus exhaurire ieiunijs, ſanitati iniuriam facere, & cætera naturæ blandimẽta reſpuere,niſi quis hæc ſua commoda negligat, dum aliorũ publicamue ardentius procurat,cuius laboris uice maiorem à deo uoluptatem expectet, alioquin ob inanem uirtutis umbrã, nullius bono ſemet affligere, uel quo aduerſa ferre minus moleſte poſſit,nunq̃ fortaſſe uentura, hoc uero putant eſſe dementiſſimũ,animiq; & in ſe crudelis,& erga naturam ingratiſſimi,cui tanquam debere quicquã dedignetur, omnibus eius beneficijs renunciat. Hæc eſt eorum de uirtute ac uoluptate ſententia, qua niſi ſanctius aliquid inſpiret homini,cœlitus immiſſa religio, nullam inueſtigari credunt humana ratione ueriorem, qua in re rectè, ne an ſecus ſentiant,excutere nos neq; tempus patitur, neque neceſſe eſt.quippe qui narrandà eorum inſtituta

Annotãdũ & hoc diligenter.

non

non etiam tuenda ſuſcepimus. Cæterum hoc mihi certe perſuadeo, utut ſeſe habeant hæc decreta, nuſquã neq; præſtantiorem populum, neq; feliciorem eſſe rempublicam. Corpore ſunt agili uegetoq́;, uiriũ amplius quàm ſtatura promittat. nec ea tamen improcera. Et quũ neq; ſolo ſint uſquequaq; fertili, nec admodum ſalubri cœlo, aduerſus aërem ita ſeſe temperantia uictus muniunt, terræ ſic medentur induſtria, ut nuſquam gentium ſit frugis pecoriſq́; prouentus uberior, aut hominum uiuaciora corpora, paucioribuſq́; morbis obnoxia. Itaq; nõ ea modo quæ uulgo faciunt agricolæ, diligenter ibi adminiſtrata conſpicias, ut terrã natura maligniorem, arte atque opera iuuent, ſed populi manibus alibi radicitus euulſam ſyluam, alibi conſitam uideas: qua in re habita eſt non ubertatis, ſed uecturæ ratio, ut eſſent ligna aut mari, aut fluuijs, aut urbibus ipſis uiciniora, minore enĩ cum labore terreſtri itinere, fruges quàm ligna longius afferuntur. Gens facilis ac faceta, ſolers, ocio gaudens, corporis laborum (quum eſt uſus) ſatis patiens. Cæterũ aliâs haudquaq̃ ſanè appetens, animi ſtudijs infatigata. Qui quum à nobis accepiſſent de literis & diſciplina Græcorum (nam in Latinis, præter hiſtorias ac Poëtas, nihil erat quod uidebantur magnopere probaturi) mirum quanto ſtudio contenderunt, ut eas liceret ipſis noſtra interpretatione pdiſcere. Cœpimus ergo legere, magis adeo primũ, ne recuſare laborẽ uideremur, q̃ quod

Felicitas Vtopiẽſiũ ac deſcriptio.

Vtilitas linguæ græcæ

Docilitas Vtopiẽſiũ mira.

fructum eius aliquem ſperaremus. At ubi paulum proceſſimus, ipſorũ diligẽtia fecit, ut noſtram haud fruſtra impẽdendam animo ſtatim præciperemus. Siquidem literarum formas tam facile imitari, uerba tam expedite pronunciare, tam celeriter mandare memoriæ, & tanta cum fide reddere cœperunt, ut nobis miraculi eſſet loco, niſi quod pleraq; pars eorum, qui non ſua ſolum ſponte accenſi, uerum ſenatus quoq; decreto iuſſi, iſta ſibi diſcenda ſumpſerunt: è numero ſcholaſticorum ſelectiſſimis ingenijs, & matura ætate fuerũt. Itaq; minus quàm triennio nihil erat in lingua, quod requirerent bonos autores, niſi obſtet libri menda, inoffenſe perlegerent. Eas literas, ut equidem conijcio, ob id quoq; facilius arripuerunt, quod nonnihil illis eſſent cognatæ. Suſpicor enim eam gentẽ à Græcis originem duxiſſe, propterea quod ſermo illorum cætera ferè Perſicus, nonnulla Græci ſermonis ueſtigia ſeruet in urbium ac magiſtratuum uocabulis. Habent ex me (nam librorum ſarcinam mediocrem loco mercium quarto nauigaturus in nauem conieci, quod mecum planè decreueram nunquã potius redire quàm cito) Platonis opera pleraq;, Ariſtotelis plura, Theophraſtũ item de plantis, ſed pluribus, quod doleo, in locis mutilum. In librum enim, dum nauigabamus, negligentius habitum, cercopithecus inciderat, qui laſciuiens ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq; inde euulſas lacerauit. Ex his qui ſcripſere grammaticam,

At nunc ſtipites & caudices dicãtur literis, feliciſſima ingenia uoluptatibus corrũpuntur.

cam, Laſcarem habent tantum, Theodorum enim non aduexi mecum, nec dictionarium aliquem præter Heſychium ac Dioſcoridem. Plutarchi libellos habent chariſſimos, & Luciani quoq; facetijs ac lepore capiuntur. Ex Poëtis habent Ariſtophanem, Homerum, atq; Euripidem, tum Sophoclem minuſculis Aldi formulis. Ex hiſtoricis Thucydidem atq; Herodotum, necnon Herodianum. Quin in re medica quoq; ſodalis meus Tricius Apinatus aduexerat ſecum parua quædam Hippocratis opuſcula, ac Microtechnen Galeni, quos libros magno in precio habent: ſiquidem & ſi omnium ferè gentium re medica minime egent, nuſquam tamen in maiore honore eſt, uel eo ipſo quod eius cognitionem numerãt inter pulcherrimas atq; utiliſſimas partes philoſophiæ, cuius ope philoſophiæ dum naturæ ſecreta ſcrutantur, uidentur ſibi non ſolum admirabilem inde uoluptatem percipere, ſed apud autorem quoque eius atq; opificem ſummam inire gratiam. Quæ cæterorum more artificum, arbitrãtur, mundi huius uiſendam machinam homini (quem ſolum tantæ rei capacem fecit) expoſuiſſe ſpectandam, eoq; chariorem habere, curioſum ac ſolicitum inſpectorem, operiſque ſui admiratorem, quàm eum qui uelut animal expers mẽtis, tantum ac tam mirabile ſpectaculum ſtupidus immotusq; neglexerit. Vtopienſium itaque exercitata literis ingenia mire ualent ad inuentiones artium, quæ faciant aliquid

Medicina utiliſſima.

Cõtemplatio naturæ

ad commodæ uitæ compendia. Sed duas tamẽ debent nobis Chalcographorum & faciendæ chartæ, nec ſolis tamen nobis, ſed ſibi quoq; bonam eius partem. Nam quum oſtenderemus eis libris chartaceis impreſſas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ materia, ac literas imprimendi facultate loqueremur, aliquid magis quàm explicaremus (neq; enim quiſquam erat noſtrum qui alterutram calleret) ipſi ſtatim acutiſſime cõiecerunt rem, & quum ante pellibus, corticibus, ac papyro tantum ſcriberent, iam chartam illico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ quum primo non ſatis procederent, eadem ſæpius experiendo, breui ſunt utrũq; conſecuti, tantumq; effecerunt, ut ſi eſſent Græcorum exemplaria librorum, codices deeſſe non poſſent. At nunc nihil habent amplius, quàm à me commemoratum eſt, id uero quod habent impreſſis iam libris, in multa exemplariorum millia propagauere. Quiſquis eò ſpectandi gratia uenerit, quem inſignis aliqua dos ingenij, aut longa peregrinatione uſum, multarum cognitio terrarum commendet (quo nomine gratus fuit noſter appulſus) pronis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admodum frequenter appellitur. Quid enim ferrent, niſi aut ferrum, aut quod quiſque referre mallet, aurum argentumue? Tum quæ ex ipſis exportanda ſint, ea conſultius putant ab ſe efferri, quàm ab alijs illinc peti,

quo

quo & exteras undiq; gentes exploratiores habeant. neque maritimarum rerum uſum ac peritiam oblitum eant.

DE SERVIS.

PRo ſeruis neque bello captos habent niſi ab ipſis geſto, neque ſeruorum filios, neq; deniq; quenq̃, quem apud alias gentes ſeruientem poſſent comparare, ſed aut ſi cuius apud ſe flagitium in ſeruitium uertitur, aut quos apud exteras urbes (quod genus multo frequentius eſt) admiſſum facinus deſtinauit ſupplicio. Eorum enim multos, interdum æſtimatos uili, ſæpius etiam gratis impetratos, auferunt. Hæc ſeruorum genera non in opere ſolum perpetuo, uerumetiam in uinculis habent, ſed ſuos durius, quos eo deploratiores, ac deteriora meritos exempla cenſent, quod tam præclara educatione ad uirtutem egregie inſtructi, contineri tamen ab ſcelere non potuerint. Aliud ſeruorum genus eſt, quum alterius populi mediaſtinus quiſpiam laborioſus ac pauper elegerit apud eos ſua ſponte ſeruire. Hos honeſte tractant, ac niſi quod laboris, utpote conſuetis, imponitur pluſculum, non multo minus clementer ac ciues habent, uolentem diſcedere (quod non ſæpe fit) neque retinent inuitum, neque inanem dimittunt.

Mira hui⁹ gẽtis æquitas.

Aegrotantes, ut dixi, magno cũ adfectu curant, nihilq́; prorſus omittunt, quo ſanitati eos uel medicinæ, uel uictus obſeruatione reſtituant. Quin inſanabili morbo

De ægrotis.

bo laborantes aſſidendo, colloquendo, adhibendo demum quæ poſſunt leuamenta, ſolantur. Cæterum ſi non immedicabilis modo morbus ſit, uerumetiam perpetuo uexet atq; diſcruciet, tum ſacerdotes ac magiſtratus hortantur hominem: quandoquidem omnibus uitæ munijs impar, alijs moleſtus ac ſibi grauis morti iam ſuæ ſuperuiuat: ne ſecũ ſtatuat peſtem diutius ac luem alere, neue quum tormentum ei uita ſit, mori dubitet, quin bona ſpe fretus, acerba illa uita uelut carcere atque aculeo, uel ipſe ſemet eximat, uel ab alijs eripi ſe ſua uoluntate patiatur, hoc illum quum non commoda, ſed ſupplicium abrupturus morte ſit prudenter facturum, quoniam uero ſacerdotum in ea re conſilijs. id eſt interpretum dei, ſit obſecuturus, etiam pie ſancteq; facturũ. Hæc quibus perſuaſerint, aut inedia ſponte uitã finiunt, aut ſopiti ſine mortis ſenſu ſoluuntur. Inuitum uero neminem tollunt, nec officij erga eum quicq; imminuunt, perſuaſos hoc pacto defungi honorificum. Alioqui qui mortem ſibi conſciuerit, cauſa non probata ſacerdotibus & ſenatui, hunc neque terra neq; igne dignantur, ſed in paludem aliquam turpiter inſepultus abijcitur.

Mors ſpõtanea.

Fœmina non ante annum duodeuiceſimũ nubit. Mas non niſi expletis quatuor etiã amplius. Ante cõiugium mas aut fœmina ſi conuincatur furtiuæ libidinis, grauiter in eũ eamue animaduertitur, coniugioq; illis in totũ interdicitur, niſi uenia principis noxam remiſerit, ſed & pater

De coniugijs.

pater & materq́ familias, cuius in domo admiſſum flagitium eſt, tanquã ſuas partes parum diligenter tutati, magnæ obiacẽt infamiæ, id facinus ideo tam ſeuere uindicant, quod futurum proſpiciunt, ut rari in cõiugalem amorem coaleſcerent, in quo ætatem omnem cum uno uideant exigendam, & perferendas inſuper, quas ea res affert, moleſtias, niſi à uago cõcubitu diligenter arceantur. Porrò in deligendis coniugibus ineptiſſimũ ritum (uti nobis uiſum eſt) adpriméq́ ridiculum, illi ſerio ac ſeuere obſeruant. Mulierem enim, ſeu uirgo ſeu uidua ſit, grauis & honeſta matrona proco nudam exhibet, ac probus aliquis uir, uiciſſim nudum puellæ procum ſiſtit. Hunc morem quum uelut ineptum ridentes improbaremus, illi contra cæterarum omnium gentium inſignem demirari ſtultitiam, qui quũ in equuleo comparando, ubi de paucis agitur nummis, tam cauti ſint, ut quamuis ferè nudum niſi detracta ſella tamen, omnibusq́ reuulſis ephippijs recuſent emere, ne ſub illis operculis hulcus aliquod deliteſceret, in deligenda coniuge, qua ex re aut uoluptas, aut nauſea ſit totam per uitã comitatura, tam negligẽter agant, ut reliquo corpore ueſtibus obuoluto, totam mulierẽ uix ab unius palmæ ſpacio (nihil enim præter uultum uiſitur) æſtiment adiungantq́ ſibi non abſq́ magno (ſi quid offendat poſtea) male cohærendi periculo. Nam neq́ omnes tam ſapientes ſunt, ut ſolos mores reſpiciant, & in ipſorum quoq́

Et ſi parũ uerecũde, haud tamen incaute.

ſapientum coniugijs,ad animi uirtutes nonnihil additamenti,corporis etiam dotes adijciunt,certe tam fœda deformitas latere ſub illis poteſt inuolucris,ut alienare prorſus animum ab uxore queat,quum corpore iam ſeiungi non liceat:Qualis deformitas, ſi quo caſu contingat poſt contractas nuptias,ſuam quiſque ſortem neceſſe ferat.ante uero ne quis capiatur inſidijs, legibus caueri debet, idq; tanto maiore ſtudio fuit curandum, quod & ſoli illarum orbis plagarum ſingulis ſunt cōtenti coniugibus, & matrimonium ibi haud ſæpe aliter q̄ morte ſoluitur,niſi adulterium in cauſa fuerit, aut morum non ferenda moleſtia. Nempe alterutri ſic offenſo, facta ab ſenatu coniugis mutandi uenia,alter infamem ſimul ac cœlibem perpetuo uitam ducit. Alioquin inuitam coniugem,cuius nulla ſit noxa,repudiare,quod corporis obtigerit calamitas, id uero nullo pacto ferunt, nam & crudele iudicant tum quenq̄ deſeri, cum maxime eget ſolatio,& ſenectuti,quum & morbos afferat,& morbus ipſa ſit,incertam atq; infirmam fidem fore. Cæterum accidit interdum,ut quum non ſatis inter ſe coniugum conueniant mores, repertis utriq; alijs, quibus cum ſperent ſe ſuauius eſſe uicturos, amborum ſponte ſeparati,noua matrimonia contrahant, haud abſq; ſenatus autoritate tamen,qui niſi cauſa per ſe atq; uxores ſuas diligenter cognita,diuortia non admittit. Imò ne ſic quidem facile. quod rem minime utilem ſciunt firmandæ

Diuortiū.

mandæ

mandæ coniugum charitati, facilem nouarum nuptiarum ſpem eſſe propoſitam. Temeratores coniugij grauiſſima ſeruitute plectuntur, & ſi neuter erat cœlebs, iniuriam paſſi (uelint modo) repudiatis adulteris, coniugio inter ſe ipſi iunguntur alioquin quibus uidebitur. At ſi læſorum alteruter erga tam male merentem coniugem in amore perſiſtat, tamen uti coniugij lege non prohibetur, ſi uelit in opera damnatum ſequi, acciditque interdum, ut alterius pœnitentia alterius officioſa ſedulitas miſerationem commouens principi, libertatem rurſus impetret. Cæterum ad ſcelus iam relapſo nex infligitur. Cæteris facinoribus nullam certam pœnam lex ulla præſtituit, ſed ut quodq; atrox, aut contra uiſum eſt, ita ſupplicium Senatus decernit. Vxores mariti caſtigant, & parentes liberos, niſi quid tam ingens admiſerint, ut id publice puniri morum interſit. Sed ferè grauiſſima quæque ſcelera ſeruitutis incommodo puniuntur, id ſiquidem & ſceleratis non minus triſte, & Reipublicæ magis commodum arbitrantur, quàm ſi mactare noxios & protinus amoliri feſtinent. Nam & labore quàm nece magis proſunt, & exemplo diutius alios ab ſimili flagitio deterrent. quod ſi ſic habiti rebellent atque recalcitrent, tum demum uelut indomitæ belluæ, quos coërcere carcer & catena non poteſt, trucidantur. At patientibus non adimitur omnis omnino ſpes, quippe longis domiti

Aeſtimatio ſupplicij penes magiſtratum.

malis,ſi eam pœnitentiam præ ſe ferant, quæ peccatum teſtetur,magis eis diſplicere,quàm pœnam,principis interdum prærogatiua,interdum ſuffragijs populi aut mitigatur ſeruitus,aut remittitur. Solicitaſſe ad ſtuprum, nihilo minus quàm ſtupraſſe periculi eſt. In omni ſiquidem flagitio certum deſtinatúmque conatum æquant facto. neq; enim id quod defuit ei, putant prodeſſe debere,per quem non ſtetit,quo minus nihil defuerit. Moriones in delitijs habentur, quos ut affeciſſe contumelia magno in probro eſt, ita uoluptatem ab ſtultitia capere non uetant. Siquidem id Morionibus ipſis maximo eſſe bono cenſent, cuius qui tam ſeuerus ac triſtis eſt,ut nullum neq; factum neq; dictum rideat,ei tutandum non credunt,ueriti ne non ſatis indulgenter curetur ab eo,cui non modo nulli uſui, ſed ne oblectamento quidem (qua ſola dote ualent) futurus eſſet. Irridere deformem aut mutilum,turpe ac deforme non ei,qui ridetur,habetur,ſed irriſori,qui cuiquã quod in eius poteſtate non erat ut fugeret,id uitij loco ſtulte exprobret. Vt enim formã naturalem non tueri, ſegnis atq; inertis ducunt,ſic adiumentum ab fucis quærere,infamis apud illos inſolentia eſt. Vſu enim ipſo ſentiunt, quàm non ullum formæ decus uxores æque ac morum probitas & reuerentia commendet maritis. Nam ut forma nonnulli ſola capiuntur, ita nemo niſi uirtute atque obſequio retinetur. Non pœnis tantum deterrent à flagitijs, ſed propoſitis

Stupri ſolicitati pœna.

Voluptas e Morionibus.

Fucata forma.

Et præmijs inuitãdi ciues ad officium.

propoſitis quoq; honoribus ad uirtutes inuitãt, ideoq; ſtatuas uiris inſignibus, & de republica præclare meritis in foro collocant, in rerum bene geſtarum memoriam, ſimul ut ipſorum poſteris, maiorum ſuorum gloria calcar & incitamentum ad uirtutem ſit. Qui magiſtratum ullum ambierit, exſpes omnium redditur. Conuiuunt amabiliter, quippe nec magiſtratus ullus inſolens, aut terribilis eſt, patres appellantur, & exhibent. iiſdem defertur, ut debet, ab uolentibus honor, non ab inuitis exigitur. Ne principem quidẽ ipſum, ueſtis aut diadema, ſed geſtatus frumenti manipulus diſcernit, ut Pontificis inſigne eſt prælatus cereus. Leges habent perquàm paucas. ſufficiunt enim ſic inſtitutis pauciſſimæ. Quin hoc in primis apud alios improbant populos, quod legum interpretumq; uolumina non infinita ſufficiunt. Ipſi uero cenſent iniquiſſimum, ullos homines his obligari legibus, quæ aut numeroſiores ſint, quàm ut perlegi queant, aut obſcuriores, quàm ut à quouis poſſint intelligi. porrò cauſidicos, qui cauſas tractent callide, ac leges uafre diſputent: prorſus omnes excludunt. cenſent enim ex uſu eſſe, ut ſuam quiſque cauſam agat, eademque referat iudici, quæ narraturus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore, & facilius elici ueritatem, dum eo dicente, quem nullus patronus fucum docuit, iudex ſolerter expendit ſingula, & contra uerſutorum calumnias ſimplicioribus ingeniis opitulatur. hæc apud

Dãnatus ambitus.

Honor magiſtratuũ.

Dignitas principis.

Leges paucæ.

Aduocatorum inutilis turba.

alias gentes, in tanto perplexiſſimarum aceruo legum difficile eſt obſeruari. Cæterum apud eos unuſquiſque eſt legis peritus. Nam & ſunt (ut dixi) pauciſſimæ, & interpretationum præterea ut quæq; eſt maxime craſſa, ita maxime æquam cenſent. Nempe quum omnes leges (inquiunt) ea tantum cauſa promulgentur, ut ab his quiſque ſui commonefiat officij, ſubtilior interpretatio pauciſſimos admonet (pauci enim ſunt qui aſſequantur) quum interim ſimplicior ac magis obuius legum ſenſus, omnibus in aperto ſit, alioquin quod ad uulgus attinet, cuius & maximus eſt numerus, & maxime eget admonitu, quid referat utrum legem omnino non condas, an conditam in talem interpreteris ſententiam, quam niſi magno ingenio & longa diſputatione nemo poſſit eruere, ad quam inueſtigandam neque craſſum uulgi iudicium queat attingere, neque uita in comparando uictu occupata ſufficere. His eorum uirtutibus incitati finitimi, qui quidem liberi ſunt, & ſuæ ſpontis (multos enim ipſi iam olim tyrannide liberauerunt) magiſtratus ſibi, ab illis alij quotannis, alij in luſtrum impetrant, quos defunctos imperio, cum honore ac laude reducunt, nouoſq; ſecum rurſus in patriam reuehunt. Atque hi quidem populi optime profecto ac ſaluberrime Reipublicæ ſuæ conſulunt, cuius & ſalus & pernicies, quum ab moribus magiſtratuum pendeat, quos nam potuiſſent elegiſſe prudentius, quàm qui

neq;

neq; ullo precio queāt ab honeſto deduci (utpote quod breui ſit remigraturis inutile) ignoti ciuibus, aut prauo cuiuſquam ſtudio aut ſimultate flecti. Quæ duo mala, affectus atq; auaritiæ, ſicubi incubuere iudicijs, illico iuſtitiam omnem, fortiſſimum Reipublicæ neruum, diſſoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui imperent, ab ipſis petuntur, appellant ſocios: cæteros quos beneficijs auxerunt, amicos uocant. Fœdera quæ reliquæ inter ſe gentes toties ineunt, frangunt ac renouant, ipſi nulla cum gente feriunt. Quorſum enim fœdus, inquiunt, quaſi non hominem homini ſatis natura conciliet, quam qui contempſerit, hunc uerba ſcilicet putes curaturum. In hanc ſententiam eò uel maxime trahuntur, quod in illis terrarũ plagis, fœdera pactaq; principum ſolent parum bona fide ſeruari. Etenim in Europa, idq; his potiſſimũ partibus, quas CHRISTI fides & religio poſſidet, ſancta eſt & inuiolabilis ubiq; maieſtas fœderum, partim ipſa iuſtitia & bonitate principum, partim ſummorum reuerentia, metuq; Pontificum, qui ut nihil in ſe recipiunt ipſi, quod non religioſiſſime præſtant, ita cæteros omnes principes iubent, ut pollicitis omnibus modis immorentur, tergiuerſantes uero paſtorali cenſura & ſeueritate compellunt. Merito ſanè cenſent turpiſſimam rem uideri, ſi illorum fœderibus abſit fides, qui peculiari nomine fideles appellantur. At in illo nouo orbe terrarũ, quem circulus æquator uix tam longe

De fœderibus.

ab hoc

ab hoc noſtro orbe ſemouet, quàm uita moreſq; diſſi-dent, fœderum nulla fiducia eſt, quorum ut quoq; pluri mis ac ſanctiſſimis ceremonijs innodatum fuerit, ita ci-tiſſime ſoluitur inuēta facile in uerbis calumnia, quæ ſic interim de induſtria dictant callide, ut nunquā tam fir-mis adſtringi uinculis queant, quin elabantur aliqua, fœduſque & fidem pariter eludant. Quam uafriciem, imò quam fraudem dolumq;, ſi priuatorum deprehen-derent interueniſſe contractui, magno ſupercilio rem ſa crilegam & furca dignam clamitarent, hi nimirum ipſi, qui eius conſilij principibus dati, ſemet gloriantur auto-res. Quo fit ut iuſtitia tota uideatur, aut non niſi plebea uirtus & humilis, quæq; longo interuallo ſubſidat in-fra regale faſtigium, aut uti ſaltem duo ſint, quarum al-tera uulgus deceat pedeſtris & humirepa, néue uſquam ſepta tranſilire queat, multis undiq; reſtricta uinculis, al tera principum uirtus, quæ ſicuti ſit quàm illa popularis auguſtior, ſic eſt etiam longo interuallo liberior, ut cui nihil non liceat, niſi quod non libeat. Hos mores ut di xi principum, illic fœdera tam male ſeruantium puto in cauſa eſſe, ne ulla feriant Vtopienſes, mutaturi fortaſ-ſe ſententiam ſi hic uiuerent. Quanquam illis uidetur ut optime ſeruentur, male tamen inoleuiſſe fœderis omni no ſanciendi conſuetudinem, qua fit, ut (perinde ac ſi populum populo, quos exiguo ſpacio collis tantum aut riuus diſcriminat, nulla naturæ ſocietas copularet)

hoſtes

hoſtes atque inimicos inuicem ſeſe natos putent, meritóque in mutuam graſſari perniciem, niſi fœdera prohibeant, quin his ipſis quoq; initis, non amicitiam coaleſcere, ſed manere prædandi licentiam, quatenus per imprudentiam dictandi fœderis, nihil quod prohibeat ſatis caute comprehenſum in pactis eſt. At illi contra cenſent, neminem pro inimico habendum, à quo nihil iniuriæ profectum eſt. Naturæ conſortium, fœderis uice eſſe, & ſatius ualentiusq; homines inuicem beneuolentia quàm pactis, animo quàm uerbis, connecti.

DE RE MILITARI.

BEllum utpote rem planè belluinam, nec ulli tamen belluarum formæ in tam aſſiduo, atq; homini eſt uſu, ſummopere abominantur, contráque morem gentium fermè omnium nihil æque ducunt inglorium, atq; petitam è bello gloriam. eóque licet aſſidue militari ſeſe diſciplina exerceant, neque id uiri modo, ſed fœminæ quoque ſtatis diebus, ne ad bellum ſint, quum exigat uſus, inhabiles: non temere capeſſunt tamen, niſi quo aut ſuos fines tueantur, aut amicorum terris infuſos hoſtes propulſent, aut populum quempiam tyrannide preſſum miſerati (quod humanitatis gratia faciunt) ſuis uiribus Tyranni iugo & ſeruitute liberent. Quanquam auxilium gratificantur, amicis non ſemper quidem quo ſe defendant, ſed interdum quoq; illatas reta

lient,atque ulciſcantur iniurias.uerum id ita demum faciunt, ſi re adhuc integra conſulantur ipſi, & probata cauſa,repetitis ac non redditis rebus,belli autores inferendi ſint,quod non tunc ſolum decernunt,quoties hoſtili incurſu abacta eſt præda, uerum tum quoque multo infeſtius, quum eorum negociatores uſquam gentium uel iniquarum prætextu legum, uel ſiniſtra deriuatione bonarum, iniuſtam ſubeunt, iuſtitiæ colore,calumniam. Nec alia fuit eius origo belli,quod pro Nephelogetis aduerſus Alaopolitas, paulo ante noſtram memoriam,Vtopienſes geſſere, quàm apud Alaopolitas Nephelogetarum mercatoribus illata prætextu iuris (ut uiſum eſt ipſis) iniuria certe, ſiue illud ius, ſiue ea iniuria fuit,bello tam atroci eſt uindicata,quum ad proprias utriuſque partis uires,odiáꝗ circumiectarũ etiam gentium ſtudia atque opes adiungerentur, ut florentiſſimis populorum alĳs concuſſis,alĳs uehementer afflictis, orientia ex malis mala, Alaopolitarum ſeruitus demum ac deditio finierit, qua in Nephelogetarum (neꝗ enim ſibi certabant Vtopienſes) poteſtatem conceſſere,gentis florentibus Alaopolitarum rebus, haudquaquam cum illis conferendæ. Tam acriter Vtopienſes amicorum, etiam in pecunĳs, iniuriam perſequuntur,ſuas ipſorum non item, qui ſicubi circumſcripti bonis excidant,modo corporibus abſit uis, hactenus iraſcuntur,uti quoad ſatiſfactio fiat, eius cõmercio gentis abſtineant.

abſtineant. Non quod minoris ſibi curæ ciues, quàm ſocij ſint, ſed horum tamẽ pecuniã intercipi, ægrius quàm ſuam ferunt, propterea quod amicorum negociatores, quoniã de ſuo perdunt priuato, graue uulnus ex iactura ſentiunt. At ipſorum ciuibus nihil niſi de publica perit, præterea quod abundabat domi, ac ueluti ſupererat, alioqui non emittendum foras. Quo fit, uti intertrimentum citra cuiuſquam ſenſum accidat. Quo circa nimis crudele cenſent id damnũ multorum ulciſci mortibus, cuius damni incommodum nemo ipſorum aut uita, aut uictu perſentiſcat. Cæterum ſi quis ſuorum uſquam per iniuriam debilitetur aut occidat, ſiue id publico factum conſilio, ſiue priuato ſit, per legatos re comperta, niſi deditis noxijs placari nõ poſſunt, quin illico bellum denuncient. Noxæ deditos, aut morte, aut ſeruitio puniunt. Cruentæ uictoriæ non piget modo eos, ſed pudet quoq;, reputãtes inſcitiam eſſe quamlibet precioſas merces nimio emiſſe. arte doloq; uictos, oppreſſos hoſtes impendio gloriãtur, triũphumq; ob eam rem publicitus agunt, & uelut re ſtrenue geſta trophæum erigunt. tunc enim demum uiriliter ſeſe iactant, & cum uirtute geſſiſſe, quoties ita uicerint, quomodo nullum animal præter hominẽ potuit, id eſt, ingenij uiribus. Nam corporis inquiunt, urſi, leones, apri, lupi, canes, cæteræq; belluæ dimicant, quarum ut pleræq; nos robore ac ferocia uincunt, ita cunctæ ingenio & ratione ſuperantur.

Magno empta uictoria.

Hoc unum illi in bello ſpectant, uti id obtineant, quod ſi fuiſſent ante conſequuti, bellum non fuerant illaturi: aut ſi id res uetet, tam ſeueram ab his uindictam expetunt, quibus factum imputant, ut idem auſuros in poſterum terror abſterreat. Hos propoſiti ſui ſcopos deſtinant, quos mature petunt. at ita tamē, uti prior uitandi periculi cura, quàm laudis aut famæ cōſequendæ, ſit. Itaq; protinus indicto bello, ſchedulas ipſorum publico ſigno roboratas, locis maxime conſpicuis hoſticæ terræ, clàm uno tempore multas appendi procurant, quibus ingentia pollicentur præmia, ſi quis principem aduerſarium ſuſtulerit: deinde minora quanq̃ illa quoq; egregia decernunt, pro ſingulis eorum capitibus, quorum nomina in iiſdem literis proſcribunt, hi ſunt, quos ſecundum principem ipſum, autores initi aduerſus ſe conſilij ducunt. Quicquid percuſſori præfiniunt, hoc geminant ei, qui uiuum è proſcriptis aliquem ad ſe perduxerint, quum ipſos quoq; proſcriptos, præmijs iiſdem, addita etiam impunitate, contra ſocios inuitant. Itaq; fit celeriter, ut & cæteros mortales ſuſpectos habeant, & ſibi inuicem ipſi neq; fidentes ſatis, neq; fidi ſint, maximoq; in metu & non minore periculo uerſentur. Nam ſæpenumero conſtat eueniſſe, uti bona pars eorum, & princeps in primis ipſe, ab his proderētur, in quibus maximam ſpem repoſuerunt. Tam facile quoduis in facinus impellunt munera, quibus illi nullum exhibent mo

dum:

dum. Sed memores in quantum diſcrimen hortantur, operam dant, uti periculi magnitudo beneficiorum mole compenſetur. eóque non immenſam modo auri uim, ſed prædia quoq; magni reditus in locis apud amicos tutiſſimis, propria ac perpetua pollicitãtur, & ſumma cũ fide præſtãt. Hunc licitandi mercandiq; hoſtis morem, apud alios improbatum, uelut animi degeneris crudele facinus, illi magnæ ſibi laudi ducunt tanquam prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, ſine ullo prorſus prælio defungantur, humaniq; ac miſericordes etiam, qui paucorum nece noxiorum, numeroſas innocentium uitas redimant, qui pugnando fuerint occubituri. Partim è ſuis, partim ex hoſtibus, quorum turbam uulgúsque non minus fermè quàm ſuos miſerantur, gnari non ſua ſponte eos bellum capeſſere, ſed principum ad id furijs agi. Si res hoc pacto non procedat, diſſidiorum ſemina iaciunt aluntq;, fratre principis, aut aliquo è nobilibus in ſpem potiundi regni perducto. Si factiones internæ languerint, finitimas hoſtibus gentes excitant, committuntq;, eruto uetuſto quopiam titulo, quales nunq; regibus deſunt, ſuas ad bellum opes polliciti, pecuniam affluenter ſuggerunt. Ciues parciſſime, quos tam unice habent charos, tantiq; ſeſe mutuo faciunt, ut neminem ſint è ſuis cum aduerſo principe libenter commutaturi. At aurum argentumq;, quoniam unum hunc in uſum omne ſeruant, haud grauatim erogant. utpote non mi-

nus commode uicturi, etiam ſi uniuerſum impenderēt. Quin præter domeſticas diuitias eſt illis foris quoque infinitus theſaurus, quo plurimæ gentes, uti ante dixi, in ipſorum ære ſunt, ita milites undique conductos ad bellum mittunt, præſertim ex Zapoletis. Hic populus quingentis paſſuum millibus ab Vtopia diſtat, orientem ſolem uerſus, horridus, agreſtis, ferox, ſyluas monteſque aſperos, quibus ſunt innutriti, præferunt. Dura gens, æſtus, frigoris, & laboris patiēs, delitiarum expers omniū, neque agriculturæ ſtudens, & cum ædificiorum, tum ueſtitus indiligens, pecorum duntaxat curam habent. Magna ex parte uenatu & raptu uiuunt. Ad ſolum bellum nati, cuius gerēdi facultatem ſtudioſe quærunt, repertam cupide amplectuntur, & magno numero egreſſi, cuiuis requirenti milites uili ſemet offerunt. Hanc unam uitæ artem nouerunt, qua mors quæritur, ſub quibus merent, acriter pro his & incorrupta fide dimicant. Verum in nullum certum diem ſeſe obſtringūt, ſed ea lege in partes ueniūt, ut poſteriore die uel ab hoſtibus oblato maiore ſtipendio ſint ſtaturi, ijdem perendie rurſus inuitati pluſculo, remigrant. Rarum oritur bellum, in quo non bona pars illorum in utroq; ſint exercitu. itaq; accidit quotidie, ut ſanguinis neceſſitudine coniuncti, qui & ijſdem in partibus conducti, familiariſſime ſemet inuicem utebantur, paulo poſt in contrarias diſtracti copias, hoſtiliter concurrant, & infeſtis ani

mis

mis, obliti generis, immemores amicitiæ, mutuo ſeſe cō/ fodiant, nulla alia cauſa in mutuam incitati perniciem, quàm quod à diuerſis principibus exigua pecuniola conducti, cuius tam exactam habent rationem, ut ad diurnū ſtipendium unius acceſſione aſſis facile ad commutandas partes impellantur. Ita celeriter imbiberunt auaritiam, quæ tamen nulli eſt eis uſui. Nam quæ ſanguine quærunt, protinus per luxum, & eum tamen miſerum conſumunt. Hic populus Vtopienſibus aduerſus quoſuis mortales militat, quod tanti ab his eorum conducatur opera, quanti nuſquam alibi. Vtopienſes ſiquidem ut bonos quærunt, quibus utantur, ita hos quoqꝫ homines peſſimos, quibus abutantur. quos quū uſus poſtulat, magnis impulſos pollicitationibus, maximis obijciunt periculis, unde plerunqꝫ magna pars nunquam ad exigenda promiſſa reuertitur: ſuperſtitibus, quæ ſunt polliciti, bona fide, perſoluunt, quo ad ſimiles auſus incendantur. Neqꝫ enim penſi quicquam habent, quàm multos ex eis perdāt. rati de genere humano maximam merituros gratiam ſe, ſi tota illa colluuie populi tam tetri ac nepharij, orbem terrarum purgare poſſent. Secundum hos eorum copijs utuntur, pro quibus arma capiunt, deinde auxiliaribus cæterorum amicorum turmis. Poſtremo ſuos ciues adiungunt, è quibus aliquem uirtutis probatæ uirum, totius exercitus ſummæ præficiunt. Huic duos ita ſubſtituunt, uti eo incolumi,

ambo

ambo priuati ſint,capto aut interempto, alter è duobus uelut hæreditate ſuccedat, eiq́ꝫ ex euentu tertius, ne (ut ſunt bellorum ſortes uariæ) periclitante duce, totus perturbetur exercitus. È quaqꝫ ciuitate delectus exercetur ex his, qui ſponte nomen profitentur. neque enim inuitus quiſquam foras in militiam truditur, quod perſuaſum habeant, ſi quis ſit natura timidior, non ipſum modo nihil facturum ſtrenue, ſed metum etiam comitibus incuſſurum. Cæterum ſi quod bellum ingruat in patriam, ignauos huiuſmodi, modo ualeant corpore, in naues mixtos melioribus collocant: Aut in mœnibus ſparſim diſponunt, unde non ſit refugiendi locus, ita ſuorum pudor hoſtis in manibus, atque adempta fugæ ſpes, timorem obruunt, & ſæpe extrema neceſſitas in uirtutem uertitur. At ſicuti ad extremũ bellum ex ipſis nemo protrahitur nolens, ita fœminas uolentes in militiam comitari maritos, adeo non prohibent, ut exhortentur etiam, & laudibus incitent, profectas cum ſuo quanqꝫ uiro, pariter in acie conſtituunt: tum ſui quenqꝫ liberi, affines, cognati circumſiſtunt, ut hi de proximo ſint mutuo ſibi ſubſidio, quos maxime ad ferendas inuicem ſuppetias natura ſtimulat. In maximo probro eſt coniunx abſque coniuge redux, aut amiſſo parente reuerſus filius. quo fit, uti ſi ad ipſorum manus uentum ſit modo perſtent hoſtes, longo & lugubri prælio ad internitionem uſque decernatur. Nempe ut omnibus cu-

rant

rant modis ne ipſis dimicare neceſſe ſit, modo bello poſſint uicaria conductitiorum manu defungi. Ita quum uitari non poteſt, quin ipſi ineant pugnam, tam intrepide capeſſunt, quàm quoad licuit, prudenter detrectabant. nec tam primo ferociunt impetu quàm mora ſenſim & duratione inualeſcunt, tam offirmatis animis, ut interimi citius quàm auerti queant: Quippe uictus illa ſecuritas, quæ cuiq; domi eſt, ademptáque de poſteris anxia cogitandi cura (nam hæc ſolitudo generoſos ubique ſpiritus frangit) ſublimem & uinci dedignantem facit. Ad hæc militaris diſciplinæ peritia fiduciam præbet, poſtremo rectæ opiniones (quibus & doctrina, & bonis Reipublicæ inſtitutis imbuti à pueris ſunt) uirtutem addunt, qua neque tam uilem habent uitam, ut temere prodigant, neque tam improbe charam, ut quum honeſtas ponendam ſuadeat, auare turpiterq; retineant. Dum ubique pugna maxima feruet, lectiſſimi iuuenes coniurati deuotiq;, ducem ſibi depoſcunt aduerſum, hunc aperte inuadunt, hunc ex inſidijs adoriuntur, idem eminus, idem cominus petitur, longóque ac perpetuo cuneo, ſummiſſis aſſidue in fatigatorum locum recentibus, oppugnatur. raróque accidit (ni ſibi fuga proſpiciat) ut non intereat, aut uiuus in hoſtium poteſtatem ueniat. Si ab ipſis uictoria ſit, haudquaquam cæde graſſantur. fugatos enim comprehendunt, quàm occidunt libentius, neque unquam ita perſequuntur fugientes,

Dux potiſſimum impetendus, quo citius finiatur bellum.

gientes, ut non unam interim ſub ſignis inſtructam aciem retineant, adeo niſi cæteris ſuperati partibus, poſtrema acie ſua uictoriam adepti ſint, elabi potius hoſtes uniuerſos ſinant, quàm inſequi fugientes, perturbatis ſuorũ ordinibus inſueſcant. memores ſibimet haud ſemel uſu ueniſſe, ut mole totius exercitus uicta profligatáque, quum hoſtes uictoria geſtientes, hac atque illac abeuntes perſequerentur, pauci ipſorum in ſubſidijs collocati, ad occaſiones intenti, diſperſos ac palantes illos, & præſumpta ſecuritate negligentes derepente adorti, totius euentum prælij mutauerunt. extortáque è manibus tam certa & indubitata uictoria, uicti uictores inuicem uicerunt. Haud facile dictu eſt, aſtutiores inſtruendis inſidijs, an cautiores ad uitandas ſient. fugam parare credas, quum nihil minus in animo habent, contra quum id conſilij capiunt, nihil minus cogitare putes. Nam ſi nimium ſeſe ſentiunt aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu, agmine ſilente, caſtra mouent, aut aliquo ſtratagemate eludunt, aut interdiu ita ſenſim ſeſe referunt, tali ſeruato ordine, ut non minus periculi ſit cedentes quàm inſtantes adoriri. Caſtra diligentiſſime communiunt foſſa præalta latáque, terra quæ egeritur introrſum reiecta, nec in eam rem opera mediaſtinorum utuntur, ipſorum manibus militum res agitur, totuſque exercitus in opere eſt, exceptis qui pro uallo in armis ad ſubitos caſus excubant.

cubant. Itaque tam multis adnitentibus, magna multumque amplexa loci munimenta, omni fide citius perficiunt. Armis utuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum geſtumue quemlibet ineptis, adeo ut ne natando quidem moleſta ſentiant. Nam armati natare inter militaris diſciplinæ rudimenta conſueſcunt, tela ſunt eminus ſagittæ, quas acerrime ſimul & certiſſime iaculantur, non pedites modo, ſed ex equis etiam: cominus uero non gladij, ſed ſecures uel acie letales, uel pondere, ſeu cæſim, ſeu punctim feriant. Machinas excogitant ſolertiſſime, factas accuratiſſime cælant, ne ante proditæ quàm res poſtulet, ludibrio magis quàm uſui ſint. in quibus fabricandis hoc in primis reſpiciunt, uti uectu faciles & habiles circumactu ſint. Initas cum hoſtibus inducias tam ſancte obſeruant, ut ne laceſſiti quidem uiolent. Hoſtilem terram non depopulantur, neque ſegetes exurunt: imò ne hominum equorumue pedibus conterantur, quantum fieri poteſt, prouident, rati in ipſorum uſus creſcere. Inermem neminem ledunt, niſi idem ſpeculator ſit. Deditas urbes tuentur, at nec expugnatas diripiunt: ſed per quos deditio eſt impedita, eos enecant, cæteris defenſoribus in ſeruitutem addictis. Imbellem turbam omnem relinquunt intactam. Si quos deditionem ſuaſiſſe compererint, his è damnatorum bonis aliquam partem impartiunt, reliqua ſectione auxiliares donãt. Nam ipſorum

Formæ armorum.

De inducijs.

At hodie uictores maximã partem dependunt.

nemo quicquam de præda capit. Cæterum confecto bello, non amicis impenſas in quos inſumpſere, ſed uictis imputant, exiguntq́ꝫ eo nomine partim pecuniam quam in ſimiles bellorum uſus reſeruant, partim prædia quæ ſint ipſis apud eos perpetua non exigui cenſus. Huiuſmodi reditus nunc apud multas gentes habent, qui uarijs ex cauſis paulatim nati, ſupra ſeptingenta ducatorum millia in ſingulos annos excreuere, in quos è ſuis ciuibus aliquos emittunt, quæſtorum nomine, qui magnifice uiuant, perſonamq́ue magnatum illic præ ſe ferant, at multum tamen ſupereſt quod inferatur ærario, niſi malint eidem genti credere, quod ſæpe tantiſper faciunt, quoad uti neceſſe ſit, uixq́ꝫ accidit unquam, ut totam repoſcant. Ex his prædijs partem aſſignant illis, qui ipſorum hortatu tale diſcrimen adeunt, quale ante monſtraui, ſi quis princeps armis aduerſus eos ſumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis illico uiribus extra ſuos fines occurrunt: nam neque temere in ſuis terris bellum gerunt, neque ulla neceſſitas tanta eſt, ut eos cogat aliena auxilia in inſulam ſuam admittere.

DE RELIGIONIBVS VTOPIENSIVM.

REligiones ſunt non per inſulam modo, uerum ſingulas etiam urbes uariæ, alijs Solem, Lunam alijs, alijs aliud errantium ſyderum dei uice uenerantibus.

ſunt

Sunt quibus homo quiſpiam, cuius olim aut uirtus, aut gloria enituit, non pro deo tantum, ſed pro ſummo etiam deo ſuſpicitur. At multo maxima pars, eademq; longe prudentior, nihil horum, ſed unum quoddam numen putant, incognitum, æternum, immenſum, inexplicabile, quod ſupra mentis humanæ captum ſit, per mundum hunc uniuerſum, uirtute, non mole diffuſum, hunc parentem uocant, Origines, auctus, progreſſus, uices, fineſque rerum omnium. huic acceptos uni referunt, nec diuinos honores alij præterea ulli applicant. Quin cæteris quoque omnibus, quanquam diuerſa credentibus, hoc tamen cum iſtis conuenit, quod eſſe quidem unum cenſent ſummum, cui & uniuerſitatis opificium & prouidentia debeatur, eumque communiter omnes patria lingua Mythram appellant, ſed eo diſſentiunt, quod idem alius apud alios habetur. Autumante quoque quicquid id ſit, quod ipſe ſummum ducit, eandem illam prorſus eſſe naturam, cuius unius numini ac maieſtati, rerum omnium ſumma, omniũ conſenſu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab ea ſuperſtitionum uarietate deſciſcunt, atq; in unam illam coaleſcunt religionem, quæ reliquas ratione uidetur antecellere. Neque dubium eſt, quin cæteræ iam pridem euanuiſſent, niſi quicquid improſperum cuiquam inter mutandæ religionis conſilia fors obieciſſet, non id accidiſſe caſu, ſed cœlitus immiſſum interpreta-

retur timor tanquam numine, cuius relinquebatur cul/tus, impium contra ſe propoſitum uindicante. At po/ſteaquam acceperunt à nobis CHRISTI nomen, do/ctrinam, mores, miracula, nec minus mirandam tot martyrum conſtantiam, quorum ſponte fuſus ſanguis, tam numeroſas gentes in ſuam ſectam longe latéque traduxit, non credas quàm pronis in eam affectibus etiam ipſi conceſſerint, ſiue hoc ſecretius, inſpirante deo, ſiue quod eadem ei uiſa eſt hæreſi proxima, quæ eſt apud ipſos potiſſima, quanquam hoc quoque fuiſſe non paulum momenti crediderim, quod CHRISTO communem ſuorum uictum audierant placuiſſe, & apud germaniſſimos Chriſtianorum conuentus adhuc in uſu eſſe. Certe quoquo id momento accidit, haud pauci noſtram in religionem coierunt, lymphâque ſa/cra ſunt abluti. Verum quoniam in nobis quatuor (to tidem enim duntaxat ſupereramus, nam duo fatis con ceſſerant) nemo, id quod doleo, ſacerdos erat, cæte/ris initiati, ea tamen adhuc ſacramenta deſyderant, quæ apud nos non niſi ſacerdotes conferunt, intelli/gunt tamen, optantque ita, ut nihil uehementius, quin hoc quoque ſedulo iam inter ſe diſputant, an ſine Chri ſtiani Pontificis miſſu quiſquam è ſuo numero dele/ctus ſacerdotij conſequatur characterem. & electuri ſa/nè uidebantur. uerum quum ego diſcederem, nondum elegerant. Quin hi quoque religioni Chriſtianæ, qui

Cœnobia

non

non aſſentiunt, neminem tamen abſterrent, nullum oppugnant imbutum. Niſi quod unus è noſtro cœtu me præſente coërcitus eſt. Is quum recens ablutus, nobis contra ſuadentibus, de CHRISTI cultu publice, maiore ſtudio quàm prudentia diſſereret, uſqueadeo cœpit incaleſcere, ut iam noſtra modo ſacra cæteris anteferret, ſed reliqua protenus uniuerſa damnaret, prophana ipſa, cultores impios ac ſacrilegos, æterno plectendos igni uociferaretur. Talia diu concionantē comprehendunt, ac reum non ſpretæ religionis, ſed excitati in populo tumultus, agunt, peraguntque: damnatum exilio mulctant: ſiquidem hoc interim antiquiſſima inſtituta numerant, ne ſua cuiquam religio fraudi ſit. Vtopus enim iam inde ab initio, quum accepiſſet incolas ante ſuum aduentum de religionibus inter ſe aſſidue dimicaſſe, atque animaduertiſſet eam rem, quod in commune diſſidentes, ſingulæ pro patria ſectæ pugnabant, occaſionem præſtitiſſe ſibi uincendarum omnium, adeptus uictoriam, in primis ſanxit, uti quam cuique religionem libeat ſequi liceat, ut uero alios quoque in ſuam traducat, hactenus niti poſſit, uti placide ac modeſte ſuam rationibus aſtruat, non ut acerbe cæteras deſtruat, ſi ſuadendo non perſuadeat, neque uim ullam adhibeat, & conuicijs temperet, petulantius hac de re contendentem, exilio aut ſeruitute

Laude trahendi ſunt hoīes ad religionē.

mulctant.

mulctant. Hæc Vtopus inſtituit non reſpectu pacis modo, quam aſſiduo certamine atq; inexpiabili odio funditus uidit euerti, ſed quod arbitratus eſt, uti ſic decerneretur, ipſius etiam religionis intereſſe, de qua nihil eſt auſus temere definire, uelut incertum habens, an uarium ac multiplicem expetens cultum deus, aliud inſpiret aliſ. Certe ui ac minis exigere, & quod tu uerum credis, idem omnibus uideatur, hoc uero & inſolens & ineptum cenſuit, tum ſi maxime una uera ſit, cæteræ omnes uanæ, facile tamen præuidit (modo cum ratione ac modeſtia res agatur) futurum denique, ut ipſa per ſe ueri uis emergat aliquando atq; emineat. Sin armis & tumultu certetur, ut ſint peſſimi quiq; maxime peruicaces, optimam ac ſanctiſſimam religionem ob uaniſſimas inter ſe ſuperſtitiones, ut ſegetes inter ſpinas ac frutices obrutum iri. Itaque hanc totam rem in medio poſuit, & quid credendum putaret, liberum cuique reliquit. Niſi quod ſancte ac ſeuere uetuit, ne quis uſqueadeo ab humanæ naturæ dignitate degeneret, ut animas quoque interire cum corpore, aut mundum temere ferri, ſublata prouidentia putet. atque ideo poſt hanc uitam ſupplicia uitiis decreta, uirtuti præmia conſtituta credunt. contra ſentientem, ne in hominum quidem ducunt numero, ut qui ſublimem animæ ſuæ naturam ad pecuini corpuſculi uilitatem deiecerit, tantum abeſt, ut inter ciues ponant, quorum inſtituta moreſque

reſque (ſi per metum liceat) omnes floccifacturus ſit. Cui enim dubium eſſe poteſt, quin is publicas patriæ leges, aut arte clam eludere, aut ui nitatur infringere, dum ſuæ priuatim cupiditati ſeruiat, cui nullus ultra leges metus, nihil ultra corpus ſpei ſupereſt amplius. Quamobrem ſic animato nullus cõmunicatur honos, nullus magiſtratus committitur, nulli publico muneri præficitur. Ita paſſim uelut inertis, ac iacentis naturæ deſpicitur. Cæterum nullo afficiunt ſupplicio, quod perſuaſum habeant, nulli hoc in manu eſſe, ut quicquid libet, ſentiat. ſed nec minis adigunt ullis, animum ut diſſimulet ſuum, nec fucos admittunt & mendacia, quæ uelut proxima fraudi, mirum quàm habent inuiſa. Verum ne pro ſua diſputet ſententia, prohibent: atque id duntaxat apud uulgus. Nam alioquin apud ſacerdotes grauéſque uiros ſeorſum, non ſinunt modo, ſed hortantur quoque, confiſi fore, ut ea tandem ueſania rationi cedat. Sunt & alij, nec hi ſanè pauci, nempe improhibiti, ueluti neque ratione penitus pro ſe carentes, neq; mali, qui uitio longe diuerſo, brutorum quoque æternas eſſe animas opinantur. At noſtris tamen neq; dignitate comparandas, neque ad æquam natas felicitatem. hominum enim cuncti ferè tam immenſam fore beatitudinem, pro certo atq; explorato habent, ut morbum lamententur omnium, mortem uero nullius, niſi quem uidẽt anxie è uita inuitumq; diuelli. Nempe hoc

Mira opinio de animab⁹ brutorum.

pro peſſimo habent augurio,tanquam anima exſpes ac male conſcia,occulto quopiam imminentis pœnæ præſagio,reformidet exitum . Ad hoc haudquaquam gratum deo,eius putant aduentum fore,qui quum ſit accerſitus,non accurrit libens, ſed inuitus ac detrectans pertrahitur.Hoc igitur mortis genus,qui intuentur horrẽt, itaq; defunctos mœſti ac ſilentes efferũt, precatiq; propitium manibus deum,uti eorum clementer infirmitatibus ignoſcat,terra cadauer obruunt . Contra, quicunq; alacriter ac pleni bona ſpe deceſſerint, hos nemo luget, ſed cantu proſequuti funus , animas deo, magno commendantes affectu , corpora tandem reuerenter magis quàm dolenter concremant, columnamque loco inſculptis defuncti titulis erigunt . domum reuerſi, mores actáq; eius recenſent, nec ulla uitæ pars aut ſæpius, aut libentius quàm lætus tractatur interitus . Hanc probitatis memoriam & uiuis efficaciſſima rentur incitamenta uirtutum , & gratiſſimum defunctis cultum putant, quos intereſſe quoq; de ſe ſermonibus opinãtur,quanquam (ut eſt hebes mortalium acies) inuiſibiles. Nam neque felicium ſorti conueniat,libertate carere migrandi quo uelint,& ingratorum fuerit prorſus abieciſſe deſyderium amicos inuiſendi ſuos, quibus eos dum uiuerent,mutuus amor charitaſque deuinxerat,quanquam bonis uiris , ut cætera bona , auctam poſt fata potius, quàm imminutam coniectant . Mortuos ergo uerſari

inter

inter uiuentes credunt,dictorum factorumq; ſpectato-
res,eoq; res agendas fidentius aggrediuntur, talibus ue
lut freti præſidibus,& ab inhoneſto ſecreto deterret eos,
credita maiorum præſentia. Auguria, cæteráſque ſu-
perſtitionis uanæ diuinationes,quarum apud alias gen
tes magna eſt obſeruatio, negligunt prorſus atque irri
dent. Miracula uero,quæ nullo naturæ proueniunt ad-
miniculo,uelut præſentis opera, teſteſque numinis ue-
nerantur.qualia & ibi frequenter extare ferunt, & ma-
gnis interdum ac dubijs in rebus publica ſupplicatione,
certa cum fiducia procurant,impetrantq;. Gratum deo
cultum putant naturæ contemplationem, laudémque
ab ea.ſunt tamen, hiq; haud ſanè pauci, qui religione
ducti,literas negligunt, nulli rerum cognitioni ſtudent,
neque ocio prorſus ulli uacant, negocijs tantum, bo-
niſque in cæteris officijs ſtatuunt, futuram poſt fata feli
citatem promereri. Itaque alij ægrotis inſeruiunt, alij
uias reficiunt, purgant foſſas,pontes reparant, ceſpites,
arenam,lapides effodiunt, arbores demoliuntur ac diſ-
ſecant,bigiſque ligna,fruges, item alia in urbes impor-
tant, nec in publicum modo, ſed priuatim quoque mi
niſtros ac plus quàm ſeruos agunt. Nam quicquid
uſquam operis eſt aſperum, difficile, ſordidum, à quo
pleroſque labor, faſtidium, deſperatio deterreat, hoc
illi ſibi totum libentes hilareſque deſumunt, cæteris
ocium procurant, ipſi perpetuo in opere ac labore uer-

Vita acti-
ua.

 ſantur,

ſantur,nec imputant tamẽ,nec aliorum ſugillant uitam, nec ſuam efferunt. Hi quo magis ſeſe ſeruos exhibent, eo maiore apud omnes in honore ſunt. Eorum tamen hæreſes duæ ſunt, Altera cœlibum,qui non Veneꝛe modo in totum abſtinent, ſed carnium eſu quoq;.quidam animalium etiam omnium,reiectíſq; penitus tanquam noxijs uitæ præſentis uoluptatibus, futuræ duntaxat, per uigilias ac ſudores inhiãt,eius propediem obtinendæ ſpe. alacres interim uegetíq;. Altera laboris haud minus appetens, coniugium præfert, ut cuius nec aſpernantur ſolatium, & opus,naturæ debere ſe, & patriæ liberos putant. Nullam uoluptatem refugiunt,quæ nihil eos ab labore demoretur. Carnes quadrupedum uel eo nomine diligunt, quod tali cibo ſe ualidiores ad opus quodq; cenſeant. Hos Vtopiani prudentiores, at illos ſanctiores reputant. Quos quod cœlibatum anteferunt matrimonio, aſperamq; uitam placidæ anteponunt, ſi rationibus niterentur irriderent, nunc uero quum ſe fateantur religione duci, ſuſpiciunt ac reuerentur. Nihil enim ſolicitius obſeruant, quàm ne temere quicquam ulla de religione pronuncient. Huiuſmodi ergo ſunt, quos illi peculiari nomine,ſua lingua Buthreſcas uocant, quod uerbum latine religioſos licet interpretari. Sacerdotes habent eximia ſanctitate, eoq; admodum paucos. neq; enim plus quàm tredecim in ſingulis habent urbibus pari templorum numero, niſi quum itur ad

ad bellum.tunc enim ſeptē ex illis cū exercitu profectis, totidem ſufficiūtur interim, ſed illi reuerſi, ſuum quiſq; locum recuperat, qui ſuperſunt, hi quoad decedentibus illis ordine ſuccedant, comites interea ſunt Pontificis. Nam unus reliquis præficitur. Eliguntur à populo, idq; cæterorum ritu magiſtratuum, occultis, ad ſtudia uitanda, ſuffragijs. electi à ſuo collegio conſecrantur. Hi rebus diuinis præſunt, religiones curant, ac morum ueluti cēſores ſunt, magnoq; pudori ducitur ab his quenquam tanquam uitæ parum probatæ accerſi, compellariue. Cæterum ut hortari atque admonere illorum eſt, ita coërcere atque in facinoroſos animaduertere principis atque aliorum eſt magiſtratuum, niſi quod ſacris interdicunt, quos improbe malos comperiunt. nec ullum ferè ſupplicium eſt quod horreant magis. Nam & ſumma percellūtur infamia, & occulto religionis metu lacerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tuto. quippe ni properam pœnitentiam ſacerdotibus approbent, comprehenſi impietatis pœnam Senatui perſoluunt, pueritia iuuentusq; ab illis eruditur, nec prior literarū cura, quàm morum ac uirtutis habetur, namq; ſummam adhibent induſtriam, ut bonas protenus opiniones, & conſeruandæ ipſorum reipublicæ utiles, teneris adhuc, & ſequacibus puerorum animis inſtillent, quæ ubi pueris penitus inſederint, uiros per totam uitam comitantur, magnamque ad tuendum publicæ rei

ſtatum (qui non niſi uitijs dilabitur, quæ ex peruerſis naſcuntur opinionibus) afferunt utilitatem. Sacerdotibus (ni fœminæ ſint. nam neque ille ſexus excluditur, ſed rarius, & non niſi uidua natúque grandis eligitur) uxores ſunt popularium ſelectiſſimæ. Neque enim ulli apud Vtopienſes magiſtratui maior habetur honos: uſqueadeo, ut ſi quid etiam flagitij admiſerint, nulli publico iudicio ſubſint, deo tantum ac ſibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum, quantumuis ſceleſtum, mortali manu contingere, qui deo tam ſingulari modo, uelut anathema dedicatus eſt. Qui mos illis facilior eſt obſeruatu, quod ſacerdotes & tam pauci, & tanta cum cura deliguntur. Nam neque temere accidit, ut qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem, ſolius reſpectu uirtutis euehitur, in corruptelam & uitium degeneret, & ſi iam maxime contingeret, ut eſt mortalium natura mutabilis, tamen qua ſunt paucitate, nec ulla præter honorem poteſtate præditi, ad publicam certe perniciem nihil magni ab his momēti pertimeſcendum ſit. Quos ideo tam raros atque infrequentes habent, ne dignitas ordinis, quem nunc tanta ueneratione proſequuntur, communicato cum multis honore uileſceret, præſertim quum difficile putent frequentes inuenire tam bonos, ut ei ſint dignitati pares, ad quam gerendam non ſufficit mediocribus eſſe uirtutibus. Nec eorum æſtimatio apud ſuos magis, quàm apud exteras etiam gentes

Fœminæ ſacerdotes

Excōmunicatio.

At apud nos quāta turba eſt.

tes

tes habetur, quod inde facile patet, unde etiam natum puto. Nempe decernentibus prælio copijs, ſeorſum illi non admodum procul conſidunt in genibus, ſacras induti ueſtes, tenſis ad cœlum palmis, primum omnium pacem, proxime, ſuis uictoriam, ſed neutri cruētam parti comprecantur. Vincentibus ſuis decurrunt in aciem, ſæuientesq́ in profligatos inhibēt, uidiſſe tantum atq; appellaſſe præſentes ad uitam ſatis, diffluentium contactus ueſtium, reliquas quoque fortunas ab omni bellorum iniuria defendit. Qua ex re apud omnes undiq; gentes, tanta illis ueneratio, tantum ueræ maieſtatis acceſſit, ut ſæpe ab hoſtibus non minus ſalutis ad ciues reportarint, quàm ab ipſis ad hoſtes attuliſſent. Siquidem aliquando conſtat, inclinata ſuorum acie, deſperatis rebus, quum ipſi in fugam uerterentur, hoſtes in cædem ac prædam ruerent, interuentu ſacerdotum interpellatam ſtragem, ac diremptis inuicem copijs, pacem æquis conditionibus eſſe compoſitam atque conſtitutam. Neq; enim unquam fuit ulla gens tam fera, crudelis, ac barbara, apud quos ipſorum corpus non ſacroſanctum atq; inuiolabile ſit habitum. Feſtos celebrant initialem atque ultimum cuiuſque menſis diem, & anni item, quem in menſes partiuntur, circuitu lunæ finitos, ut ſolis ambitus annum circinat. Primos quoſque dies Cynemernos, poſtremos ipſorum lingua Trapemernos appellant, quæ uocabula perinde ſonant, ac ſi pri-

O ſacerdotes noſtris longe ſanctiores.

Feſtorū dierum apud Vtopiēſes obſeruatio

Tēpla cuiuſmodi.

miſeſti & finiſeſti uocentur. Delubra uiſuntur egregia, utpote non operoſa modo, ſed quod erat in tanta ipſorum paucitate neceſſarium, immenſi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia ſubobſcura, nec id ædificandi inſcitia factum, ſed conſilio ſacerdotum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes diſpergere, parciore ac uelut dubia colligi animos, & intendi religionem putant. quæ quoniam non eſt ibi apud omnes eadem, & uniuerſæ tamen eius formæ, quanquam uariæ ac multiplices, in diuinæ naturæ cultum uelut in unum finem diuerſa uia commigrant. idcirco nihil in templis uiſitur auditurúe, quod non quadrare ad cunctas in commune uideatur. Si quod proprium ſit cuiuſquam ſectæ ſacrum, id intra domeſticos quiſque parietes curat. Publica tali peragunt ordine, qui nulli prorſus ex priuatis deroget. Itaque nulla deorum effigies in templo conſpicitur, quo liberum cuiq; ſit, qua forma deum uelit è ſumma religione concipere, nullum peculiare dei nomen inuocant, ſed Mythræ duntaxat, quo uocabulo cuncti in unam diuinæ maieſtatis naturam, quæcunq; ſit illa, conſpirant, nullæ concipiuntur preces, quas non pronunciare quiuis inoffenſa ſua ſecta poſſit. Ad templum ergo in finiſeſtis diebus ueſpere conueniunt, adhuc ieiuni, acturi deo de anno menſeúe, cuius id feſtum poſtremus dies eſt, proſpere acto, gratias, poſtero die, nam is primifeſtus eſt, mane ad templa confluitur, ut

inſequentis

inſequentis anni menſiſue, quem ab illo auſpicaturi feſto ſint, fauſtum feliceḿq; ſucceſſum comprecentur. At in finifeſtis antea quàm templum petunt uxores, domi ad uirorum pedes, liberi ad parentum prouoluti, peccaſſe fatentur ſeſe aut admiſſo aliquo, aut officio indiligenter obito, ueniaḿq; errati precantur. ita ſi qua ſe nubecula domeſticæ ſimultatis offuderat, tali ſatiſfactione diſcutitur, uti animo puro ac ſereno ſacrificijs interſint. nam intereſſe turbido, religio eſt. eóque odij iræúe in quẽquam ſibi conſcij, niſi reconciliati, ac defecatis affectibus ad ſacrificia non ingerunt ſeſe, uindictæ ſceleris, magnæq; metu. Eò quum ueniunt, uiri in dextram delubri partem, fœminæ ſeorſum in ſiniſtram commeant. tum ita ſe collocant, ut cuiuſque domus maſculi ante patremfamilias conſideant, fœminarum materfamilias agmen claudat. Ita proſpicitur, uti omnes omnium geſtus foris ab his obſeruentur, quorum autoritate domi ac diſciplina reguntur, quin hoc quoque ſedulo cauent, uti iunior ibi paſſim cũ ſeniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id temporis puerilibus tranſigant ineptijs, in quo deberẽt maxime religioſum erga ſuperos metum, maximum ac propè unicum uirtutibus incitamentum concipere. Nullum animal in ſacrificijs mactant, nec ſanguine rentur, ac cædibus diuinam gaudere clementiam, qui uitam animantibus ideo eſt elargitus, ut uiuerent, Thus incendunt, & alia item ordoramenta, ad hæc ce-

Confeſſio Vtopienſiũ.

At apud nos q ſunt inquinatiſſimi, aris ꝓximi eſſe cõtendũt.

reos

reos numeroſos præferunt, non quod hæc neſciant ni/
hil ad diuinam conferre naturam, quippe ut nec ipſas
hominum preces, ſed & innoxium colendi genus pla/
cet & his odoribus luminibusq́ue, ac cæteris etiam cere/
monijs, neſcio quomodo ſeſe ſentiunt homines erigi,
atque in dei cultum animo alacriore conſurgere. Can-
didis in templo ueſtibus amicitur populus, ſacerdos
uerſicolores induitur, & opere & forma mirabiles, ma/
teria non perinde precioſa. neque enim auro intextæ,
aut raris coagmentatæ lapidibus, ſed diuerſis auium
plumis tam ſcite, tantóqꝫ artificio laboratæ ſunt, ut ope
ris precium nullius æſtimatio materiæ fuerit æquatu-
ra. Ad hoc in illis uolucrum pennis plumiſq́ue, & certis
earũ ordinibus, quibus in ſacerdotis ueſte diſcriminan/
tur, arcana quædam dicunt contineri myſteria, quorum
interpretatione cognita (quæ per ſacrificos diligenter
traditur) diuinorum in ſe beneficiorum, ſuæq́ꝫ uiciſſim
pietatis in deum, ac mutui quoque inter ſe officij admo
neantur. Quum primum ſacerdos ita ornatus ex ady-
to ſeſe offert, cuncti protinus in terram uenerabundi
procumbunt, tam alto ab omni parte ſilentio, ut ipſa
rei facies terrorem quendam uelut præſentis cuiuſpiam
numinis incutiat. Tellure paulum morati, dato ab ſa/
cerdote ſigno, erigunt ſeſe. tum laudes deo canunt, quas
Muſica Vtopiēſiū. muſicis inſtrumentis interſtingunt, alijs magna ex par-
te formis, quàm quæ noſtro uiſuntur orbe. Ex illis ple-
raqꝫ

raq;, ſicuti quæ nobis in uſu ſunt, multum ſuauitate uin cunt, ita quædam noſtris ne conferenda quidem ſint. Verum una in re haud dubie longo nos interuallo præ cellunt, quod omnis eorũ muſica, ſiue quæ perſonatur organis, ſiue quam uoce modulantur humana, ita na turales affectus imitatur & exprimit, ita ſonus accom modatur ad rem, ſeu deprecantis oratio ſit, ſeu læta, placabilis, turbida, lugubris, irata, ita rei ſenſum quen dam melodiæ forma repræſentat, ut animos auditorũ mirum in modum afficiat, penetret, incendat. ſolennes ad ultimum conceptis uerbis preces, ſacerdos pariter populuſque percenſent, ita compoſitas, ut quæ ſimul cuncti recitant, priuatim quiſque ad ſemet referat. In his deum & creationis, & gubernationis, & cæterorum præterea bonorum omnium, quilibet recognoſcit auto rem, tot ob recepta beneficia gratias agit. nominatim uero quod deo propitio in eam rempublicam inciderit, quæ ſit feliciſſima, eam religionem ſortitus ſit, quam ſpe ret eſſe ueriſſimam. Qua in re ſi quid erret, aut ſi quid alterutra melius, & quod deus magis approbet, orare ſe eius bonitas efficiat, hoc ut ipſe cognoſcat. paratũ enim ſequi ſe quaquà uerſus ab eo ducatur, ſin & hæc Reip. forma ſit optima, & ſua religio rectiſſima, tũ uti & ipſi conſtantiam tribuat, & cæteros mortales omneis ad ea dem inſtituta uiuendi, in eandẽ de deo opinionẽ perdu cat, niſi inſcrutabilẽ eius uoluntatẽ etiam ſit, quod in hac

religionum

religionum uarietate delectet. Deniq; precatur, ut facile defunctum exitu ad ſe recipiat, quàm cito ſeroúe præfinire quidem nõ audere ſe. Quanquam quod inoffenſa eius maieſtate fiat, multo magis ipſi futurum cordi ſit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, quàm ab eo diutius proſperrimo uitæ curſu diſtineri. Hac prece dicta, rurſus in terrã proni, pauloq́; poſt erecti, diſcedunt pranſum, & quod ſupereſt diei, ludis & exercitio militaris diſciplinæ percurrunt. Deſcripſi uobis quàm potui ueriſſime eius formam Reip. quam ego certe non optimam tantum, ſed ſolam etiam cenſeo, quæ ſibi ſuo iure poſſit Reip. uendicare uocabulum. Siquidem alibi, de publico loquentes ubiq; commodo, priuatum curant. Hic ubi nihil priuati eſt, ſerio publicum negocium agunt, certe utrobiq; merito. Nam alibi, quotus quiſq; eſt qui neſciat, niſi quid ſeorſum proſpiciat ſibi, quantumuis florente Rep. ſemet tamen fame periturũ, eoq́; neceſſitas urget, ut ſui potius, quàm populi, id eſt, aliorũ habendam ſibi rationem cenſeat. Cõtra hic, ubi omnia omniũ ſunt, nemo dubitat (curetur modo, ut plena ſint horrea publica) nihil quicq; priuati cuiq; defuturum. Neq; enim maligna rerum diſtributio eſt, neq; inops, neq; mendicus ibi quiſquam. & quũ nemo quicquam habeat, omnes tamen diuites ſunt. Nam quid ditius eſſe poteſt, quàm adempta prorſus omni ſolicitudine, læto ac tranquillo animo uiuere? nõ de ſuo uictu trepidum,

dum, nõ uxoris querula flagitatione uexatum, nõ pau-pertatem filio metuentem, non de filiæ dote anxium, ſed de ſuo, ſuorúmque omnium, uxoris, filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotum, & quàm longam poſterorum ſeriem ſuorum, generoſi præſumunt uictu eſſe, ac felicitate ſecurum. Quid quod nihilo minus his proſpicitur, qui nunc impotes olim laborauerunt, quàm his qui nunc laborant. Hic aliquis uelim cum hac æquitate audeat aliarum iuſtitiam gentium comparare, apud quas diſperam, ſi ullum prorſus comperio iuſtitiæ æquitatíſque ueſtigium. Nam quæ hæc iuſtitia eſt, ut nobilis quiſpiã aut aurifex, aut fœnerator, aut deniq; alius quiſquam eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis eſt, ut non ſit Reipublicæ magnopere neceſſarium, lautam ac ſplendidam uitam, uel ex ocio, uel ſuperuacuo negocio conſequatur, quum interim mediaſtinus, auriga, faber, agricola, tanto támq; aſſiduo labore, quem uix iumenta ſuſtineant, tam neceſſario, ut ſine eo ne unum quidem annum poſſit ulla durare Reſpub. uictum tamen adeo malignum parant, uitam adeo miſeram ducũt, ut longe potior uideri poſſit conditio iumentorum, quibus nec tam perpetuus labor, nec uictus multo deterior eſt, & ipſis etiam ſuauior, nec ullus interim de futuro timor. At hos & labor ſterilis atque infructuoſus, in præſenti ſtimulat, & inopis recordatio ſenectutis occidit, quippe quibus parcior eſt

diurna merces,quàm ut eidem poſſit diei ſufficere,tantum abeſt ut excreſcat, & ſuperſit aliquid,quod quotidie queat in ſenectutis uſum reponi. An non hæc iniqua eſt & ingrata reſpublica, quæ generoſis, ut uocant, & aurificibus, & id genus reliquis, aut ocioſis, aut tantum adulatoribus, & inanium uoluptatum artificibus, tanta munera prodigit. agricolis contra, carbonarijs, mediaſtinis,aurigis & fabris,ſine quibus nulla omnino Reſp.eſſet, nihil benigne proſpicit? Sed eorum florentis ætatis abuſa laboribus,annis tandem ac morbo graues,omnium rerum indigos, tot uigiliarum immemor, tot ac tantorum oblita beneficiorum, miſerrima morte repenſat ingratiſſima. Quid quod ex diurno pauperũ demenſo, diuites quotidie aliquid, non modo priuata fraude,ſed publicis etiã legibus abradunt,ita quod ante uidebatur iniuſtum,optime de Rep. meritis,peſſimã referre gratiã,hoc iſti deprauatum etiam fecerunt, tum prouulgata lege iuſtitiam. Itaq; omnes has,quæ hodie uſquam florent Reſpub. animo intuenti ac uerſanti mihi,nihil,ſic me amet deus,occurrit aliud quàm quædam conſpiratio diuitum, de ſuis commodis Reip. nomine tituloq; tractantium. comminiſcunturq; & excogitant omnes modos atque artes, quibus, quæ malis artibus ipſi congeſſerunt, ea primum ut abſque perdendi metu retineant, poſt hoc ut pauperum omnium opera ac laboribus quàm minimo ſibi redimant,eiſque abutantur.

Hæc anno ta lector.

tur. Hæc machinamenta ubi ſemel diuites publico nomine, hoc eſt etiam pauperum, decreuerunt obſeruari, iam leges fiunt. At homines deterrimi, cum inexplebili cupiditate, quæ fuerant omnibus ſuffectura, ea omnia inter ſe partiuerint, quàm longe tamẽ ab Vtopienſium Reip. felicitate abſunt? è qua cum ipſo uſu ſublata penitus omni auiditate pecuniæ, quanta moles moleſtiarum reciſa, quanta ſcelerum ſeges radicitus euulſa eſt? Quis enim neſcit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumultus, iurgia, ſeditiones, cædes, proditiones, ueneficia, quotidianis uindicata potius, quàm refrenata ſupplicijs, interempta pecunia commori, ad hæc metum, ſolicitudinem, curas, labores, uigilias, eodem momento quo pecunia perituras. quin paupertas ipſa, quæ ſola pecunijs uiſa eſt indigere, pecunia prorſus undiqꝫ ſublata, protinus etiam ipſa decreſceret. Id quo fiat illuſtrius, reuolue in animo tecum annũ aliquẽ ſterilem atqꝫ infœcundũ, in quo multa hominum millia fames abſtulerit, contendo planè in fine illius penuriæ, excuſſis diuitum horreis, tantum frugum potuiſſe reperiri, quantũ ſi fuiſſet inter eos diſtributum, quos macies ac tabes abſumpſit, illam cœli ſoliqꝫ parcitatem nemo omnino ſenſiſſet. tam facile uictus parari poſſet, niſi beata illa pecunia, quæ præclare ſcilicet inuẽta eſt, ut aditus ad uictum per eam pateſceret, ſola nobis ad uictum uiam intercluderet. Sentiunt iſta, non dubito, etiam diuites, nec ignorant quan

to potior eſſet illa conditio nulla re neceſſaria carere, quàm multis abundare ſuperfluis, tam numeroſis eripi malis, quàm magnis obſideri diuitijs. Neque mihi quidem dubitare ſubit, quin uel ſui cuiuſque commodi ratio, uel CHRISTI ſeruatoris autoritas (qui neq; pro tanta ſapientia potuit ignorare quid optimum eſſet, neq; qua erat bonitate id conſulere, quod nõ optimum

Mire dictũ

ſciret) totum orbem facile in huius Reip. leges iamdudum traxiſſet, niſi una tantũ bellua, omnium princeps parenſque peſtium ſuperbia, reluctaretur. hæc non ſuis commodis proſperitatem, ſed ex alienis metitur incommodis. Hæc ne dea quidem fieri uellet, nullis relictis miſeris, quibus imperare atque inſultare poſſit. Quorum miſerijs præfulgeat ipſius comparata felicitas, quorum ſuis explicatis opibus, angat atque incendat inopiam. Hæc auerni ſerpens mortalium pererrans pectora, ne meliorem uitæ capeſſant uiam, uelut remora retrahit ac remoratur. quæ quoniam preſſius hominibus infixa eſt, quàm ut facile poſſit euelli. Hanc Reip. formã, quã omnibus libenter optarim, Vtopienſibus ſaltem contigiſſe gaudeo, qui ea uitæ ſunt inſtituta ſequuti, quibus Reip. fundamenta iecerunt, non modo feliciſſime, uerumetiam quantum humana præſagiri coniectura contigit, æternum duratura. Extirpatis enim domi cum cæteris uitijs ambitionis, & factionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domeſtico diſſidio laboretur, quæ

una

una multarum urbium egregie munitas opes peſſundedit. At ſalua domi concordia, & ſalubribus inſtitutis, non omnium finitimorum inuidia principum (quæ ſæpius id iam olim ſemper reuerberata tentauit) concutere illud imperium, aut commouere queat. Hæc ubi Raphaël recenſuit, quanquam haud pauca mihi ſuccurrebant, quæ in eius populi moribus legibuſque perquàm abſurde uidebantur inſtituta, non ſolum de belli gerendi ratione, & rebus diuinis, ac religione, alijſque inſuper eorum inſtitutis, ſed in eo quoque ipſo maxime, quod maximum totius inſtitutionis fundamentum eſt, uita ſcilicet, uictuque communi, ſine ullo pecuniæ commercio, qua una re funditus euertitur omnis nobilitas, magnificentia, ſplendor, maieſtas, uera, ut publica eſt opinio, decora atque ornamēta Reipub. tamen quoniam defeſſum narrando ſciebam, neque mihi ſatis exploratum erat, poſſet ne ferre, ut contra ſuam ſententiam ſentiretur, præſertim quod recordabar eo nomine quoſdam ab illo reprehenſos, quaſi uererentur, ne non ſatis putarentur ſapere, niſi aliquid inuenirent, in quo uellicare aliorum inuenta poſſent, idcirco & illorum inſtitutione, & ipſius oratione laudata, manu apprehendens, intro cœnatum duco, præfatus tamen aliud nobis tempus, ijſdem de rebus altius cogitandi, atque uberius cum eo conferendi fore. quod utinam aliquando contingeret. Interea quemadmodum haud poſſum omni-

bus aſſentiri quæ dicta ſunt, alioqui ab homine citra cõtrouerſiam eruditiſſimo, ſimul & rerum humanarum peritiſſimo, ita facile confiteor permulta eſſe in Vtopienſium republica, quæ in noſtris ciuitatibus optarim uerius, quàm ſperarim.

SECVNDI LIBRI FINIS.

SERMONIS POMERIDIANI RAPHAËLIS HYTHLODAEI, DE LEGIBVS ET INSTITVTIS VTOPIENSIS INSVLAE PAVCIS ADHVC COGNITAE, PER CLARISSIMVM ET ERVDITISSIMVM VIRVM D. THOMAM MORVM CIVEM ET VICECOMITEM LONDINENSEM.

FINIS.

HIERONYMVS BVSLIDIVS THOMAE MORO S. D.

NON SAT FVIT ORNATISSIME More, olim omnem curam, operam, ſtudium intuliſſe in rem & cõmodum ſingulorum, niſi uel ea (quæ tua pietas & liberalitas eſt) conferres in uniuerſum, ratus hoc (tuum qualecũq; foret) beneficium, eo maiorem hinc mereri fauorem, uenari gratiam, aucupari gloriam, quanto illud & latius propagatum, & in plures diſtributum, pluribus eſſet profuturum. Quod & ſi aliâs ſemper præſtare contenderis, tamen id maxime es nuper mira felicitate adſecutus, ſcilicet pomeridiano illo ſermone abs te in literas relato. Quem de recte & bene cõſtituta (ab omnibus expetenda) Vtopienſium Rep. ædidiſti. In cuius pulcherrimi inſtituti felici deſcriptione nihil eſt, in quo uel ſumma eruditio, uel abſoluta rerum humanarũ peritia deſyderari poſſit. Quando ea quidẽ ambo in illo tanta paritate & æquabili congreſſu cõcurrunt, ut neutro alteri herbam porrigente, utrunq; æquo Marte de gloria contendat. Tam ſiquidem multifaria polles doctrina, rurſum tam multa, eáq; certa rerũ peritia, ut prorſus expertus affir-

mes quicquid ſcripſeris, doctiſſime ſcribas, quicquid af-
firmandum deſtinaueris. Mira profecto, raráq; felici-
tas, ac planè eo rarior, quo magis ipſa ſeſe inuidens plu-
rimis, nõ præbet niſi raris, Maxime ijs, qui ſicut cando-
re uelint, ita eruditione ſciant, fide queãt, autoritate poſ-
ſint tam pie, recte, prouide in cõmune conſulere, ſicut tu
iam facis probe, qui quod non ſolum tibi, uerũ etiam to
ti te gentium orbi exiſtimas, operæpreciũ duxeris hoc
tuo pulcherrimo merito, uel totũ ipſum orbem demere
ri, quod præſtare alia ratione neq; rectius neq; melius
potuiſſes, q̃ ipſis mortalibus ratione pollentibus, eam
Reip. ideam, eam morum formulam, abſolutiſſimumq;
ſimulacrum præſcribere, quo nullo unq̃ in orbe uiſum
ſit uel ſalubrius inſtitutũ, uel magis abſolutũ, uel quod
magis expetendũ uideatur, utpote multo quidem præ-
ſtante atq; longo poſt ſe interuallo relinquente, tot cele
bratiſſimas, tantopere decantatas Lacedæmoniorum,
Athenienſiũ, Rhomanorũ reſpublicas. Quæ ſi ijſdem
eſſent auſpicijs auſpicatæ, ijſdẽ (quibus hæc tua Reſp.)
inſtitutis, legibus, decretis, moribus moderatæ, profe-
cto hæ nondum labefactatæ & ſolo æquatæ, iam proh
dolor citra ſpem omnem inſtaurationis extinctæ iace-
rent. Sed cõtra, incolumes adhuc, beatæ, felices, fortuna-
tiſſime agerẽt. Interim rerum dominæ, ſuum late impe
rium terra mariq; ſortitæ. Quarũ quidem rerũ publica-
rum, tu miſerandã miſeratus ſortẽ, ne aliæ itidem (quæ
hodie

hodie rerum potitæ ſummũ tenent) parem ſuſtinerent uicem, proſpicere uoluiſti, ſcilicet hac tua abſolutiſſim[a] republica, quæ nõ tam in condendis legibus, ꝙ uel pro beatiſſimis magiſtratibus formandis maxime elaborauit. Nec id quidẽ ab re, quando alioqui ſine illis omnes (uel optimæ) leges, ſi Platoni credimus, mortuæ cenſerentur. præſertim ad quorũ magiſtratuũ ſimulacrum, probitatis ſpecimẽ, exemplar morũ, iuſtitiæ imaginem, totus ſtatus, & rectus tenor cuiuſuis abſolutæ Reip. ſit effingendus. In quo in primis concurrant, prudentia in optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in ſingulis, iuſtitia in omnibus. Quibus quũ tua (quã tãtopere celebras) reſpublica ſit tam pulcherrime, ut liquet, cõpoſita, non mirum ſi hinc ueniat, non ſolum multis timenda, ſed & cunctis gentibus ueneranda, ſimul omnibus ſeculis prædicãda. Idꝗ eo magis, quod in ea omnis proprietatis cõtentione ſublata, nulli ſit quippiam proprij. Cæterum in rem ipſam cõmunem, communia ſunt omnibus omnia, Adeo ut omnis res, quæuis actio ſeu publica, ſeu priuata, nõ ad multorum cupiditatem, non ad paucorũ libidinem ſpectet, ſed ad unam iuſtitiam, æquabilitatem, communionem ſuſtinendam (quantulacunꝗ ſit) tota referat̃. Quo illa integre relata, omnis materies, fax & fomes, ambitus, luxus, inuidentiæ, iniuriæ faceſſat, neceſſe eſt. In quæ nõnunꝗ aut priuata rerum poſſeſſio, aut ardens habendi ſitis, omniumꝗ miſerri-

ma

ma rerum ambitio, mortales (uel reluctātes) protrudit, maximo ſuo, idq́ꝫ incomparabili, malo. Quando hinc ſæpenumero diſſenſiones animorū, motus armorum, & bella pluſquā ciuilia derepente oriantur. Quibus non ſolum florentiſſimus ſtatus beatiſſimarum Rerump. funditus peſſundatur, uerum illarum olim parta gloria, acti triumphi, clara trophæa, totiesq́ꝫ opima ſpolia, deuictis hoſtibus relata, penitus obliterantur. Quod ſi in his hæc noſtra pagina minorē forte, ac uelim, fidem fecerit, certe in promptu aderunt teſtes, ad quos te relēgem, locupletiſſimi, uidelicet tot & tantæ olim uaſtatæ urbes, dirutæ ciuitates, proſtratæ Reſp. incenſi & conſumpti uici, quorum uti hodie uix ullæ tantæ calamitatis reliquiæ, aut ueſtigia uiſuntur, ita nec nomina illorū ulla, quantūuis uetus & longe deducta hiſtoria, ſat probe tenet. Quas quidē inſigneis clades, uaſtationes, euerſiones, ceterasq́ꝫ belli calamitates, noſtræ (ſi quæ ſint) Reſp. facile euaſerint, modo ad unam Vtopienſium reipublicæ normam ſeſe adamuſſim componentes, ab ea ne tranſuerſum quidem, ut aiunt, unguem recedant. Quod ſic demum præſtantes, tandem re ipſa cumulatiſſime agnoſcent, quantum hoc tuum in ſe collatum beneficium profuerit, maxime quo accedente didicerint, ſuam Remp. ſaluam incolumem, triumphantem ſeruare. Proinde tantum tibi ſuo præſentiſſimo ſeruatori debituræ, quantum is haud iniuria promeretur, qui non tantum

tantum

tantum aliquem è republica ciuem, ſed uel ipſam totam Remp. ſeruarit. Interea Vale, ac feliciter perge, nonnhil uſque meditari, agere, elaborare, quod in Rempub. collatum, illi perpetuitatē, tibi immortalitatem addat. Vale doctiſſime, & idem humaniſſime More, tuæ Britanniæ, ac noſtri huius orbis decus. Ex ædibus noſtris Mechliniæ, ANNO M. D. XVI.

GERARDVS NOVIOMAGVS
DE VTOPIA.

Dulcia lector amas? ſunt hic dulciſſima quæq;.
Vtile ſi quæris, nil legis utilius.
Siue utrunq; uoles, utroq; hæc inſula abundat,
Quo linguam ornes, quo doceas animum.
Hic fontes aperit, recti prauiq; diſertus
Morus, Londini gloria prima ſui.

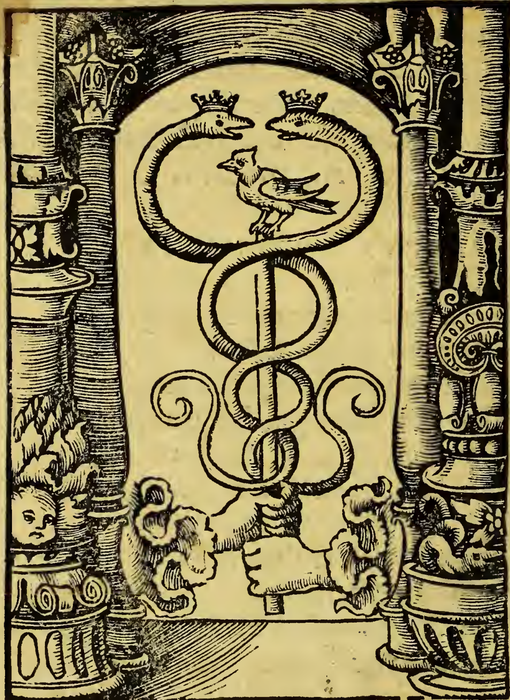
CORNELIVS GRAPHEVS
AD LECTOREM.

Vis noua monſtra, nouo dudum nunc orbe reperto?
Viuendi uaria uis ratione modos?
Vis qui uirtutum fontes? uis unde malorum
Principia? & quantum rebus inane latet?
Hæc lege, quæ uario Morus dedit ille colore,
Morus Lōdine nobilitatis honos.

FINIS.

γίνεσθε φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις.

Prudens simplicitas amorq́ recti.

היו ערומים כנחשים ותמימים כיונים

ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

BASILEAE APVD IOANNEM
FROBENIVM MENSE
NOVEMBRI. M. D. XVIII.

UC.wt
DS18
M836d

...ramentū.vt.i.q.iij c.vlt.
...re tūc laicus recōciliare pt de conſ·di.
...ceſſitate cogēte ſacramētū baptiſmi a

...uerit dūmodo in vnitate catholi
...e fidei accipiat nō carebit effectu
...alia vero ſacramēta vt ſacri corpo
...is et ſanguīs dñi· excōicatōis vel
...cōciliatōis ſi ab heretico vel ca
...holico nō[x] ſacerdote miſtrent̄.vel
...ullū vel letalem[y] habebūt effectū
...nde etiā ab omībus fidelibus[z]
...ullatenus ſūt recipiēda. ¶ Hic
...ug·ſcribit in libro de vnico baptiſ
...no. In extremo poſitus etiā ab
...etico penitentiā accipe valet.

Si quem forte coegerit[b] extre
ma neccias vbi catholicū per
quē accipiat nō inuenerit et ī
...nimo pacē catholicā cuſtodiēs p
...liquē extra vnitatē catholicā poſi
...ū accepit qd in ipa erat catholica
...nitate pcepturus.ſi ſtatim etiam
...e hac vita migrauerit.nō eū niſi
...atholicū reputamus ſi aūt fuerit
...corpali morte liberatus cū ſe ca
...holice cōgregationi etiam corpali
...ntia reddiderit vnde nūq̄ corde
...iſceſſerat.nō ſolū nō improbamus
...d fecit.ſed etiā ſecuriſſime veriſſi
...meq̄ laudamus.quoniā[c] pſentē
...um credidit corde ſuo vbi vnita
...

xxviij.pſbiterum.diſ.viij.conſuetudo.ī·de c...
xx.q·i·de his.s.lij.di.c·i.de cōſ·di.iiij.retule...
¶ Humanus·hec ergo ſentētia potior ē e...
iori nititur pietati vt di·ix·ſana.ff.d pac.in...

cant ſeptem.et quidem[k] humani
us vt quinq̄ annos peniteat. Si
quis pmiſerit hereticum miſſam
ſuam celebrare in eccleſia catholi
ca[l] et neſcit.xl.dies peniteat ſi p re
uerētia eius annū peniteat ſi p dā
natione eccleſie catholice et cōſue
tudine romanorū pijciat ab eccle
ſia ſicut hereticus niſi habeat peni
tentiā.ſi habuerit decem annos pe
niteat.ſi receſſerit ab eccleſia catho
lica in cōgregationem hereticorū
et alijs pſuaſerit et poſtea penitēti
am egerit.xij.annos peniteat.tres
extra eccleſiam et ſeptē inter audi
entes.et duos adhuc extra cōmu
nionē. De his ita in canone dicit̄
vt.xij.annis cōmunionē[m] ſine ob
latōne pcipiat. ¶ Itē gre.papa.
Potius eſt morte arripe q̄ d ma
nu heretici cōmunionem accipe.

Cepit ermigildus[n] rex iuuenis
terrenum regnū deſpiciens et
forti deſiderio celeſte q̄rens ī
cilicijs iacere vinculatus.et omni
potenti deo ad ſe cōfirmandū pces
effundere tātoq̄ ſublimius gloriā
tranſeūtis mūdi deſpicere.quāto
...